

**ФАРФОНА ВИЛОЯТ ҲОКИМЛИГИ
МАЪНАВИЯТ-МАЪРИФАТ КЕНГАШИ**

Увайсий

МАЗМУН МАЪДАНИ

Шеърлар

Тошкент
«Akademnashr»
2010

УДК: 821

84 (5ў)1

У14

Увайсий

Мазмун маъдани: шеърлар / Увайсий; тузувчилар: А.Турдиалиев, У.Неъматов; Фарғона вилоят ҳокимлиги маънавият-маърифат кенгаши.
– Т.: Akadernashr, 2010. – 224 б.

ББК 84 (5ў)1

Тузувчилар:

Абдуллатиф Турдиалиев, *филология фанлари номзоди*,
Усмонжон Неъматов

ISBN 978-9943-373-56-3

© Увайсий «Мазмун маъдани».
«Akadernashr» нашриёти, 2010 й.

ЖАҲОН ОТИН УВАЙСИЙ

XIX аср ўзбек адабиётида шоирлар силсиласини бошлаб берган ижодкор шоира Увайсийдир. Унинг лирик шеърларидан иборат девони, “Шаҳзода Ҳасан”, “Шаҳзода Ҳусайн”, “Воқеоти Муҳаммад Алихон” дostonлари адабиётимиз тарихида муҳим ўрин тутди. Увайсий ижоди ундан кейинги шоирлар ижоди шаклланишига сезиларли таъсир кўрсатган. Унинг бир қанча шеърлари халқнинг севимли қўшиқларига айланиб кетган.

Шоира ҳақида қисқача маълумот ва шеърларидан намуналар 1945 йили чоп этилган “Ўзбек адабиёти тарихи хрестоматияси”нинг II томида, 1948 йили нашр этилган “Ўзбек поэзияси антологияси”да эълон қилинди. 50-йиллардан бошлаб шоира ҳақида илмий мақолалар ҳам ёзила бошлади.

Абдулла Олимжон, Ўткир Рашиднинг илмий мақолалари ҳамда Тўхтасин Жалоловнинг 1959 йили нашр этилган “Ўзбек шоирлари” номли китоби Увайсий ҳаёти ва ижоди ҳақида нисбатан кенгроқ маълумот берувчи асарлардир. Увайсийнинг А.Қаюмов ва Э.Иброҳимова нашрга тайёрлаган нисбатан тўлиқ девони ҳам 1959 йили Ўзбекистон Фанлар академияси томонидан чоп этилди. Атоқли адабиётшунос олим Азиз Қаюмовнинг 1961 йили нашр этилган “Қўқон адабий муҳити” номли китобида Увайсий ҳаёти ва ижодига алоҳида фасл ажратилиб, шоира асарлари атрофлича таҳлил этиб берилган. Адабиётшунос Эътибор Иброҳимова эса Увайсий ҳаёти ва ижоди ҳақида махсус илмий тадқиқот яратиб, филология фанлари номзоди илмий даржасига эга бўлди. Шоира асарлари 1963 – 1993 йиллар давомида Э.Иброҳимова, М.Қодирова, И.Қосимов, А.Валихоновлар томонидан бир неча марта нашр этилиб, адабиёт ихлосмандларининг севимли мулкига айланди.

***

Шу кунгача эълон қилинган манбалардан маълум бўлишича, шоиранинг асл исми Жаҳон бўлиб, у 1779 йилда Марғилоннинг Чилдухтарон маҳалласида маърифатли оилادا дунёга келган. Унинг отаси Сиддик деган киши бўлиб.

икки тилда шеърлар ёзган. Онаси Чиннибиби эса мактабдорлик билан шуғулланган. Хат-саводини ўз оиласида чиқарган Жаҳон аввал онасининг мактабида халфалик қилган. Кейинчалик ўзи ҳам мактабдорлик билан шуғулланиб, “Жаҳон отин” номини олган. Жаҳон отиннинг шеъриятта қизиқишида, аруз илмини ўрганишида акаси Охунжон ҳофизнинг хизматлари каттадир. Жаҳон отинни марғилонлик косиб Ҳожихон деган кишига турмушга берадилар. Улар оиласида бир қиз ва бир ўғил дунёга келади. Қизининг исми Қуёшхон, ўглининг исми эса Муҳаммадхон эди. Аммо эри Ҳожихон узоқ яшамай вафот этади. Фарзандларини Жаҳон отиннинг ўзи тарбиялаб, вояга етказди.

Жаҳон отинда шеър ёзишга ҳавас анча эрта уйғонган бўлиб, у “Увайсий”, “Вайсий” таҳаллусидаги лирик шеърлари билан тез орада элга танилади. Баъзи маълумотларга кўра, Увайсий амир Умархон ҳукмронлиги даврида Қўқонга келиб, саройдаги мушоираларда иштирок этган. Қўқонлик адабиётшунос олим Пўлатжон Қайюмовнинг (1885 – 1964) “Тазкираи Қайюмий” асарида ёзилишича, Увайсий амир Умархоннинг вазири Қосим оталиқнинг укаси Нақибга қариндош бўлгани учун шу ерга келиб турган. “Тазкираи Қайюмий” да бу ҳақда, жумладан, шундай ёзилади: “Баъзиларнинг айтишича, Оталиқнинг укаси Нақибнинг хотунига яқинроқ қариндош бўлганидан шунда турди. Бирикки йилдан сўнгра шоирлиги билан шуҳратланди ва овозаси хоннинг ҳарамсаройига маълум бўлгач, Моҳларойим ўз ҳузурига қабул этди ва унга мушфиқлик этиб, ҳарамда ўзига муносиб бир ўрун кўрсатди. Умархоннинг ўзидан ҳам қочар, одоби таълимда ягона эди, деб мулла Салоҳжон маҳдум қозидан эшитиб, шоир Мирзойи Хўқандий сўзлаб эди”.¹

1842 йили Бухоро амири Насрулло томонидан Қўқон босиб олингач, Увайсий Марғилонга қайтиб кетган ва умрининг охиригача ижод билан шуғулланиб, 1845 йилда, тахминан 65 ёшида вафот этган.

Увайсийдан бизга салмоқли адабий мерос қолган. У умри давомида 4 девон тузганлиги маълум. Ўзбекистон Респуб-

---

¹ Қайюмов П. Тазкираи Қайюмий. I жилд / Нашрга тайёрловчи: академик А.Қаюмов. – Тошкент, 1998. – Б.161.

ликаси Фанлар академиясининг Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти қўлёзмалар фондида ҳамда Андижон давлат университети кутубхонасида шоира девонининг бир неча қўлёзма нусхалари сақланмоқда. Шоиранинг Шарқшунослик институти фондида 1837-рақам остида сақланаётган мукаммал девони “Шаҳзода Ҳасан”, “Шаҳзода Ҳусайн” достони ва тугалланмаган “Воқеоти Муҳаммад Алихон” дostonлари билан бирга қўшиб кўчирилган. Мазкур девонда 269 ғазал, 29 мухаммас, 55 мусаддас, 1 мурабба ва чистонлар ўрин олган.

Шоира лирикасида асосий ўринни ишқ-муҳаббат мавзуси эгаллайди. Юксак дид ва маҳорат билан ёзилган бу шеърларда ошиқ қалбнинг изтиробли кечинмалари ўз аксини топган. Мана бир мисол:

*Забонингни кетургил, эй шакарлаб, тўти гуфтора,
Нечукким марҳамат бўлсун неча мендек дилафгора.*

*Нигоҳинг ташилагил лутф айлабон, эй шўҳи бепарво,
Йўлунгда интизор ўлгон мени бул ошиқи зора.*

Ёки бўлмаса ўзига хос радифга эга бўлган ғазалдан олинган мана бу парчага эътибор беринг:

*Ки булбул нола, афгон айламакни мандин ўрганди,
Вужудин шамъи сўзон айламакни мандин ўрганди.*

*Бориб саҳрога қон бағримдин изҳор айладим бир кун,
Фалак бағрин қизил қон айламакни мандин ўрганди.*

Увайсий шеърларида чарх зулмидан, замона аҳлининг жоҳиллигию нодонлигидан шикоят қилиш оҳанглари ҳам бот-бот учраб туради:

*Замона кулфатидин бу кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди,
Бу чархи бемурувватдин кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди...*

*... Фано мардумларини сирридин ҳеч кимса йўқ огоҳ,
Қабиҳ гуфтор мардумдин кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди.*

Увайсий девонида бир неча чистонлар (шеърий топишмоқ) ҳам мавжуд. Унинг анорга бағишланган чистони, айниқса, гўзал шеърий тимсоллари туфайли кўпчилик ёдида сақланиб қолган.

Увайсийнинг улуғ мумтоз шоирларимиз Навоий, Ғузлий, Машраб ғазалларига ёзган назиралари, боғлаган мухаммаслари улар мактабидан нақадар кўп сабоқ олганлигини кўрсатиб туради. Ўз навбатида, Увайсий шеърляти ҳам ундан кейинги давр шоирлари учун ибрат мактаби бўлиб қолмоқда.

Истиқлол йилларида Увайсий ҳаёти ва ижодини ўрганиш, оммалаштириш борасида сезиларли ишлар амалга оширилди. 1993 йили шоира асарлари қайта нашр этилди, унинг шеърлари билан айтиладиган қўшиқлари кўпайди. Марғилон шаҳрининг 2000 йиллиги муносабати билан шоира хотирасига юксак эҳтиром белгиси сифатида ҳукуматимиз қарорига мувофиқ Марғилонда Увайсий уй-музейи очилди.

Бу йил шоира Увайсий таваллудига 230 йил тўлди. Шу муносабат билан Ғ.Ғулом номидаги Қўқон адабиёт музейи илмий ходимлари шоира девонидаги энг сара шеърларни танлаб, ушбу китобни тузди. Бунда Увайсийнинг 1963 – 1993 йилларда нашр этилган китобларидан фойдаланилди. Китобни Увайсий даври анъаналарига мувофиқ девон шаклини сақлаган ҳолда ўқувчиларга тақдим этишни маъқул кўрдик. Аввалги нашрларда йўл қўйилган айрим хатолар имкон қадар тузатилди.

Абдуллатиф ТУРДИАЛИЕВ,
филология фанлари номзоди

Ғазалар

* * *

Жон тасаддуқ бошинг узра чирмағон дасторинга,
Бош тасаддуқ сўзлағон шаҳду шакар гуфторинга.

Қўз тасаддуқдур сенинг хуршид талғат ҳуснинга,
Қадди долим ҳам тасаддуқ чун алиф рафторинга.

Қўл тасаддуқдур сенинг ул ядди байзойингга ҳам,
Жон тасаддуқ этмағон ким қўзлари хумморинга.

Ким гирифторинг эрур, мумкин эрмас топмоқ халос,
Анкабут янглиғ этибсан қайд мушкин торинга.

Онқадар сўрдим табиблардин бу дардимға даво,
“Васлидин ўзга даво йўқ, – деди, – ул беморинга”.

Қимки сендин юз ўтурса, эрмас ул толиби дин,
Топшир ул куфр аҳлини сен Қодири Жабборинга.

Демадинг, ашғори чошимни кўруб: “маҳбубиман”,
Боракалло, эй Увайсий, айлағон гуфторинга.

Қовди кўйининг ити, олди бу оҳимдин ҳаво,
Хирқайи жўлида аҳволи табоҳимдин ҳаво.

Лахта-лахта бағрими қонин ялоғиға қуюб,
Ўтдим андин, тухфа айлаб ранги коҳимдин ҳаво.

Кўрди соямни рақиблар, сурди олдиға солиб,
Мен гадони маҳрум этти, топди шоҳимдин ҳаво.

Неча кун тўктим тариқат йўлидин ашким сувин,
Ишқа бўҳтон айламаклик гарди роҳимдин ҳаво.

Доимо ҳажрин тунин торик била олмас кўзум,
Не учун матлуъи субҳи гоҳ-гоҳимдин ҳаво.

Кеча ялдо касб этар, кундуз мунавварликниким,
Туну кун меҳри руҳу зулфи сиёҳимдин ҳаво.

Қатрайи май қийматин соғарға соқий тўлдуруб
Қуйдиким, муғбачайи ул дастгоҳимдин ҳаво.

Холу хат ёдида дилдорим ўлубдур сабззор,
Ул сабаб топти баҳоринг боргоҳимдин ҳаво.

Демағил, маҳваш, етурдинг фикрими ҳижрон туни,
Нега етсун тун аро уммид моҳимдин ҳаво.

Дил қуши парвоз этар гулрух макониға бугун,
Болу пар айлабдур ул пушти-паноҳимдин ҳаво.

Вайсий султон ўлса бу соғар майидин маст ўлуб
Ким, мени Юсуф азизи Миср жоҳимдин ҳаво.

Бул машомим олди ул зулфи муанбардин ҳаво,
Гўйиё олди паришон ҳол дилбардин ҳаво.

Нутқи чандон ўлди ўхшар ёрнинг ағёрға,
Рашкида дардим ақалли олди аксардин ҳаво.

Йўқ умидим фони дунёда бу меҳру моҳдин,
Не учунким, олди ул хуршиди ховардин ҳаво.

Васл аро ҳирмон ўтиға ташласам хокистарим,
Тонг эрмас, уммидим илки ноз пайкардин ҳаво.

Ёр ҳақ зикрин деюб, қўйди қадам масжид сори,
Акси эрди, зоҳидо, меҳробу минбардин ҳаво.

Лафзидин ширин такаллум сочти, сеҳри ошкор
Айлади, олди найстон лаъли шаккардин ҳаво.

Қилди жоду кўзлари афсун менингдек нечани,
Хусни ганжи узра ётқон икки аждардин ҳаво.

Соқиё, жон етти, лаб лаълин майидин ваъда қил,
Олдилар аҳли беҳишт уммиди кавсардин ҳаво.

Рамзи ганжини тугал мендин дема, зоҳид, кўнгул
Олди мактубот ичинда ишқпарвардин ҳаво.

Вайсий жисмин кул эрмас деб, ишқ ўтиға қилма шак,
Ёр олдида олибдур жисми мажмардин ҳаво.

Деди бир кун менга ул маҳвашим: “Эй шўхи бепарво!”
Мен айдим: “Сен дема, мен дейки: солдинг бошима савдо!”

Ато қилди худо менга сенингдек дилбари барно,
Висолинг қатраедур, мавж урар ҳажринг бўлуб дарё!

Қаноатда деғил кўнглум қушин то ул қуши анқо,
Нечунким, сен эурсан баҳри дилға гавҳари якто.

Табассум айлағил нолам насимиға, гули раъно
Ки, гулзори фироқ ичра мен эрдим булбули шайдо.

Баногаҳ етса васлинг, қилмағайсан нозу истиғно,
Деғайсан мен гадо мазмуниға, эй шоҳ, “Салламно!”

Замонингда агар мавжуд бўлса Вомиқу Узро,
Муҳаббатдин дам урмас эрди-ю, ишқ айламас даъво.

Ажаб маъшуқлиқ расмин билурсан, кўзлари шаҳло,
Тополмас икки оламда Увайсий шўхи базморо!

* * *

Жисмими риштаси, эй ишқ, ўшал тоба фидо,
Айлайн ашкими ҳам ул гули сероба фидо.

Бошими саждадин ар олмасам, эй халқ, не бок,
Ақлими айладим ул гамзайи меҳроба фидо.

Сокин ўлсам умр борича анинг ҳасратида,
Зарфи сиймин бадан ул шевайи сиймоба фидо.

Барҳам айлаб кўзум уйқусини, бедорлиғим
Васлида наргисини афсун этан хоба фидо.

Боқишинг кўнглума ором, сўзинг – жонимға,
Кулушинг – гирямаким, мен бўлай аҳбоба фидо.

Қилма номус, мени хирқайи жўлида кўруб,
Эйки, нозукбадан, устингдағи синжоба фидо.

Вайсий, ашғори бугун нуктайи асроринг аро
Мухтасар ҳам мугаассир дури ноёба фидо.

* * *

Ёр, манъ этма бани, Мажнун керакмазми санга?
Оли ашким, хирқайи гулгун керакмазми санга?

Худнамолиғдин вагар номус эдарсанг ҳолима,
Бизни халқ эдган ўшал бечун керакмазми санга?

Сочма ҳасрат тухмини, эй Мажнуни саҳронишин,
Шаҳр расвоси эсанг, ҳомун керакмазми санга?

Истасанг ёр ила ўзлук, зоҳидо, кўп йиғлағил,
Ўзлугунг гарқ эдмаға Жайхун керакмазми санга?

Солма бир номард кўнглина муҳаббат нашъасин,
Ваҳки, ҳақ асрорини макнун керакмазми санга?

Хуни ноҳақ қилди ул кўз, эй жаҳонгири замон,
Излағил лаъли лабини, хун керакмазми санга?

Ёд қилғил сан дуо вақтида, Вайсийи ҳазин
Илтифоти қуввати маҳзун керакмазми санга?

Гулшани даҳр ичра барча шод, қайғудир менга
Ким, насиб ўлмиш, нетай, ҳижрони гулрўдур менга.

Элга бўстони карамдин марҳамат жорий этар,
Бемуруват, сангдил доим жафожўдур менга.

Қайда бир бегонани ром эткали ширинзабон,
Ошнолиғ матрабида кўрди, бадхўдур менга.

Маст ўлуб лобарлик эттим, дайр аро топтим насим,
Берған илкимға қадаҳ – зулфи суманбўдур менга.

Истадим мен ончунон бедорлиғ тоғида деб,
То кеча фаҳм айладим – меърож уйқудур менга.

Сен жароҳатлик кўруб жисмимни, манъ этма, ҳаким,
Тупрағи бу танларим захмиға дорудур менга.

Айшдин илкин агар ювса Увайсий, не ажаб,
Икки олам меҳриким, бир косайи сувдур менга!

Кирмасам майхона аҳли ичра, армондур менга,
Кирсам, ағёр илкидин бағрим тўла қондур менга.

Бўлмаса васлинг муяссар, айламон дилдин дариг,
Ҳажр шомида хаёлинг моҳи тобондур менга.

Ишқ ўтида куйдим, ўртандим фироқинг ўтида,
Васл чоғида, нечунким, доғи ҳижрондур менга.

Бузди нобунёдлар озор ила дил масканин,
Ул сабабдин олами обод вайрондур менга.

Ғайр эли, шод ўлмағил бу дам кўруб ғам сайҳасин,
Боғи давр бошим уза кажравли даврондур менга.

Соқие, май тут, фироқ ичра талаб қилмиш ажал,
Мастлиғда жондин ўтмоқлиқки осондур менга.

Орзуи васли жонон ўлса Вайсий, не ажаб,
Бермадим жон олдида, доим пушаймондур менга.

Эйки, хуршиди жамолингдин мунаввардур менга,
Сенсиз ўлмаским зиёси меҳри анвардур менга.

Истамон ул нофайи тоторнинг бад бўйини,
Шона урғон чоғ зулфунгдин муаттардур менга.

Орзуйи сайри боғ ўлсамки, то навмид ўлай,
Гул – юзунг, райҳон – хатинг, қаддинг – санавбардур менга.

Ҳеч қилмассан мени бемора дармон, эй табиб,
Ваҳки, кун-кундин зиёда дард бадтардур менга.

Чеҳрайи зардимдин изҳор ўлса рашк, ўлманг малул,
Ҳар неча сўз зоҳир этсанг, билки, бовардур менга.

Қошими ҳам этмам, ичсамким заҳар ағёрдин,
Не учун нўш айларам ул лаъл шаккардур менга.

Айланур бўлсам мени Вайсийға не тонг, не ажаб,
То ғаниматдур бугун ул чарх дилбардур менга.

Айтайин, лутф ила сўр, дўст, бу ҳолимни сенга,
Топширай сўрмасанг, аҳволи вуболимни сенга.

Васлинг уммидида нун бўлди фироқинг юкидин,
Бўлмади таъсири ҳеч бу қади долимни сенга.

Ёндир, эй шамъ, висолинг мени парвона учун,
Садқа айлайки, бу оқшом парру болимни сенга.

Бу муҳаббат ҳарами ичраки ҳирмон ила мен,
Демадинг: “Кўрсатай, – эй шўх, – жамолимни сенга!”

Кўйинга бормоққа хориждур илик бормоқидин,
Тухфа айлай ранги зарду ёши олимни сенга.

Зоҳидо, маълум этай: узрдурур тоатқа –
Ишқ аро дард чекан ҳоли мақолимни сенга.

Топса гар Вайсий сени, эй уламо, бўлма малул,
Кима дей, айт, демай дарди кашолимни сенга?!

Кимдурур ишқини, жоно, ошкор этмас сенга?
Кимдурур кўздин жигар қонин нисор этмас сенга?

Кимдурур шавқинг аро тарки насиҳат этмаган,
Кимдурур носеҳға душман, ўзни ёр этмас сенга?

Кимдурур фаҳму фаросатда аёз ўлмак тилар,
Кимдурур доим умиди эътибор этмас сенга?

Кўрса ногаҳ бир хиром этмакда алвон ишвани,
Кимдур эшикингда қуллуғ ихтиёр этмас сенга?

Қилса Мажнун кечани ул Лайлийи кўзгу сафо,
Кимдурур ишқингда кўз, юзни губор этмас сенга?

Кўз демасман, ё басиру ёки девори мағок,
Кимдурур ул нури кўзни интизор этмас сенга?

Остонингга бошим қўйдим, кўтармак йўқ умид,
Вайсий бечоранг вуболи ҳеч кор этмас сенга?

Кўруб ул донайи холинг, дедим: “Домингга салламно!”
Нигоҳинг қатл этар, ул чашми бодомингга салламно!

Масиҳо иктисоб айлар экан лаъли лабингдинким,
Сўзунг миинг жон берур бир дамда, ул комингга салламно!

Ўшал абру ҳилолинг ийди рухсорингда кўрсам мен
Ки, қурбон айларам жонимни, айёмингга салламно!

Вужудим ичра жоним ўртанур фонус шамъидек,
Чирофинг этмағил даркор, ул шомингга салламно!

Кўзум ҳал бўлди кўз тутмоқда то йўлингга, эй қосид,
Дерам ҳар кун муяссар йўқду, пайғомингга салламно!

Тағофил қилма, эй соқий, бугун хуни жигар – соғар,
Ютарман ташналиғдин ҳар надур, жомингга салламно!

Увайсий, қофия танг ўлса ҳам, мазмуни маҳвашдин
Хаёлин маҳкам эт, айғилки: “Эҳромингга салламно!”

Ишққа ким тушти, ўшал тушти гами гирдоб аро,
Умр ўткармаклиғи улдур хаёлу хоб аро.

Орзуи ҳусн бўлмакдин агар кўз тўкса ёш,
Гўйиё ботмиш ҳалокатға, қолиб селоб аро.

Ишқ сирридин дам урма тангдил номардға,
Он қадар маъюслиғ зоҳир бўлур арбоб аро.

Сол кўнгулға, сомео, хуршид талъат шавқини,
Барҳам ўлгай нури кавкаб меҳри оламтоб аро.

То хаёлини етурсанг ҳажр зулмотидаким,
Излағил ул моҳ талъат кокили қуллоб аро.

Ул турубдур ишқ хайлини тамошоси учун,
Афсарин эгри қўйубдур нурдин синжоб аро.

Хориж ўл ашъордин, тутқил, кўнгул, бир гўшае,
Бўлгуча агёрен, Вайсий, бугун аҳбоб аро.

Васлини жононадин сўрдинг бугун, эй дил чаро?
Васл базми ичра ул ағёрға мойил чаро?

Эй улус, чиқма тамошоға, агар чиқса санам,
Жонинга жабр ўлмасунким, раҳмсиз қотил чаро?

Тонг эрмас фитрокин остида юғурса нечалар,
Қатл ўлан жамъики, бир тиғи билан бисмил чаро?

Дард эли, кўп нола бунёд этма соқий илкидин,
Соҳиби майхона – пири дайрдур комил, чаро?

Муғбача, жабрингни йиғ бегонадин, зулм ўлмасун,
Айлабон тафриқа, бергил бизлара қойил чаро?

Тийра табъимдин ёзармен тийра тунда васфини,
Ёр шавқидин чекар оҳим бу тун маҳфил чаро?

Толиб эрсанг, зоҳидо, бўлгил фанойи фил вужуд,
Мен фанойи фил адамдурмен, бўлуб сойил чаро?

Вайсий назмидин чаро таҳсин чиқармай, эй улус,
Ушбу байтим орзуйи пайрави Бедил чаро?

Бўлди жон пайдо анга ҳар ким, бўлур жондин жудо,
Кимки меҳри ёрдин тонурким, иймондин жудо.

Кечтим ул сир баҳридин, кечтим жаҳон раъносидин,
Ушласанг домон қил, илқингни домондин жудо.

Орзу дийдори сен, гарқ эт тааллуқотни,
Кўз демаслар, бир нафас то бўлса гирёндин жудо.

Тил агар мазкурлиғда ўлса нодонлиғ бу дам,
Корвон йўлдин адашғай моҳи тобондин жудо.

Лайливашлар фурқатида булҳаваслар кўп эрур,
Мажнун эрмас гар эса васл ичра ҳижрондин жудо.

Бу ҳақиқат гавҳариға, Вайсий, махзандур кўнгул,
Сабр мифтоҳини қилма кўҳи дандондин жудо.

Ёримни бугун илкида шамшири тамошо,
Ушшоқларин бўйнида занжири тамошо.

Қасд айласа, ҳар сайдини ёндирмоғи мумкин,
Ҳам дона-у, ҳам дом ила тазвири тамошо.

Тахт устида султонлиғ этиб, шоҳлиғ этгай,
Гоҳ-гоҳ бирор тун аро шабгири тамошо.

Гар раҳм қилиб ишқ элиға, солса назар ул,
Бир ёйини тўлдирса, туман тири тамошо.

Сайёдимини бир ғамзайи тигида ўлуб қатл,
Бисмил бўлубон домида нахжири тамошо.

Уммиди висолини этиб кечау кундуз
Мендек неча ҳижронида дилгири тамошо.

Кўрдум бу кеча уйқуда бир неча рамузи,
Кўрғон тушима ёрими таъбири тамошо.

Кел, зоҳидо, кўр ёрни, савод ишқ чиқарғил,
Юз мусқафин атрофида таҳрири тамошо.

Дурди май ичиб, кўнглими маъюслиғидин,
Май лойи била, соқий, бу таъмири тамошо.

Айб этма, намозим аро ақлимни йитурсам,
Невчунки, дилим самъида тақбири тамошо.

Вайсий, санам афсонасидин ким талаб этса,
Қаҳр этма аларға, неки тафсири тамошо.

Юз ганжи уза кокили афсун тамошо,
Жоду кўзи ул ёндаки, мазмун тамошо.

Ваҳдат майи жомингда қилур жилва ажойиб,
Васфин демакимда дили пурхун тамошо.

Гар раҳм қилиб ташналарин айласа сероб,
Жон лабга етан қуллари мамнун тамошо.

Гул юз ила сунбул сочи узра қўйуб афсар,
Бул ён қадам урса, қади мавзун тамошо.

Кўз субҳаси бағрим қонини сочти, бу саҳро
Ашкимдин ўлуб лолайи ҳомун тамошо.

Ағёр билан бода ичиб, маст гар ўлса,
Ошиқларига чехрайи гулгун тамошо.

Ул Лайливаш афсонасидин, Вайсий, дам урма,
Сайл ичра бугун бўлғуси Мажнун тамошо.

Жонон соридин келмиш, ваҳ, гамму экин оё?
Арзимни эшитмакка ҳамдамму экин оё?

Дарёни буён элтмиш мироб равон айлаб,
Васлини тилар чашмим, пурнамму экин оё?

Дерман кўтариб бошим: “Жабри менга яксардур!”
Ўзга қулига жабри кам-камму экин оё?

Жоно сифатин дерға ожиз бу забон, билмам,
Жо топти бори, кўнглум оламму экин оё?

Айдимки ситамкора: “Мендин ўз эрур агёр!”
Айди бу замон ул шўх: “Маҳрамму экин оё?”

Бир доғ солибдурким, лутф этмағанидинму,
То вақти жудолиғдин мотамму экин оё?

Беҳуда жафо чекма, Вайсий, нега агёра
То аҳд ила паймони маҳкамму экин оё?

Бахтим кўзиға уйқу мавзунму экин оё?
Иқболима қасд эткон гардунму экин оё?

Эй Лайливаши золим, десанг не бўлур бир йўл,
Хуснунгға завол ўлмас: “Мажнунму экин оё?”

Туштумки биёбона бир юзи бўлуб лола,
Қонимға ўшал сахро гулгунму экин оё?

Ваҳ, меҳри ниҳон ўлса, сўрма жигарим қонин,
Шом ўлса шафақ, бағри пурхунму экин оё?

Маҳрум кўзум бул кун кўп йиғлағонидинму,
Зоҳид, дема: “Бу дарё Жайхунму экин оё?”

Эй соқийи давроним, етгунча қадаҳ қўлға,
Телмурмағим илкинға мазмунму экин оё?

Сўрма бу Увайсийдин ёнмоғи саволини,
Гар берса башорат шоҳ, турғунму экин оё?

Бир шўхи замон кўрдим, дилбарму экин оё?
Бошига қўён эгри афсарму экин оё?

Юз узра паришондур нассожи сияҳ тори,
Машшота агар ўрса ҳайдарму экин оё?

Бир қатра зулолидин бўлгай минг ўлук эҳё,
Бир деса бўлур кофир, шаккарму экин оё?

Жонона хаёлимдин азм айласа ҳар соат,
Бошимга тушан савдо маҳшарму экин оё?

Эй ёр, нигоҳингдин қонлар дил аро жорий,
Ҳар бир мижа бир хунрез ханжарму экин оё?

Ошиқ киши илҳомин ушшоқ эшитиб бул кун,
Даргоҳида маъшуқнинг сафдарму экин оё?

Онсиз бу жаҳон ичра кўз очмадигим ҳаргиз,
Фардо бу сўзим анга боварму экин оё?

Бечора Увайсийни бир кун демади маҳваш,
Кўйимда гуломи чун камтарму экин оё?

Сўрмадим аҳволингни, дарди фаровон андалиб,
Хор захмидин ажаб чоки гирибон андалиб.

Дохил ўлдим мен баногаҳ ушбу гулзоринг аро,
Инжимақдин манъ, қил бу кеча меҳмон андалиб.

Кўзга гафлат сурмасин тортма саҳар вақтида сен,
Субҳдин шома етиб, бўлди паришон андалиб.

Кечалар шеван билан гул чехрасин кўрмак учун
Кўрмайин гул хандасин бўлди пушаймон андалиб.

Кўрди васлини ғанимат, ул замон жононанинг
Холи йўқ гул хоридин, бўлдики ҳайрон андалиб.

Хор жабрин ол ўзунга, ташла ул сорига ўз,
Хор нишидин равон ўлсун қизил қон андалиб.

Вайсий, ул гул чехраси ҳумро эрмас, ўлғой наким,
Кеча тонг отгунча бағрин қони резон андалиб.

* * *

Тушму ё бедорлиғ: келди парирў тебраниб,
Кўнглума фаҳм ўлди сар то по жафожў тебраниб.

Ишқ дардин манъ қилмоқлиқға дам урма, ҳаким,
Келмас ул жонона дарди бирла дору тебраниб.

Шукрилиллаҳ, боғбон очти дари иқболими,
Хатти райҳони – чаман, зулфи – суманбў тебраниб.

Шодлиғ мардуд мендин умриминг то борича,
Не учунким, меҳри бо ҳамроҳи қайғу тебраниб.

Соқиё, қилма қадаҳ лабрез, нозимдур кўнгул,
Дам-бадам соғар тутуб, муғбача бадхў тебраниб.

Зоҳидо, кўп иддао қилма харобот аҳлиға,
Васл чоғида келур дийдангға уйқу тебраниб.

Вайсий, афсун айласа ақлу ҳушингни ул замон,
Кулди ул мужгон тузаб, ул чашми жоду тебраниб.

Мурғи жон дам ура олмаски, гулистон соғиниб,
Мардуми кўз кўра билмас моҳи тобон соғиниб.

Юрмади назм ҳуруфига забоним тарағи,
Анбарафшонлиғ ўшал зулфи паришон соғиниб.

Соқие, ташна лаб ўлмушди Масихо майни,
Қадаҳи дил, хабар ол, бўлди тўла қон соғиниб.

Тарки базм этти харобот эли май ўксугидин,
Қўлға ол, соқий, қадаҳ ўлди пушаймон, соғиниб.

Чекти тасвиринги наққоши азал жаннат аро,
Қилса тоат, не ажаб, зухд эли гулмон соғиниб.

Жона жабр айла, Увайсий, раҳиға қўйма қадам,
То азиз бошинги гўй айлади чавгон соғиниб.

Эй гул, жигарим қони узорингга муносиб,
Юз порали кўксумдаги хорингга муносиб.

Сарф айлама ҳар беҳабара лаъли ҳадисинг,
То қаҳру ғазаб ҳам мени зорингга муносиб.

Тун соғарида шарбати бедорлиғ ичсанг,
Мастоналиғ ул чашми хуморингга муносиб.

То қилди муаттар хати райҳони саҳаргоҳ,
Хушҳоллиғим ҳусни баҳорингга муносиб.

Манъ этма тараҳҳум этибон, ёр, йўлингдин,
Ашким йўл аро манъи губорингга муносиб.

Дил манзарини пок этибон мунтазир ўлдум,
Бўлғойму экин табъи узорингга муносиб?

Рашк оташини, Вайсий, бугун айла мукаррар,
Юз сен каби девона нигорингга муносиб.

Айласам кўтоҳлиғ, сен айла пинҳон, қилма айб,
Дард афзундур, чиқар оҳим-ла афғон, қилма айб.

Топмадим излаб бу олам аҳлидин бир дардманд,
Йиғласам мен сенга дийдамдин тўкуб қон, қилма айб.

Айлади ноаҳл бедил кўнгли мажруҳим мариз,
Айладим сендин талаб дардимға дармон, қилма айб.

Эй рафиқо, кулфати оламдин арз эткон замон
Нутқи бетаъсирими қилдим фаровон, қилма айб.

Неча мендек мустаҳиқ лутфунг гадоси доимо,
Не ажабдурким, менга, соҳиби эҳсон, қилма айб.

Орзуйи васли дийдоринг агар ўлсам, бугун
Ғам зимистонидаман, хуршиди тобон, қилма айб.

Бўлмаса манзур Увайсий машқи, эй сайиднасаб,
Маъдани маъни эурсан, менки нодон, қилма айб.

Ой юзингга қилмағил зулфи паришонинг ҳижоб,
Менга боқғил, қилмағил чашмингга мужгонинг ҳижоб.

Қон ютуб, топтим сени, қилдинг нечукдин эътироз,
Айлама, эй шўх, бул кун лаъли хандонинг ҳижоб.

Ўтса гар мендин хато, айғил менга, қилма ниҳон,
Бўлмасун ўтруда зоҳир нутқи пинҳонинг ҳижоб.

Ёки бир ағёр илкидин ичибсан бодани,
Билмадим, ул бирда қилгон аҳду паймонинг ҳижоб.

Мақсадинг недур, аё жондин азизроқ ҳамдамим,
Эътирозинг айлади чоҳи занахдонинг ҳижоб.

Очти кўзни, сочти сўзни ноз пайкар – жабркор,
Деб эмиш ағёр сенга: “Чашми гирёнинг ҳижоб!”

Ёрдин мақсуди дил ҳосил қилур эрдим бугун,
Эй фалак, бўлди менга кажравли давронинг ҳижоб.

Зоҳидо, қилма тамасхур бу фано аҳлини сен,
Бўлмасун бу дуди оҳим бирла имонинг ҳижоб.

Фош қилдинг ишқ сиррини, Увайсий, танг дил,
Ушбу кун бўлғай анга дарди фаровонинг ҳижоб.

Қилди ул машриқ саридин ўзни изҳор офтоб,
Не учунким, излағай ҳар рўз дийдор офтоб.

Чарх зарфиға қўюб оғзин, ютар ҳар кунда қон,
Шом вақтида шафақ билгурди хунбор офтоб.

Кеча излар, кундуз излар, ваҳки, бир дам тинмайин,
Чарх водийсинда Мажнуни жигар хор офтоб.

Бенасибинг деб эдим бир мендуман, ҳар рўзу шаб
Мен каби, жонон, юзунг кўрмаккадур зор офтоб.

Мен нечук Мажнун каби расвойи олам бўлмайин,
Чарх уза рухсори моҳингға гирифтор офтоб.

Дўст деб тутти этокин ул фалак ғаддорнинг,
Шатта урди, кетти мағриб, топти озор офтоб.

Вайсий, бошинг узра қўй хуршид талғат ёрни,
Билмадингму, зарралар бошида дастор офтоб.

Ғами дилдин кима дей, сен каби ғамхор туруб?
Арз этай кимлара мен, шоҳи хабардор туруб?

Дема: “Гул барглари инжудек афғонинга!” ким,
Қай сори нола қилай, орази гулзор туруб?

Хуснинги кўрғали олам ҳама муҳтож эрур,
Кўрсатурсан кима юз, толиби дийдор туруб?

Носиҳо! Пандингиким, гўш қабул айламади,
Ёр лаълини ҳадиси – дури шоҳвор туруб!

Даҳр бозорида савдо қилура йўқ дирамим,
Бағри қон бирла борай қайда, бу бозор туруб!

Лашкари фақр келиб, кўнглуми торож этти,
Жумла шаҳлар шаҳи – сен, соҳиби асрор туруб.

Айламаслар киши равшанли мусобеҳдин умид,
Нури оламға тотур хуршиди анвор туруб.

Юзинги кўрғали лозим эса, эй Мисри Азиз,
Қилма ойнани сайқал, дили зангор туруб.

Бева, мазлуми сияҳбахт ғарибингдурман,
Ярашур кимға мурувват, мени бемор туруб?

Вайсий фарзандлари чўнг бўлди, тилар тўй кимдин,
Сен каби шоҳи жаҳонгиру жаҳондор туруб?

Билсанг мени жононими – деҳқони муҳаббат,
Муфлислариға айлаған эҳсони – муҳаббат.

Машшота олиб илкиға, гар айласа ҳайдар,
Мамнун бўлур зулфи паришони муҳаббат.

Ногаҳ назар солса ғариблар сори ёрим,
Шаҳло кўзининг даврида мужғони муҳаббат.

Бўлса киши ул ҳусн беҳишти аро дохил,
Кавсар лабида сабзау райҳони муҳаббат.

Кўнглум қуши парвоз қилур бўлса, ажаб йўқ,
Невчунки, ўшал чоҳи занаҳдони муҳаббат.

Илкимни бу олам элидин ювмағим улдур,
Ул пок замиримники, домони муҳаббат.

Ҳар машғали базм ичра табассумки ўлубдур
Лаъли лаби ичра дури дандони муҳаббат.

Бир нукта такаллумдин агар бошласа маъшук,
Ошиқ элиға ул лаби хандони муҳаббат.

Зулфунг хаёли бул кун кўнглумдадур ҳаловат,
Меҳринг тажаллисидин жисмимдадур фароғат,

Шояд тушармукин деб жононанинг гузори,
Вайрона кўнглум ичра қилдим ажаб иморат.

Йўқ менда ақли комил, йўқ менда фаҳму дониш,
Йўқ менда хайру эҳсон, йўқ менда ҳеч ибодат.

Тангри тажаллисидур қилгон юзунгда жилва,
Қилсам сифат юзунгни, айна менга шарофат.

Зулфунг мисоли сунбул, лаъли лабинг эрур мул,
Қилсанг хиром, эй гул, қаддинг нечук латофат.

Ошиқларингни кўнгли қайд ўлмасун нечукдин,
Бир нукта нутқи покин – ул маъдани малоҳат.

Ҳар кунда шукр зикрин баржо қилолмадим мен,
Сендек нигор бизга ҳақ айламиш каромат.

Оламга фитна солдинг, юз минг жаҳонни жойинг,
Саҳрода коза қилдинг, эй ёри хуш фатонат.

Қилди мурод даъво султониға гадоси,
Даъвогари – Увайсий, тангри – анга ҳимоят.

Ошиқ элига ёрининг озори – ибодат,
Маъшуқ элига нутқи шакарбори – ибодат.

Афсус қилиб, оҳи саҳаргоҳ чек, эй дил,
Тоат ғамидин бўлса дил афгори ибодат.

Ул булбули шўрида ютар қон кеча-кундуз,
Тонг отқуча шеван иши, гулзори ибодат.

Жонон юзини кўрғали доим жадал эттим,
Топқонда кўзум, манъ этар ағёри ибодат.

Шаб-рўз висолингни тилаб, дилбари нозук,
Ҳажрингда кўнгул кўзгуси зангори – ибодат.

Гар раҳм қилиб, сарв равон ўлса ажаб йўқ,
Мендек неча расвосиға рафтори – ибодат.

Бағрим қонидин сочти кўзум, бўлди зироат,
Лола демағилким, дили хунбори ибодат.

Уммид тутуб раҳматидин, йиғлар эдимким,
Бир қатрайи ашким – дури шаҳвори ибодат.

Эй Вайсий, бугун тоатидин айлама шиква,
Маъшуқ сифатин ёзмаки, гуфтори ибодат.

Дилимни истасанг, дилбар, хаёлинг бирла ҳар соат,
Хаёлим истасанг, субҳи висолинг бирла ҳар соат.

Кишига ишқ тегса, ношикеболиғни касб этгай,
Бале, хомушлиғ расми фиолинг бирла ҳар соат.

Юзунгдин гул, лабингдин Хизр, лафзингдин шакарларким
Ки, ҳар ҳиндубача ул юзда холинг бирла ҳар соат.

Сени топса киши, қадри тунин топса, тонг эрмаским,
Саводи кокулинг нури жамолинг бирла ҳар соат.

Ёзибдур ҳарфи номин аввалин, фаҳм айла, эй маҳбуб,
Азалнинг котиби абру ҳилолинг бирла ҳар соат.

Увайсий ёдию фикру хаёли кечау кундуз
Дудоғинг ичраким, ҳайвон зулолинг бирла ҳар соат.

Тут эй маъзур, жононим, кўрарға топмадим фурсат,
Сенинг бирлан бирор дам ўлтурурға топмадим фурсат.

Ўзим мунда туруб, келсун дедим токим тамошоға,
Бўлуб ҳамроҳ сен бирлан юрарға топмадим фурсат.

Келибман ушбу гулзора, зрурман бир гули бехор,
Ичимдур ғунча янглиғ қон, куларға топмадим фурсат.

Суроҳий майға тўлди, соқий илкиға қадаҳ олди,
Хумор аҳлиға, на айлай, сунарға топмадим фурсат.

Камолинг иштиёқи тушди кўнглумға, аё дилбар,
Букун ишқинг дўконини қурарға топмадим фурсат.

Юзунгдур бир гули раъно, бўлубмен булбули шайдо,
Фигону нола айлабмен, қўнарға топмадим фурсат.

Висолинг ошиносиман, фироқинг мубталосиман,
Тут эй маъзур, жононим, кўрарға топмадим фурсат.

Дило, мажнунлиғ этма, ишқинг сиррини пинҳон тут,
Юрокинг ичра доим ёр жабридин қизил қон тут.

Агар сен истасанг дардингга дармон ёрдин анда,
Бугун оз айла дармонингни, дардингн фаровон тут.

Демиишлар саййиди кавнайн, дунё сижжийни муъминдур,
Агар оқил эсанг, дунёни кўнглинг ичра зиндон тут.

Кел, эй соқий, бугун майхоналар эшикени во қилғил,
Бериб муғбаччанинг илкига соғар, базми даврон тут.

Менинг матлубим улдур: ўз қўлингдин журъа ичсам мен,
Назокат дастгоҳисен, бугун бу қулни меҳмон тут.

Кўнгул мулкига шоҳ эрди хаёлинг неча соатлар,
Ўзунг дил тахтида бир дам туруб, мулки Сулаймон тут.

Увайсий, орзу қилсанг ўтуб ўзлукдин, эй зоҳид
Ки, истаб дарбадар бўлғил, топиб бир покдомон тут.

Интизоринг оҳидин бу хонумона тушти ўт,
Хонумон недур, бу кеча жисму жона тушти ўт.

Ишқ ўти ҳар кимда бўлса, нолаю фарёд этар,
Булбули бонолаям, оҳу фиғона тушти ўт.

Таҳсин эрмас хону мону жисму жон, оҳу фиғон,
Онча маҳрумманки, мағзи устухона тушти ўт.

Деб эдинг, матлубу мақсудим сен ўлдинг, эй ҳабиб,
Фаҳм қилгил, эмди мақсуди жаҳона тушти ўт.

Неча сўз бирла мени гоҳ ўнг-у, гаҳ сўл айладинг,
Шукрлиллаҳки, дилим бу имтиҳона тушти ўт.

Қай куни ишқинг ҳавоси топти кўнглумда қарор,
Ул сабабдиндурки, аҳли Марғилона тушти ўт.

Вайсий, суйдинг ишқ, куймаслик иложин истама,
Аввало, қолу балода ошиқона тушти ўт.

Кўрунур боғ аро бир дилбари гаҳ рост, гоҳи каж,
Юзи узра татовул ҳайдари гаҳ рост, гоҳи каж.

Борибон ул париваш заъф ҳолин сўрғил, эй қосид,
На воқеъдур: ёнида бистари гаҳ рост, гоҳи каж.

Такаллум қилмайин кулди табассум бирла ул гулрух,
Кўрунди лаб аро тиш гавҳари гаҳ рост, гоҳи каж.

Дили маҳзун қаю ғамзангда қошингни хаёл этсун,
Кийибсан бир кулоҳи афсари, гаҳ рост, гоҳи каж.

Кеча-кундуз бошингдин тинмайин афлок ўтрулди,
Қамардин рашк этиб шамс анвари гаҳ рост, гоҳи каж.

Кўнгулда мосиводин йўқ десам, қилмас қабул ҳаргиз,
Етиб лафзингга қилгон бовари гаҳ рост, гоҳи каж.

Увайсий рост Мажнун, бесару по, асрағил, эй шўх,
Замона аҳлининг мажнунлари гаҳ рост, гоҳи каж.

Бу қаду ноз бирла гар сайри гулистон айлағач,
Сарвни помол этиб, гулни паришон айлағач.

Ул баҳори ноз лаълин гавҳарафшон айлабон,
Рашк ўтидин ғунча бағрини тўла қон айлағач.

Жоним асрорида жисмим бор эди токим сабаб
Ким, нисори – чун нигорим тонгла меҳмон айлағач.

Гўйиё тутмиш саҳоби меҳри анвар оразин,
Ул қуёш юз узра зулфин анбарафшон айлағач.

Борбон, шамшод ила сарвинг керакмасдур банго,
Ҳар қачон гулшан қадин сарви хиромон айлағач.

Нўла, Вайсий, жонини парвона янглиғ ўртағай,
Ўзни бу базм ичра гар шамъи шабистон айлағач.

Қилур ўздин қуёшу ҳам қамар рухсорини таржеҳ,
Тамоми маҳжабинлар сарви сийм ашъорини таржеҳ.

Кулаҳ буржинда иклилин қўубон гар хиром этса,
Мусаххардур ҳама жаннат қуши рафторини таржеҳ.

Агар тўти тасомеъ айласа гар оғзидин сўзни,
Шакар ийсор лаълидин қилур гуфторини таржеҳ.

Парирўлар юз онча бодадин махмур, агарчанди
Қолурлар ҳам яна ул наргиси хумморини таржеҳ.

Ки илкида ҳадиди тигдин жон изтироб айлар,
Тўкарда айлағайлар қон ўшал айёрини таржеҳ.

Чароғи маҳфилоро ҳам қамарсиймо паривашлар
Яна айлар ҳам ўлди ламъайи рухсорини таржеҳ.

Қади мавзунини қўрғач чаманда сарв ҳам раъно,
Мусалламдур гули гулзору гулзорини таржеҳ.

Кел, эй соқий, қадаҳ сунгилки, чеҳра арғувон ўлсун
Ки, май соф эт бугун, айлар эсанг ул ёрини таржеҳ.

Хўтан саҳросида гўё ишимдур нофайи оҳу,
Эрур хуш туррайи машшота атросорини таржеҳ.

Бисоти боғ аро гулчеҳраларда тарҳи раънолиғ,
Алар ҳам айлағайлар хўблиғ меъёрини таржеҳ.

Тараннум айлабон гулзори табъ ичра наво соз эт,
Суханраслар қилурмиш Вайсининг ашъорини таржеҳ.

Ёзмакимда васфини қилди нечук тоқат хирад?
Не учун жонона меҳрига эрур улфат хирад?

Бовлади маҳкам белин қошини ёд айлаб қалам,
Ёзди жону дил билан, сен қилма кўп миннат хирад.

Сўрмағил мендин санам васлинда ибну отини,
Ақлу фаҳму ҳушу идрокимгадур ҳайрат хирад.

Гул юзин, райҳон хатин, кавсар лабин ёд айлаюб –
Эрди хористон, бўлди бул замон жаннат хирад.

Эй дило, тутқил хирад, ёндур муҳаббат ўтига,
Айлади ишқ аҳлини шоҳидиға бидъат хирад.

Кўзи қаҳр этса баногаҳ, васф этарда сўзини,
Неча сўз бирлан нигоҳин айлади ғийбат хирад.

Вайсийдин ишқу муҳаббатнинг русумин истама,
Ушбу ашъор ила берди зеб ила зийнат хирад.

Қайси қулдур, қилмағон сарви хиромонингни ёд?
Қайси сунбул қилмади зулфи паришонингни ёд?

Иктисоб айлабди ҳуснунг сабзасидин, этмағон
Қайси фаслининг баҳори хатти райҳонингни ёд?

Қошларинг савдосини бошимға рифъат айладим,
Қилмағон ким ийди рухсорингда қурбонингни ёд?

Ўзгаларға лутфу эҳсонингни еткурғонда ҳам,
Ҳеч қилмассан менингдек зору ҳайронингни ёд.

Рашқда жоним тараддуд айлади уқбоға азм,
Айлағил, эй шўх, мендин сўнгги армонингни ёд.

Ўтқамен ғам чоҳидин шавқинг самандин ўйнатиб,
Кўнглум айлаб дам-бадам чоҳи занаҳдонингни ёд.

Кирса худрой йўлга таълимсиз, адашғай роҳидин,
Вайсий, ҳақ ёдида бўл, айлабки жононингни ёд.

Билмадим, қайси пари қилди бу гуфторимни банд,
Назм савдоси билан ҳам табъи бозоримни банд.

Эътироз этма, баногаҳ ўлса номаъқул бу сўз,
Ҳусни рухсоринг этибдур ақли ҳушёримни банд.

Септи тухми хорни ағёр душманлик қилиб,
Бўлди хористон, қилди роҳи гулзоримни банд.

Ёр кўйига бугун борғум, таваҳҳум гайрдин
Бўлса, минг жоним фидо, ким қилса ағёримни банд.

Билмадим воқеъ недур, васл ичра кўндур эътироз,
Урмади бир калима сўз, этмиш шакарборимни банд.

Сўзга кирди базм аро, юз баҳс пайдо айлади,
То онинг донолиғи қилди йўқу боримни банд.

Ўзга юздин рашк, итоб этма, Увайсий, зордин,
Наргиси мастинг этибдур чашми беморимни банд.

Ўзни менга қолғонда чунон айлади жаллод,
Лутфини рақибларга аён айлади жаллод.

Қурбони қошинг бўлғали илкингдин умидим,
Фурқат ўти кўксумни нишон айлади жаллод.

Дил қонини тўкмакка забонимни буюрди,
Ошиқлиғими элға баён айлади жаллод.

Мафҳуми кўзум ул эди, эй мардуми чашмим,
Қон ила сиришкимни равон айлади жаллод.

Жононима жон бўлса керак деб, кеча-кундуз
Ишқ аҳлини чашмим нигарон айлади жаллод.

Зулфи ила банд айлади пойим била дастим,
“Қабл анта мамот”имға гумон айлади жаллод.

Ул тешайи рашким бошим ташладим охир,
Ўзни менга қолғонда чунон айлади жаллод.

Тиларлар аҳли олам доимо дилдоридин хушнуд,
Бўлурму ҳеч одам мен каби озоридин хушнуд?!

Ажаб ёреки, эҳёлар кўзин қатлида жон бергай,
Неча мавт аҳли бўлғойлар лабин гуфторидин хушнуд.

Тараддуд қилма, эй жонон лаби, сен сўзга кирмакга,
Тугатти сўзни, бўлдим мен кўзи хунхоридин хушнуд.

Санам хушнудидин ғайр аҳлига жоним тасаддуқдур,
Киши бўлғоймукин ҳеч вақтда агёрдин хушнуд.

Деманг: “Мажнун шавқи Лайлининг ойинасидиндур!”
Юзин миръотининг тахтида ул дийдоридин хушнуд.

Каломин музмар этти, бўлди ондин кўҳкан Фарҳод,
Деманг: “Ширин лабининг нутқи шаккарборидин хушнуд!”

Увайсий, кўр, равон ўлғонда онинг йўқду муштоқи,
Сабаб улдур: менинг жонониминг рафторидин хушнуд.

Найлайн, билмонки, банд ўлди юзумга боблар,
Ваҳ, насиб ўлмиш, нетай, бахтим кўзиға хоблар.

Мунқатеъдур оби найсон қулзуми мазмунидин,
Шеър аро бўлди мамот ул гавҳари ноёблар.

Касб этарди сендин, эй хуршид, юздин сол ниқоб,
Фурқатингда туну кун хуршид ила моҳтоблар.

Кокулинг ҳар тори юз Мажнунинга занжир эди,
То масожид аҳлиға қошинг эди меҳроблар.

Меҳр тобин, ҳажр тобин жону дил бирла қўшуб
Ким, фалак чархида бул даврон ажужи тоблар.

Ҳар сўзи юз марта жон берғай эди, эй хушманд,
Бердилар бир неча жон ҳажрида лаъли ноблар.

Эй дило, манъ айлағил кўздин бағир хунобини,
Сирни фош этти бугун кўздин тўкулган облар.

Вайсий, сен андиша қилма халқ ину онидин,
Кўз ёшинг гарқ этса, тонг йўқ маъдани одоблар.

Кўзларинг фироқида танда лолагун қонлар,
Қилғали тамошосин саф чекибду мужгонлар.

Эй гани, карам айлаб ҳуснунгни закотидин,
Фақр аро гадоларға айлағайсен эҳсонлар.

Ўлмайинму ўксукдин – менга қилмадинг парво,
Файр аҳлиға не деб марҳамат – фаровонлар.

Зоҳидо, ҳазар қилғил хўбларни домидин,
Ҳалқа-ҳалқа юз узра зулфидур паришонлар.

Сабр ончунон эттим, бўлмади мурод ҳосил,
Тишладим адаб тошин, токи синди дандонлар.

Бул шарорайи оташ саҳл тутма, эй маҳбуб,
То чиқарди оҳимни кўнглум ичра сўзонлар.

Сабр қил бугун, Вайсий, қилма ношикеболиғ.
Тонгла ҳақ бўлур қози, дастинг ул гирибонлар.

Санам, ҳар бир сўзунг – бир гавҳари ноёблардурлар,
Рамуз урэнлариға гўйиё синжоблардурлар.

Қошинг невчун юзунг баҳрида кўз даврин этиб маскан,
Муҳаббат аҳлини фарқ эткали гирдоблардурлар.

Тонг эрмас куфри, ким бошиға ҳумро айласа дастор,
Лабинг бағримни этган дам-бадам хуноблардурлар.

Муқарраб бўлма, зоҳид, хўблар ҳусну жамолиға,
Юзи узра неча бахтим каби қуллоблардурлар.

Дило, гафлатни маҳрам этма, ўлсанг толиби дийдор,
Сени маҳруми жонон айлағанлар хоблардурлар.

На ошиқларки, жонон йўлида помоллардурлар,
Ранги зард-у, бағир хуноба, ашки оллардурлар.

Кўруб май жилвасин жомингда, жон берсам, ажаб эрмас,
Мағас мақсуди, билсанг, кеча-кундуз боллардурлар.

Мудом асармен озор айламакдин хотири покин,
Нечун ёри азизим нозуки беҳоллардурлар.

Дило, йўл берма ҳар фосид хаёла, соф тут ўзни
Ки, ошиқ кўнглини билмакка ул рамоллардурлар.

Жамолинг сори парвоз айламас кўнглум қуши невчун?
Юзунг саҳнида ҳар бир дона янглиғ холлардурлар.

Шикор айлаб, кўнгул сайд этти ул сайёди бераҳми,
Нечук жондур қутулғой, не ажаб чанголлардурлар.

Увайсий, сабр қилғил, шиква қилма ёр меҳридин
Ки, пуртоб айлаған оламини чархи золлардурлар.

Қаю майхона сори юз қўянлар шоҳлардурлар,
Муҳаббат сирридин фаҳм айлаган огоҳлардурлар.

Юзунг ойнадин равшан, билолмас – ул эрур жоҳил
Ки, ҳам бадбахт, ҳам торик кўнгул гумроҳлардурлар.

Кўнгул, ағёр аро ёр ўлса, сенким рашкдин ўлма
Ки, қар жо қаҳрабо манзури, билсанг, коҳлардурлар.

Кўнгулни ғам фалосинда тузаб, жон интизор ўлди,
Қарор айлар эсанг дил тахтида, хиргоҳлардурлар.

Аё султони олам, мен гадойи хоки роҳингман,
Алимда зард чехрам бирла узрхоҳлардурлар.

Чунон мифтоҳи дилни кўҳи дандонимда бостирдим,
Муҳаббат сиррини фош этса ушбу оҳлардурлар.

Маломат музасин киймай қадам тебратма, эй зоҳид
Ки, ҳоли хордин йўқ, турфа қаттиғ роҳлардурлар.

Дединг, эй маҳвашим, тут тахти иззат доманин маҳкам,
Хаёли дарғаҳинг Вайсийға иззу жоҳлардурлар.

* * *

Сочингдин ўзга бирлан кўнглуми дом айлаёлмаслар,
Агар дом айласа, ҳаргизда ҳам ром айлаёлмаслар.

Жароҳатлиғ дилимға фурқатинг захри алам берди,
Неча кундур – муолиж аҳли ором айлаёлмаслар.

Лабингдин маърифат дуррин баногўш этган эл кўпдур,
Менингдек ҳеч кимса бода ошом айлаёлмаслар.

Жигар қониму, билмон, кўз сорига топти йўл, ваҳким,
Кўзумким чашмалар янглиғ, саранжом айлаёлмаслар.

Юзунг ҳар толибиға, эй нигоро, қиблайи мақсуд,
Увайсийдек хаёлинг маҳкам эҳром айлаёлмаслар.

Фигонким, ҳушмандлар телба аҳволимға кулмишлар,
Бу манзум аҳлининг раҳши-ла помолимға кулмишлар.

Туну кун айладим бир Лайливаш васфин тила мазкур,
Битай деб шавқу завқидин, пару болимға кулмишлар.

Неча кун тутқон эрдим ҳушу идроким била улфат,
Бугун дашти жунун ичра қилу қолимға кулмишлар.

Муҳаббат дарсини такрор этардин манъи “қол” этдим,
Мударрис аҳли бедардлик ила ҳолимға кулмишлар.

Таваккул пешасин пўшок этиб чўмдим ҳақиқатға,
Қўлим сир доманинда, эл бу афъолимға кулмишлар.

Бағир хунобман бедард аҳлин гуфтугўйидин,
Доғи кўз жўйидин оққон сиришк олимға кулмишлар.

Алар кулмакларин густоҳлик табъида фикр эттим,
Яна гул хандасидек ушбу дам фолимға кулмишлар.

Хаёлинг бирла ишқинг бул вужудим хона тутмишлар,
Хушу ақлимни қувлаб, телбайи девона тутмишлар.

Кўнгулким, бир қуши ваҳший, ани ром эткали гўё
Муҳаббатдин қафас айлаб, висолин дона тутмишлар.

Кел эй, дард аҳли бўлсанг, ишқ сиррига қулоғинг тут,
Лабим бирла забоним ушбу дам афсона тутмишлар.

Фироқинг шоми васлинг шамъини ёндурди, андоқким,
Юзунгнинг шамъи мисли жоними парвона тутмишлар.

Табибо, сен шифо этмакни таклифин хаёл этма,
Тани беморим ишқи дардини жонона тутмишлар.

Сиришким донасин кўрди юзум тупроғида андоқ,
Маломат қушлари бошим уза кошона тутмишлар.

Увайсий, мунча беҳушлиғ била сир орзу қилма,
Хабар топғон кишилар доимо пинҳона тутмишлар.

Жонсўз, ажойиб санами ғайри мукаррар,
Ёр олдида ғайра карами ғайри мукаррар.

Шарҳ айласа васфиники, девон чидай олмас,
Ўртанди давоту қалами ғайри мукаррар.

Шайдолиғими сўрса бугун дилбари зебо,
Кўйиға етибдур қадами ғайри мукаррар.

Билмам, на ажаб шўхи ситамкора йўлуқтим,
Бир дамда юз алвон ситами ғайри мукаррар.

Новакларидин сийнам аро захм етибдур,
Марҳам топа олмай алами ғайри мукаррар.

Истаб туну кун, ташналаб ўлсам ажаб эрмас,
Соқий қўлида жоми Жоми ғайри мукаррар.

Муфлис кўрубон Вайсийға қилмас нега савдо?
Дил махзани ичра дирами ғайри мукаррар.

Дема, маҳзун кўнглум, ишқин дардиға дармони бор,
Ваҳки, дармони на ўлсун, ўлмаки фармони бор.

Ийди рухсорин кўруб, хушнуд ҳосилдур, валеқ
Мисли ўн кунлик ҳилолин садқаси, қурбони бор.

Изламақдин топмоғингға, эй дило, қилмаз гумон,
Сен каби юз минг тополмай излаған ҳайрони бор.

Зоҳидо, фикр этмағил, роҳи муҳаббат тун эрур,
Ул хаёли ёрдин, билсанг, моҳи тобони бор.

Тил ҳасаддин ғам еди сиррин дея олмай бу дам,
Васфини мазкур этиб тил, ёна бир армони бор.

Тонг эрмас йиғлар эрмас, Юсуф деюб ҳар рўзу шаб,
Йиғласа ҳар Юсуфин бир Яъқуби Канъони бор.

Ўлма ҳижрон – тун аро, навмид васлидин бўлуб,
Субҳ чоғи ҳақ таоло асроғон эҳсони бор.

Вайсиғақим қилса зарра меҳрибонлиғ, не айб?
Кўнглида соҳибқирондек хуршиди тобони бор.

Исми аъзамнинг сифоти дилбарим номиндадур,
Билсалар аслий тажалли юзи гулфоминдадур.

Мен нечук масту аласт ўлмай онинг ҳижронида,
Журъайи ваҳдоният илкиндағи жоминдадур.

Ҳар сўзидин юз ўлук жон топса тонг йўқ не учун,
Юз туман анфоси Исолар онинг коминдадур.

Кўз тутарменким, сабо йўлиға тушган-чун йироқ,
Бир неча равшан замир мазмуни пайғоминдадур.

Қўрқарам мужримлиғимдин ёрға ўлсам дучор,
Қошу кўзин эҳтисоби васл айёминдадур.

Не осиг ишқ ўтини жисмимға ёқсам бешумор,
Мақсади нопухталиғ ул ваъдаи хоминдадур.

Килки санъат ила ёзгон жим жамол устидадур,
Хатти мушкин оби ҳайвони зулол устиндадур.

Оразингнинг орзусиндин қадимдур онча хам,
Котиб имлосиндаким, хуршид дол устиндадур.

Эй кўнгул, ром айламакликда нигоҳин истама,
Қавсларким, икки оҳуйи ғизол устиндадур.

Зарралиғ касбини тавқи бандалиғ олмай нетай,
Офтобиким, ажаб сарви ниҳол устиндадур.

Нутқи ширинингга сен хомушлиғ сарнўшин эт,
Ваҳқи, ғавғойи магас билсангки, бол устиндадур.

Асра, ё раб, дийдаи баддин ва ҳосид аҳлидин,
Дилбари Юсуфлиқо авжи камол устиндадур.

Восифи ёр ўлди, Вайсийдин гадолиғ истама,
Мажлиси мазмун аро тахти хаёл устиндадур.

Итингға туъма ўлмоқ-чун, санам, бағрим кабобидур,
Яна сероб этмак-чун ани, ашким шаробидур.

Гирифторингни юз занжир бирла банд этиб бўлмас,
Вале тадбири онинг ҳалқайи зулфунг танобидур.

Таажжубдур, дили ёринг алида дил шикастанга,
Не айлай, оқким, ишқ мазҳабин кори жавобидур.

Мени майдин этиб маҳрум, соқий, жамъ хотирсен,
Суруҳинг остина боқ: анда жисмимнинг туробидур.

Кўнгулни қабзият зарфиға музмар туттинг, эй дил, сен,
Юзумдин зоҳир ўлғон бул арақ онинг гулобидур.

Қамардин йўқ асар ул шамс ёндашмоқда ҳар вақто,
На ҳосил заррадин, жоно, жамолинг офтобидур.

Санам, ул рутбайи нозу итоб эрдинг, битуб чизе,
Хабар туйди анингдин Вайсий, умримнинг шитобидур.

Паришон айласанг зулфунгни, хуснингнинг ниқобидур
Ки, мажмуъ айласанг, мавзун қадингнинг печу тобидур.

Ёзай васфингни қай бир хўблиғинг бирла, ададсиздур,
Агар истар эсам, саҳрода қум онинг ҳисобидур.

Сияҳ бўлса кўзумға тонг эрмас олам, не хуршид,
Сенингсиз, меҳрибоним – субҳи айёми шабобидур.

Халойиқ раъйи гардун бирла тушгай токи ҳар суйи,
Йироқ тушмоқлиғим сендин – фалак чархини тобидур.

Тилим мазкуридин ёздим “самад” зикрин “санам” айлаб,
Муҳаббат оташинда жисмима берған азобидур.

Дило, то жондин ўтмай бўлмоғунг дийдорига восил,
Етарға ёрға ўтруда жоним бир ҳижобидур.

Сабо, жонона суйиға гузар этсанг баякногаҳ,
Хабар гар сўрса Вайсийдин, дегил: “Ҳоли харобийдур!”

Ҳилоли авжи гардун гўшайи тарфи кулоҳимдур,
Нечунким, бу малаксиймо мақоми боргоҳимдур.

Оқорғон дийда янглиғ интизоринг шиддати бирла,
Йўлунгда умрлардур мунтазир ўлғон нигоҳимдур.

Тилармен шукр этмоқлиқга Луқмони ҳақим умрин,
Сизи бу кулбайи вайронға еткурған илоҳимдур.

Менинг рангимға боқмай, эй париваш, неча инжитмак,
Гуноҳимдур, гуноҳимдур, гуноҳимдур, гуноҳимдур.

Заниким, шавқ элина ишқ дарди муздина эрмас,
Бу маҳфил шамъ янглиғ равшан этған ўтлуғ оҳимдур.

Саводи соя янглиғ партави хуршид васлингдин
Мени маҳрум қилғон улфати бахти сиёҳимдур.

Агар топтим десам қадри тунин, айб этма, эй толеъ,
Билурман, лайлатул-қадри шабиким, гоҳ-гоҳимдур.

* * *

Бу элким, тиғи ҳирмон ила кўкси чоклардиндур,
Дили мажруҳу ғайр озоридин ғамноклардиндур.

Муроди наҳли бар бермас, муҳаббат меҳри – равшанлиғ,
Бу боисдин ютар қон, кўзлари ғамноклардиндур.

Замона роҳати билгурдиким, жисмида юз минг захм,
Чу бисмил сайд янглиғ лойиқи фитроклардиндур.

Бугун сен асрағил, эй нотиқ аҳли, саҳт нутқингдин,
Мабодо тегмасун учқун, тани хошоклардиндур.

Увайсий, ваҳм қилма ишқ тобидин, қуруқ тан деб,
Рафиқинг, билмадингму, соҳиби идроклардиндур.

Қайда борсам, бағриминг қони менга гулзор эрур,
Доимо қуту насибим, истасам озор эрур.

Не учун домони қомун бўлмасунким лолагун,
Бул мени Мажнунга қолғонда фалак хунхор эрур.

Ҳокими ҳусн илкидин ичмай нетай, амр айласа,
Ичмоғимда ишқ нўшин бу кўнгул ночор эрур.

Ҳар киши бўлса харидори муҳаббат ул замон,
Ҳақ билан ишқ аҳли қилғон ушбу кун бозор эрур.

Айб эрмас қон йиғласам ёр олдида, тонг қолмаким,
Лутф чоғи ҳамнишини ёрким ағёр эрур.

Сарву гул насрин эрмас, боғ ичра изҳор этса рўй,
Сайр вақти сояйи ул сарви хушрафтор эрур.

Зоҳидо, сен узри тақсирингни бунёд айлама
Ким, улус халқиға ишқ аҳли бағоят хор эрур.

Илтифоти ул нигоҳинг гардини қилма дариг,
Ёр номанзурида миръоти дил зангор эрур.

Ташналар олдида уммид этма соқийдин аёғ,
Вайсий ул майни тополмай беадад хуммор эрур.

Ишқ аҳлиға ярошур доимо сўзу гудоз,
Шўх аҳлиғаки, истиғно билан юз онча ноз.

Бошда савдо, кўзда ашк-у, дилда доғ-у, жонда ўт,
Мен каби ҳеч кимса қилгон йўқ муҳаббат сарфароз.

Эй ғинойи муғбача, олдинда жон берсам бугун,
Чангу қонуну рубобу нағмани сен айла соз.

Беҳабарликнинг зимистонидаким бўлса ҳалок,
Ишқ ўти кўнглум аро доим етарким боз-боз.

Ёр васлидин мени маҳрум деб, таън этмағил,
Сабр тоғида турубон айтурам жононға роз.

Қилмағил бу даҳр аро фосид хаёлингдин тамаъ,
Бебақодур, эй дило, қилғил жаҳонға имтиёз.

Вайсий шаъниға муносиб кўрса ким ҳар қанча сўз,
Минг забон пайдо бўлуб, айтса яно то бўлса оз.

Хат ёзибдур ҳуснунг, аввалги баҳосидур ҳануз,
Марҳамат йўқтур, харидори изосидур ҳануз.

Жавр то кўрғунча тутқаймен умид ондин вафо,
Қайта-қайта ранг-баранг жонон жафосидур ҳануз.

Орзу рўзи азалдин ҳуснунга шамсу қамар,
Рутбайи чарх узра дийдоринг гадосидур ҳануз.

Таҳсин эрмас, Лайливаш ёди бил бўлсам туроб,
Турбати Мажнун нигорин мубталосидур ҳануз.

Кийған эрди лабларинг ҳажрида дил ҳумро энгил,
Сангдил, золим, анинг гулгун қабосидур ҳануз.

Интиҳо излаб фироқин даштида сарсондурман,
Барҳам ўлди умрим, ишқинг ибтидосидур ҳануз.

Неча кун ҳуноба ютти ул лабинг шавқи билан,
Бўлмади ҳаргиз муяссар, қон – ғизосидур ҳануз.

Вайсий кўз юмди жаҳондин ҳусн арзонин тилаб,
Хат ёзибдур ҳуснунг, аввалги баҳосидур ҳануз.

Кўзума май жилвасиким, илкима соғар ҳавас,
Жисмима шавқ оташиким, кўнглима дилбар ҳавас.

“Ал-аташ!” деб ҳажр ҳашрида юрубдур нечалар,
Доимо шаҳзодавашлар олдида кавсар ҳавас.

Қулзуми ишқ ичра чўмдимким, умид айлаб умид,
Даст кўтаҳдур, агарчиким қилур гавҳар ҳавас.

Биз гадолар кеча-кундуз фақр малбусин қилур,
Шоҳи сиймин тан қилурлар ул зару зевар ҳавас.

Воизо, таклифи манъ этма муҳаббат йўлидин,
Бизға ул меҳроби абрўдур, сенга минбар ҳавас.

Тонг эрмас расми муҳаббатда гадолар берса жон,
Ишқ касбин айлағайлар миру султонлар ҳавас.

Муҳаббат расмини билмакли ҳар жононадин келмас,
Висоли ёрни кўрмакли ҳар мастонадин келмас.

Бўлурму ҳар кеча токим чароғи шамъ бедуде,
Урушлик шамъга жисмини ҳар парвонадин келмас.

Кўруб Мажнун танин урэн, сен таън этма Лайлиға,
Ўтуш ўзлукни бобидинки, ҳар девонадин келмас.

Унутқай дўст кўрган чоғда толиб сўзламакликни,
Яна арз айламак маҳбуб ҳар афсонадин келмас,

Дило, сен хуни дил қилма, муҳаббат ошноси деб,
Тараҳҳум ҳам мурувват, билки, ҳар бегонадин келмас.

Ки, эй зоҳид, топиб, бир ёрнинг олдида жон берғил
Ки, қурбон айламаклик ҳар моҳи тобонадин келмас.

Дилидур маъдани мазмун, барҳам бермағил, эй шўх,
Келан табъиға номавзун Вайсий ёнадин келмас.

Турди жумод ул-аввал, не бўлди, ёр келмас,
Кўз интизор бўлди, ул гулузор келмас.

Мен мунда ташналикда, ул анда турфа шодоб,
Маст этса кўзу кўнгул, кўзи хумор келмас.

Қабз ўлмоғимга боис ҳажринг ҳужуми эрмиш,
Васл аҳлига не бўлди, ҳаргиз дучор келмас.

Андин йироқ тушгач, хотир эрур паришон,
Жамъ эткали кўнгулни дилкаш нигор келмас.

Бўлди кўнгул зимистон, пажмурда бўлди ишқим,
Сабз эткали муҳаббат ҳусни баҳор келмас.

Фасли баҳор келмас бу гулшани жаҳона,
Ҳар қанча келса булбул, то гулузор келмас.

Танбурни қўлга олдим, жон риштасин қилиб тор,
Найлай бу анжуманни, соҳиб дутор келмас.

Васфини шарҳ этарда бепарда мазмун айлар,
Гар таъна қилса мардум, Вайсийга ор келмас.

Мақоминг рутбайи идрок, Мажнунтар бориб бўлмас,
Хусусан, мен каби ботини кўру кар бориб бўлмас.

Юзунг меҳрини даъвосин қилурман рўзу шаб, хуршид,
Агар даъвогарам, қошингга бемаҳзар бориб бўлмас.

Кўзум ҳуснингга мамнун, гарчи топмам йўл хаёлингга,
Дилимдин дил ҳаримингга бутун бедар бориб бўлмас.

Ибодат сайқали бирла дилинг миръотидур равшан,
Мени беҳайр кўюнгга ишимдур шар, бориб бўлмас.

Либоси ложувард устунгда кўрдим, менга, эй жонон,
Бўлур густохлиқ: пироханим аҳмар, бориб бўлмас.

Увайсий қошинга бормаслигининг боиси улдур,
Чакалда шоҳбоз ўлтирса, муштипар бориб бўлмас.

Гул юзунг, эй ғунча, ул кун ошкори бир нафас,
Демағил девоналарнинг интизори бир нафас.

Очма кўз ҳар норасоларнинг кўриб расволигин,
Бу замона аҳлининг Мажнун шиори бир нафас.

Айладинг навмидлиғ дарёсиға ғарқ, эй Карим,
Илкими қил гавҳаринг уммидвори бир нафас.

Қайси соат эрди, нўш эттим қадаҳ лабрездин,
Боз тут, муғбачча, ўлдурди хумори бир нафас.

Эй дило, сайқал урар, сабр ила мақсад гирдида,
Даҳри фонийда бўлан кўзунг губори бир нафас,

Кўрди Мансур шаҳ юзин, берди “Ана-л-ҳақ”дин хабар,
Бу мажозий шоҳларнинг зулм дори бир нафас.

Жўйбори кўздин ўксутма муҳаббат сабзасин,
Бу бақосиз умринг, эй Вайсий, баҳори бир нафас.

Сабо пайкига пайғом айламаклик ихтиёр ўлмиш,
Бугун маҳрумлиғдин кўзда бағрим ошкор ўлмиш.

Қилиб ҳал кўз саводин нома ёздим, бо тағофил ёр,
Очиб пайғом, кўрсат юз, кўзум кўп интизор ўлмиш.

Асар ул нофайи тотордин топти қаю танг дил,
Муҳаббат бўйидин олам бариси мушкбор ўлмиш.

Кўрубон заъфлиғ жисмимни сен манъ этма пайкониғ,
Танимға ўқларингдин ҳар тараф, билким, мадор ўлмиш.

Аё эй соқийи даврон, етибдур оғзима то жон,
Менигдек ташналар чандон май ичмакка хумор ўлмиш.

Кўнгул қони уза бир сўзни деб доғ этти ул маҳваш
Ки, гўё ёзди баргин лола, доғи ошкор ўлмиш.

Қадини сарвга бенгзатмоғинг, Вайсий, адабдинму,
Ўшал гулчеҳра хушрафтөрнинг қаддиға ор ўлмиш.

Менинг маҳбубим, эй дилбар, ўшал ном ичра ёстанмиш,
Тафаккур қилмагил, мазмуни пайғом ичра ёстанмиш.

Нечукким, орзу қилмай қўлингдин журъа ичмакни,
Майи ваҳдат сенинг илкингдаги жом ичра ёстанмиш.

Ғазаб кўп қилма, пири дайр, ул юз сори телмурсам,
Тажаллийи худо ул ҳусни гулфом ичра ёстанмиш.

Кел, эй соқий, аёғинг мурда диллардин дариг этма,
Масиҳ анфосиким, ул бодаошом ичра ёстанмиш.

Таваккул ўтина сол, аҳду паймонинг зиёд ўлмиш
Ки, эй дил, бевафолиғ ваъдаи хом ичра ёстанмиш.

Кўрубон донайи васлини парвоз этма, эй зоҳид,
Юз онча дарду кулфат донаси дом ичра ёстанмиш.

Кўриб фурқат тунин, эй Вайсий, навмид ўлма васлидин,
Билурмусанки, доим субҳ ҳар шом ичра ёстанмиш.

Бугун воқеъ надур, ул шоҳи хубоним ачиғланмиш,
Бағир қон эткали ҳам нўғу мужгоним ачиғланмиш.

Таваҳҳум айла, эй машшота, гар васл ўлсанг илкина,
Каманди ошиқон – зулфи паришоним ачиғланмиш.

Бугун сабр айлағил, ишқ сиррини фош этмағил, эй дил,
Тила мазкурлиғдин шўх жононим ачиғланмиш.

Мубаддал бўлди субҳим шома, торикдур жаҳон бори,
Бу оқшом васл аро ул моҳи тобоним ачиғланмиш.

Рафиқо, сўрмағайсан: “Нега ашқ ўрниға қон тўқдинг?”
Бўлиб навмид, ваҳким, чашми гирёним ачиғланмиш.

Гирибон бобатул-васл ичра ул тоб этти гардани,
Табассумлиғ била ул лаъли хандоним ачиғланмиш.

Қадаҳ тут, соқие, соғарда кўргуз ёр аксини,
Неча кундирки, Вайсийға ниғаҳбоним ачиғланмиш.

Ғам ема, кўнгул, раҳм этибон ёр келурмиш,
Аҳволи дилим билғучи дилдор келурмиш.

Ҳижронида жисмим сиҳати заъфга мубаддал,
Луқмони ҳаким ўрнида ғамхор келурмиш.

Кўнглум қуши булбул каби кўп нолада эрди,
Гулдек очилиб, орази гулзор келурмиш.

Афтода эдим, турмака йўқ эрди мадорим,
Юз шукри худо, шоҳи мададкор келурмиш.

Шаҳбоз бу ён ёзди қанотин, чу ҳумоюн,
То сояси бошим уза дастор келурмиш.

Табъимни матоини касод айлаб эди чарх,
Ҳақ ҳукми-ла бозора харидор келурмиш.

Вайсий, дема ҳар кимсаға сен ҳасрати дилдин,
Ҳол англағувчи соҳиби асрор келурмиш.

Нигоро, оразу ҳуснунгга кўнглум дилфигор эрмиш,
Бу жоннинг андалибиға нечукким гулузор эрмиш.

Бу тун дўкони базморолиғингни шамъваш қурғил,
Неча мендек жамолинг шамъиға беихтиёр эрмиш.

Мени маҳрум деб жонон юзидин, қилмағил таъна,
Юзин ҳажридин ичғон чун кўзи абри баҳор эрмиш.

Дило, бу руқъа назминг халққа бовар бўлмаса не ғам,
Анинг бир нукта васфи дард аҳлиға тумор эрмиш.

Санам, рашқинг ила таслими жон ўлсам ажаб эрмас,
Азиз меҳмона мезбонини хўби – жон нисор эрмиш.

Кел, эй зоҳид, азизи халқдурсан, қилма касби ишқ
Ки, ҳусн аҳлини даргоҳида ошиқ хору зор эрмиш.

Увайсий, ёр истиғноси кўпдур, истама васлин,
Кўнгул мажруҳининг захми ҳамиша бешумор эрмиш.

Бугун воқеъ недур, ул кокули қуллоб тарқатмиш,
Берурға зеб ўзиға зулфи анбартоб тарқатмиш.

Тушиб эрдикки зулфи бўйнима ул тавқи қумридек,
Тушуб машшота ашки дил аро, хуноб тарқатмиш.

Сочин тарқатти бул кун, саждагоҳин айлабон холи,
Масожид аҳлини гўё қоши меҳроб тарқатмиш.

Аё машшота, жамъ эт, зулфидин кўнглум паришондур,
Бу жамъи хотирим қувмоққаким, асбоб тарқатмиш.

Бағир қон ташналар рашк ила ўлмай найласун бул дам,
Ўшал гису ҳавоси бирла лаъли ноб тарқатмиш.

Урар ким шона зулфиға тўкулғай ерға сув андин,
Анинг шавқинда гўё кўзларимдин об тарқатмиш.

Увайсий, кокули нассожлиғда жаври кўп эрди,
Мулойим, раҳмдил бўлмоққа масти хоб тарқатмиш.

* * *

Зулфининг ҳажрида келмас сунбули тотор хуш,
Балки келгай менга они бўй этардин ор хуш.

Восил ўлмакдин ғизоли наргиси бодомига,
Кирпигидин кўз хаёлида менга озор хуш.

Гул чоғи таклиф қилма боғинга, эй боғбон,
Гул висолидин эрур менга фироқи ёр хуш.

Жаннат ичра ҳур ила филмоннинг айшидин менга
Ёстаниб кўйида, исмин айламак такрор хуш.

Эй Увайсий, яъслиғ ҳам хорлиғ ўлтирғуси,
Ҳажр ила мен зор нохуш, васл ила ағёр хуш.

То жилва, малоҳат қаду рафторинга махсус,
То нури шарофат рухи гулзоринга махсус.

То ақлу фаросат дили покингга эрур, ҳам
То шаҳду шакар лаб аро гуфторинга махсус.

Ишқ рамзини ким сўзлади – лоф урди забони,
Савдойи муҳаббат сени бозоринга махсус.

Шаб-рӯз мудом айлаған афғоними, эй гул,
Ҳар ён демағил, зубдаи гулзоринга махсус.

То ранж ғубориға сен, эй дил, юз ўғирма,
Гар бўлсаки, ойинаи зангоринга махсус.

Сайқал урубон пок қилур кўзгуйи дилни,
То бўлғусидур ул сири асроринга махсус.

Юмғил кўзинг, эй Вайсий, агар бўлса париваш,
То нури тажалли сени дилдоринга махсус.

Эй сабо, жоним ҳалокин айла жононимға арз,
Йўқки, жисми нотавон аҳволин эт жонимға арз.

Оҳ дудин, ашк рангин, нола авжин айлағил
Зулфи сунбул, юзи гул, сарви хиромонимға арз.

Куфри зулфи дину имонимни барбод айлабон,
Қолғони жон қасдин этган номусулмонимға арз.

Ваъдаи васлиға етмай ўлғанимни, эй рафиқ,
Қилғасен, ҳар ерда кўрсанг, аҳди ёлғонимға арз.

Васл шавқи ғолибиман, гунгманким, айламак
Ҳожат эрмас қошифи асрори пинҳонимға арз.

Эй Увайсий, ҳажр зиндонида жоним хавфи бор,
Қилғасен, етсанг яна албатта султонимға арз.

Дардим афзун бўлди, ишқимни камол этгим ғалат,
Жоними қурбони ул абруъ ҳилол эттим ғалат.

Сидқ элиға бир нафас, ваҳким, азиз ўлмак учун
Дунлара ўзни ҳамиша поймол эттим ғалат.

Ишқ мактубида ҳол илмин ўқумоқ-чун сабақ,
Ушбу қабзийят билан ошуфта ҳол эттим ғалат.

Мақрун ўлдум, хонайи аслимға излаб ёрни,
Жусту жўйин кеча-кундуз моҳу сол эттим ғалат.

Лаъли ҳижронида ашким юзлара афшон этиб,
Бағрими кўз мардумидин инфиол эттим ғалат.

Ташладим маҳваш оёгин остиға ўзни бугун,
Қаддима хуршидини ёзмишда дол эттим ғалат.

Тушти дил чоҳи занахдона баякбор, эй рафиқ,
Пашшадек олудайи ул шаҳд бол эттим ғалат.

Халқ нотиқлиқда нутқиға гумон ўлмиш ғубор,
Бу муҳаббат жўйидин оби зулол эттим ғалат.

Ибтидойи ишқ қилдим, интиҳодин беҳабар,
Интиҳосизлиғда коримни маҳол эттим ғалат.

Хориж ўлдим халқ ўтрусидин, эттим васфини,
То хаёли фикрини, ваҳким, хаёл эттим ғалат.

Асрадим фарқи саримда доимо савдойи хом,
Гўйиё бир нуктада долимни зол эттим ғалат.

Соқиё, иқбол жомида насиб эт май бугун,
Билмайин дил зарфини синған сафол эттим ғалат.

Печтоб этмиш муҳаббат, ваҳки, жисмимни чунон,
Қошини ёд айлаюб, жисмимни дол эттим ғалат.

Хўбларнинг меҳр тобидин йироқ бул, зоҳидо,
То мабодо дема ўзни бемажол эттим ғалат.

Бесабаб эрмас, Увайсий, меҳринг ул ҳақ нуридур,
Демағил кўнглумни мағрури жамол эттим ғалат.

Сигмадим оламға, билмон, кўйи дилбардур васеъ,
Дил кўтармоқлиғда ул гарчи ситамгардур васеъ.

Шамъ ўзлук-ўзлуғин равшан этар торик аро,
Кеча хосу омға бир моҳи анвардур васеъ.

Кўнглуми гар олам этсам, эй қуёш юзлук пари,
Тонг эрмас, оламға ул хуршиди ховардур васеъ.

Тангдил бўлма, аё зоҳид, мени дил хастаға
Ким, фараҳ бўлса бу олам, анга маҳшардур васеъ.

Ишқ ўти машқ ўлса, жисмимға бўлиб маскан, нетонг,
Гулхан айлабдур самандар, қушға ахгардур васеъ.

Ростлиғ тасхириға нотиқ забон бўлса асир,
Нукта нутқиға ики олам мусаххардур васеъ.

Орзуйи кўйи жонон ўлса Вайсий тангдил,
Билмадингму, дилбаринг элга баробардур васеъ.

Надомат ашкиға кимдур юзи помол мен янглиғ?
Бағир хунобасидин доим ашки ол мен янглиғ?

Ажаб эрмас, сўзинг ширинлигин ҳажрида жон берсам,
Мағас ҳам бўлмашидур мубталойи бол мен янглиғ.

Муҳаббат – жонда, дарди – дилда, кўз маҳрум ҳуснингдин,
Юки фурқатдин ўлмиш кимни қадди дол мен янглиғ?

Таажжуб саъб аҳволим, туганмас дарди кўнглумдин,
Қачон қобиздур эл жониға хатту хол мен янглиғ?

Азалда руҳу тан касби муҳаббат айлаган эркан,
Бу савдода киши то бўлмади ишкол мен янглиғ.

Умидим – маҳрам ўлмоқ, мен эрурман гарчи маҳрумнинг,
Бу мушкул иш аро кимдур паришон ҳол мен янглиғ?

Вусул айлаб тилим ҳар хат бошиға исми ҳарфини,
Қўюбман тож янглиғ, олсангиз афъол мен янглиғ.

Дили хубон шод ўлғойму деб қилдим мусашшаҳни,
Увайсий дер: кўнгул топмоққа йўқ раммол мен янглиғ.

Фурқатинг тарёкдек мастлиғдин эткон эрди соғ,
Шукр, васл илкида туттинг субҳда, соқий, аёғ.

Сув садосидек бу мазмундин ҳувайдодур садо,
Қайдин ифшо айлағай, бир соати солғил қулоғ.

Васлдин ишқ ҳосил ўлғай, ишқдин ҳажр оташи,
Пилтау ёғдин на ҳосил, ёнмаса шамъи чароғ?!

Кўнглими шаҳбози бисмилдурки, тиғи рашк ила
Донайи лутфинг сочиб, тазвирин айлабдур тузоғ.

Васл аро таҳсинму, кўнглимдин алам кам бўлмаса,
Лоладек бағрим фироқинг шиддатидин доғ-доғ.

Сайри ҳуснунгдин азал ифшо этан, чун ул сабаб
Кўзларимким, чашмалар янглиғ эрур, ваҳким, булоғ.

Бағрим ўлса реш-реш тонг йўқ, санамлар зулфидек,
Васфи жонон ёзмақа Вайсий лисонидур тароғ.

Мени расво қилан кимдурки, сен сиймин бадан нозук,
Солан бошимга савдо кимдур, ул гул пираҳан нозук.

Хаёли кирса қўнглумга, чиқар дунёу дин меҳри,
Қилибдур оқибат, эй дўстлар, ҳам беватан нозук.

Чу сабрим тирноғида ҳар куни юз кўҳи ғам қоздим,
Менинг олдимдадур Фарҳод ожиз, Кўҳқан нозук.

Қадинг нозук, қошинг нозук, кўзунг нозук, лабинг нозук,
Тилинг нозук, сўзунг нозук, тишинг – дурри Адан – нозук.

Хатингдур сабза райҳоний, лабингдур кавсар аднони,
Ҳадинг – бўстон, юзунг – гул, мисли гулзори чаман нозук.

Бошингдин то оёғингга қараб турсам, баринг нозук,
Хусусан, ғабғабинг остида ул зери зақан нозук.

Ики наргис, ики кўнгул, ики тан, ики жон бирлан
Бирин бирига васл айлаб, қилоли анжуман нозук.

Увайсий, ўз-ўзингга сўзлама, бир қил забонингни,
Мабодо келмасун нозук дилига то гаран нозук.¹

---

¹ Бу ердаги “гаран” сўзи “гарон”, яъни “оғир” маъносидадир.

Маъшуқ эрмас, бўлмаса васл ичра нози кўндаланг,
Ошиқ эрмас, бўлмаса сўзу гудози кўндаланг.

Неча кун бедор ўлуб, ҳеч топмадим андин асар,
Нўш аро бўлди муяссар эътирози кўндаланг.

Тоатингдин рост ўз роҳингга сен айлаб ҳавас,
Ул муҳаббат бирла, зоҳид, қилма бози, кўндаланг.

Гар муҳаббат истасанг, қилма маломатдин ҳазар,
Ҳар киши қўйса қадам, аввал мажози кўндаланг.

Ҳар киши қилса ибодат тонгла маҳшаргоҳда,
Тушгай ўтрисиға ул қилғон ниёзи кўндаланг.

Вайсий, сўз кўтоҳ қил, гарчанд ҳасрат бўлса кўп,
Келмасун кўнглиға ҳар бирси дарози кўндаланг.

Бўлмасайди то паришонлиғда зебо кокулинг,
Қилмағайдим шона чоғида тамошо кокулинг.

Ўрмасам эрдим олиб илкимға ул машшотни,
Қилмағай эрди мени оламға расво кокулинг.

Ё харидор ўлмасам эрдим жунун бозорида,
Солмағайди бошима юз рангли савдо кокулинг.

Хусни рухсоринг тўё кўрғай эдим қадри туни,
Қилмасайди юзларинг устида ғавго кокулинг.

Қолмағайдим норасолар таънайи пинҳониға,
Этмасайди сиррими элға ҳувайдо кокулинг.

Қўнмасайди моҳ рухсорингға кўнглумнинг қуши,
Тушмағайди тори то бўйнулумға ялдо кокулинг.

Осмасайдинг жон олур вақтинда зулфунг дор этиб,
Бўлмағайди мунча Вайсийға мужалло кокулинг.

Санамим, муҳаббатинг ўтидин тўло бор эди ҳазарим
менинг,
Қаю кунда жо топиб эркан ул кўнгул ичра, йўқ хабарим
менинг.

Дема ҳар каломинг улус аро, била олмағай ани қадрини,
Садафингни батнида музмар этки, нафас-сўзи гуҳарим
менинг.

Не бўлур тараҳхуме айласанг, лабинг орзусида ҳар саҳар –
Дил ариғидин ики чашмаға оқа бошлади жигарим
менинг.

Нетай, офтоби бу толеъимға тулуъи этмади (мени),
ҳасрато,
Чу мурувват онида боқмадинг, ҳама зер эрур забарим
менинг.

Ситами эрур қўзима адаб, ғами ўлғуси дилима талаб,
Бири сад савобдин афзунеки, хатойи лаб шакарим
менинг.

Ажаб ўлмағай ўларим вафони йўлида марқади Мажнуне
Ки, фироқ даштида йиғладим, тушуб эрдиким гузарим
менинг.

Бугун учрамиш, нетайин, ул ой бу фалакни ғайри саҳобиға,
Умид уз кўнгул, менга бу эрурки, бу шом ила саҳарим
менинг.

Жафосин чекмаса, бўлмас муяссар сенга жононинг,
Юракка дард етмай, таъсир этмас оҳу афғонинг.

Кўнгул, сабр айлағил, бетоқат ўлма ҳажр шомига,
Зулумот ичра кирмай топмағайсан оби ҳайвонинг.

Недин дод айламай, уммиди субҳим шома айланмиш,
Фиребу макр ила васлингни афсун этти ҳижронинг.

Қошинг бир ғамзаси то тўкди юз ушшоқ қонини,
Кўзунг майдонида саф-саф тамошо қилди мужгонинг.

Вужудим поймолин хоки руҳидинки манъ этти,
Аё, хоки ватан кўйида тутгинг, борму армонинг?

Увайсий, бодаку расми ҳижоб ўлгай тааллуқот,
Аларни гарқ этар тўфон ўлуб бу чашми гирёнинг.

Мурувват махзани, токим Сурайё лашкари сонинг,
Тағофил бирла қаҳру ғамзадурлар аҳли майдонинг.

Ики лабдур вазири аъзаминг, кўнгул қаён кетгай?
Аларга маслаҳатсиз бўлмагай не ҳукм қилғонинг.

Хат эрмас, зеб учун лутф ила наққоши азал ул кун
Зумурраддин тузатти даврайи лаъли Бадахшонинг.

Не бўлди бир тамошо қилдурурсанг, эй баҳори ҳусн,
Ниҳоли қомати озоду рухсори гулистонинг!

Жамолинг орзу айлаб келибдур бул ғариб мискин,
Қуюндек водийи ҳижрон аро аввора қилғонинг.

Бўлди нозук баданим жисмима жо ҳижронинг,
Шаҳ эдим васлинг аро, қилди гадо ҳижронинг.

Сарв ё туби каби эрди сенинг даврингда
Қоматим, ваҳ нетайин, қилди дуто ҳижронинг.

Нетайин шиква қимамай ушбу жудолиқ ўтидин,
Айлади ёри азиздинки жудо ҳижронинг.

Кўп эрур сен била мендин бу жудолиққа муҳол,
Қилди ушбу фалаки раҳм ибo ҳижронинг.

Фурқатинг онча қавидурки, анга етмасдур,
Васлинги афсун этиб, қилди табо ҳижронинг.

Мени Макнунаға дод айлайин ул рўзи жазо,
Ушбу қонун ила бўлмишки жафо ҳижронинг.

Тўбидин аҳсан эрур, дилбар, қади зеболиғинг,
Тўтидин афсаҳ эрур ширин-шакар гўёлиғинг.

Таъна қилма ношикеболиғни изҳор айласам,
Тушти бошимға ажойиб шўришу ғавғолиғинг.

Сайри гулшан бирла табъимким кушод ўлмас, нетай?
Дил ҳадиқи ичра бутган гунчайи раънолиғинг.

Файрдин қон эрди бағрим, ҳам мушавваш хотирим,
Ҳасратимни барҳам урди соҳиби маънолиғинг.

Мавж уран дарёи раҳматким, саломатларғадур,
Дард аҳлиға не деб, эй шўх, бепарволиғинг?

Орзу бирла ҳавас идбораким дафн айлади,
Фақр роҳидин хабар берди сенинг аълолиғинг.

Мисли бир парвонадек Вайсий тилар васлинг мудом,
То ёрутқай кўнглини, эй шамъ, базморолиғинг.

Келибман даргаҳингга, шоҳи хўбоним, қабул эткил,
Бағир қоним била бул чашии гирёним қабул эткил.

Умид айлаб талаб олмоққа кирдим роҳи покингга,
Йўлингга айлаған фарёду афғоним қабул эткил.

Кўнгулдин хориж ўлмиш васл уммиди, не айлайким,
Муҳаббат шавқи ичра доғи ҳижроним қабул эткил.

Тушубдур бошима савдои ишқинг, эй шаҳаншоҳим,
Алам бозорида бул дарди пинҳоним қабул эткил.

Ўтубдур гавҳари ноёби умрим токи ғафлатда,
Тазарру-зор илан қилғон пушаймоним қабул эткил.

Тегибдур новакингдин неча ўқ жисмим аро пинҳон,
Шаҳиди ишқ ўлмоққа оқан қоним қабул эткил.

Увайсий гарчи ноқобил, келибдур остонингга,
Фигону оҳи сўзонини, султоним, қабул эткил.

Гаминг оҳим ўтидин бошима тож эткали мойил,
Сиришким Қулзумин қон ила амвож эткали мойил.

Умидим: шоми ҳижрон васлинг табдил бўлғайму!
Фироқинг лашкари уммиди торож эткали мойил.

Тилинг – сўзда, лабинг – кулкуда, кўнглинг – дилни
олмоқда,
Кўзунг мулки дилимдин сабрими бож эткали мойил.

Фами дунёи дундин хориж ўлсам, тонг эрмас, зоҳид,
Хаёли маҳвашим кўнглумдин ихрож эткали мойил.

Кўнгулдин истама ҳусн аҳлидин махсуслиғ расмин,
Неча ушшоқни эшикида афвож эткали мойил.

Кўнгул боғланди зулфинг торина, таскин эрмас мумкин,
Сабо таҳрикидин ҳар лаҳза алвож эткали мойил.

Сабо жавлони зулфинг торини жамъ этмади ҳаргиз,
Нўла қилсанг, кунун яъсини нассож эткали мойил.

Қадаҳ тут, соқие, лабташна кетмай даҳри фонийдин,
Бошимда дорлар Мансури Ҳаллож эткали мойил.

Увайсий, матлабинг ҳақ махзанида лутф этар, сабр эт,
Ўзин билдирмак-у, бизларни муҳтож эткали мойил.

Сучукликдинму лаъли нобингга бўлмиш шакар дохил,
Лаб ичра сўзларингга то бўлубдур мухтасар дохил.

Фироқинг ўқларидин бул вужудим равзану равзан,
Хусусан, ҳар тарафдин бошима тиғу табар дохил.

Нетайким, зойил ўлдим лавҳи маҳбубим хаёлидин,
Кеча уйқуда тушдин кўнглума бўлди хабар дохил.

Агар журм ўтса мендин, ғайра ҳамдам бўлмағил, эй гул,
Мабодо куймағайсан, оҳим ўтиға шарар дохил.

Лабинг сиррин кеча-кундуз кўнгулда андоқ асрарман
Ки, гўё қаъри дарёда садаф ичра гуҳар дохил.

Эшитсанг бетаассир сўзни, озор ўлмағил, эй дил,
Маломатдин муҳаббат нахлиға бўлғай самар дохил.

Увайсий, истасангким, кўзга маҳрам этма ғафлатни,
Кеча уйқуни тарк эт, ёра бўлғайсан саҳар дохил.

Тириклик расмини оламда кўнгли шоддин сўргил,
Фидо жон айлағанларни кўзи жаллоддин сўргил.

Умиди васли ёр айлаб олан асбоблар расмин
Бу меҳнат тоғида ул тешайи Фарҳоддин сўргил.

Муҳаббат мажмари ичра куйиб кул бўлған эрларни
Биёбонларда Мажнун – жисми нобунёддин сўргил.

Уроки реша-реша захм бўлгон нотавон ажрин
Ғазаблиғ, раҳмсиз ул ханжари фўлоддин сўргил.

Таҳи девори қолғонким, ғубор олудалар рангин
Мурассаъ ғам билан бул хонайи барбоддин сўргил.

Жудолиғ заҳри бирлан ҳажрида жўш айламоқликни
Висол илкида тутқон жоми хайри боддин сўргил.

Ҳушу ақлинг била қилғил дема, Вайсий, намозингни
Ки, андоқ расмни зоҳид – дили озоддин сўргил.

Жунун тоши бугун афгон аро, жонон, таваҳҳум қил,
Баногоҳ жори бўлди дийдадин тўфон, таваҳҳум қил.

Бериб илкинга тиғи рашк ул ғайр аҳли, эй қотил,
Тўқарда қоними шукридин, эй қодон, таваҳҳум қил.

Бугун сайр айламиш гулшанни гулрухсорлар шоҳи,
Муқаррар бўлмағайсан, эй гули хандон, таваҳҳум қил.

Нигоҳинг фурқатидин кўзларимга чунки қон тўлди,
Анинг-чун ўзга юздин, кўзлари Чўлпон, таваҳҳум қил.

Аё эй беҳабарлар, ишқ бозориға юзланма,
Тушар душвор савдолар, дема осон, таваҳҳум қил.

Жудолиқ ўти куйдурди вужудим, оч дари дийдор,
Куярсан шуълаи ҳижронида, дарбон, таваҳҳум қил.

Замонинг тун, қадам босқон ерингча бўлмасун армон,
Мабодо топмағайсан, Вайсий, беармон, таваҳҳум қил.

Бул кеча, шукрим, менга кўрсатти юз висол,
Билмонки, ушбу ҳодиса тушдурму ё хаёл?!

Ўлдурмакидин илгари ҳажрин машаққати,
Алҳамдиллиллаҳ, сени менга давлати висол.

Кўрдим сени-ю, кетти хирад, айб қилмаким;
Равшандурурки, кўрса қуёш ойгадур завол.

Ул шўх қувлади мени: “Борғил, ямон!” дебон,
Айдим бу сўз жавобиға: “Сен эмди яхши қол!”

Расм эрди элда бир дила бир дўсти сир тутуш,
Таҳсин будурки, бир кўнгул ичра ики хаёл.

Фаҳмимни нури они муқаррар баҳоча йўқ,
Рухсоринг ой дегон-у, қошингни янги ҳилол.

Ким сажда қилса қошинга тасдиқи айн этиб,
Ҳосил бўлон бу иккисидин айни илми ҳол.

Жон ўртанур мудом бу фонуси жисм аро,
Йўқтур насим ўчирғали маъшуқи лоубол.

Дарёи илм жўш урубон мавжи назмидин,
Вайсийни табъи чашмасидин чиқти бу зулол.

Банд ўлголики зулфи паришонадур кўнгул,
То шамъи руҳни ҳусниға парвонадур кўнгул.

Ичти хаёл жомида васлингни бодасин,
Майхонайи фироқ аро мастонадур кўнгул.

Ғайр аҳли чақти сенга мени неча тил билап,
То борголики кўйинга журмонадур кўнгул.

Бўлма малул зикри забонимға, эй рафиқ,
Аввалда ҳасратинг била афсонадур кўнгул.

Зоҳид, такаллум этма харобот элиға сен,
Ғам шарбатини қуйғали хумхонадур кўнгул.

Мажнун танимни раъшасини таъна этмағил,
Бир Лайливаш ғами била девонадур кўнгул.

Эй зоҳид аҳли, истама дил масканин бу дам,
Озорлигини кунжида пинҳонадур кўнгул.

Қаллошлиғ мақомиға солсанг бугун мени,
Фақронайи таним эса, шоҳонадур кўнгул.

Вайсий, тафаккур этма халойиқ изосиға,
Қилдимки, таъна қушларига донадур кўнгул.

Маъшуқ аҳлидин васл рамзини сўрсам, ўлдирур,
сўрмасам ўлам,
Дардни аҳлиға ишқ дўконини қурсам, ўлдирур,
қурмасам ўлам.

Рашк жабрина қўйма, эй ажал, бўлса ҳамнишин ёр
гайр ила,
Даргоҳида мен тинмай ит бўлиб ҳурсам, ўлдирур,
ҳурмасам ўлам.

Сабр этмағимдин йўқтур иложим, истасам ани токи
рўзу шаб,
Кў-бакў бўлиб мен ҳам дарбадар юрсам, ўлдирур,
юрмасам ўлам.

Соғинибдуман, бўлибон йироқ, ёр деб эди:
“Айлағил ҳазар!”
Гул юзин бугун олдиға бориб кўрсам, ўлдирур,
кўрмасам ўлам.

Мендин ор этар, хору зор этар, фони дунёдин ушбу
жон кетар,
Вайсийи ғариб ранги сарғайиб турсам, ўлдирур,
турмасам ўлам.

Нигоро, ҳажра сол, мен дилбари ҳаржоға майл этсам,
Сенингсиз бир замон бул зийнати дунёға майл этсам.

Лабингдин маърифат дарёсига фарқ ўлди бу кўнгул,
Садаф батнидағи ул гавҳари яктоға майл этсам.

Хату холингни савдоси тушубдур бошима онча,
Бошимға тоғи ғам тушсун, бўлак савдоға майл этсам.

Юзунг раънолиғи ғунча, ядинг мисли қизил гулдур,
Эрам боғи аро ҳам ул гули раъноға майл этсам.

Агар дохил эсам мажлис аро, мен шамъи мажлисман,
Бу жон парвонадек куйсунки, базмороға майл этсам.

Мени кўйинг ялоғиға агар сен айласанг лойиқ,
Эрмас андоқ, нигоро, манзари болоға майл этсам.

Нигоримнинг юзу зулфиға ҳайрон ўлмаин, Вайсий,
Кўзим чиқсун, агар дунёу мофиҳого майл этсам.

Бир парипайкар суманбар ёра ошиқ бўлмишам,
Лаъли дилкаш, сўзи хуш дилдора ошиқ бўлмишам.

Мадди оҳим кўкдадур, сориг юзумда ашки ол,
Ул қади раъно, юзи гулнора ошиқ бўлмишам.

Қилма гулқандинг ила заъфим иложин, эй ҳаким,
Менки гулбарги шакаргуфтора ошиқ бўлмишам.

Нолау афгон этармен, қумрию булбул каби,
Не учунким, сарви гулрухсора ошиқ бўлмишам.

Лабларингдин то кўрунмиш хуш-хуш онча тишларинг,
Лаъл бирла ул дури шаҳвора ошиқ бўлмишам.

Дўстлар, кўнглим олан зулфи мусулмонкуш эрур,
Кофиредур, кокули зуннора ошиқ бўлмишам.

Ўзни қутқармоқ учун елдим, юғурдим ҳар сори,
Оҳу вовайлоки, бора-бора ошиқ бўлмишам.

Баски, саргардон қуюн янглиғ юғурмоқдур ишим,
Ишқ водисига мен аввора ошиқ бўлмишам.

Вайсийдин хуш истамоқлик йўқ муносиб, не учун?
Бир парипайкар суманбар ёра ошиқ бўлмишам.

Журма бўлғайму эваз, назми забон келтурмишам,
Туҳфа бўлғайму экан, бағримда қон келтурмишам.

Русияҳлиғ бирла шармисорлиғ даргоҳинга
Барги сабз ўрнига, эй сарвиравон, келтурмишам.

Эй карамбахш, ўтмасанг бу журму исендин бугун,
Лозими қатл айласангим, бошу жон келтурмишам.

Даргаҳингдин мен йироқ-у, гарчи бу нолам яқин,
Ҳар саҳар, эй гул, фироҳингдин фиғон келтурмишам.

Жустужў қилгонча жонон васлидин бўлдим йироқ,
Согиниб ғафлатни, дийдамға чунон келтурмишам.

Соқиё, зарфингға май қуй, муғбача илкиға бер,
Ташналикдин эмди ўлмакка гумон келтурмишам.

Кокулинг кўнглумни андоқким этибдур печу тоб,
Кўзу қошингға муҳаббатни ниҳон келтурмишам.

Ҳар хато ўтса Увайсийдин бу дам, афв айлагил,
Узр тақсирин бугун, эй меҳрибон, келтурмишам.

Мени ул ёри вафодор билибдур, билдим,
Ўзига онча харидор билибдур, билдим.

Шодиға шод, ғамиға янаким ғамгинлик,
Беғараз дўсти дилафгор билибдур, билдим.

Неча ушшоқлар эшикида афвож эрмиш,
Баниким, онлара сардор билибдур, билдим.

Порсолар мени Мажнунга рафиқ ўлмакими,
Найларам, ўзига душвор билибдур, билдим.

Туздағи лола ўшал шўх бағир қоним учун,
Ани зебандайи дастор билибдур, билдим.

Ишқ эли айна сиём ичра эрур, албатта,
Дўст важҳин алар ифтор билибдур, билдим.

Кулбайи Вайсий ул ойни талаб этса, не ажаб,
Зарра меҳрин кўнгул анвор билибдур, билдим.

Бугун, эй дўстлар, фарзанди жононимни соғиндим,
Гадо бўлсам не айб, ул шоҳи давронимни соғиндим.

Мусофирман, ғарибман, бекасу ҳам бенаводурман,
Вужудим дарда тўлди, эмди дармонимни соғиндим.

Тилимнинг зикрию кўнглимни фикри, яхши фарзандим,
Азизим, ёлғузим, давлатли султонимни соғиндим.

Кеча-кундуз йўлига мунтазирдурман, тикарман кўз,
Келиб ҳолим сўрибон кетса, меҳмонимни соғиндим.

Насибин узмади тангрим, иложин топмағай келса,
Онам деб бўлғуси бағри қизил қонимни соғиндим.

Қаронғу бўлди олам кўзима ушбу жудолиқдин,
Кўзу кўнглум зиёси, моҳи тобонимни соғиндим.

Мени бекас Увайсий йиғлағайман рўзу шаб тинмай,
Уйимнинг зийнати, кўз равшани, хонимни соғиндим.

Муҳаббат шавқидин кўнглумда бир зарра асар кўрдим
Туфайли ул ғами дунёи дунни он қадар кўрдим.

Азал тоғидин учтим, то Адам саҳросиға туштим,
Ҳама жабру жафони бир ўзумға болу пар кўрдим.

Ётиб кунжеда, етти суйи ҳақдин бу машоимға,
Кезиб шаҳру вилоят, кў-бакўйин дарбадар кўрдим.

Тариқат йўлида тай қилдим ул жамъи сулукларни,
Тариқи ишқнинг олдида бир касби ҳунар кўрдим.

Кўзин ёдида тун-кун кўзларимдин ашк боронин,
Тўкардим доимо, то олами илми дигар кўрдим.

Бугун бу даҳри фонийда кимиким шоду хуррамдур,
Ўзин аҳволидин бу бандани мен беҳабар кўрдим.

Нидо келгай харобат аҳлидин: “Кел, бода нўш айла!”
Эшитмас ҳеч кимса, мен аларни кўру кар кўрдим.

Хаёл айла, Увайсий, муғбача жоми висолини
Ки, фурқат заҳрини васл илкидин доим шакар кўрдим.

Бир танобона учун мен сенга муҳтож ўлдум,
Не учун фаҳми хирадзодая меърож ўлдум.

Барги сабз илжима олмоққа тараддуд эттим,
Эй гани, давлатинг олдидаки қаллож ўлдум.

Ишқ мулкига бўлиб шоҳ, аё шоҳи жаҳон,
Бу жаҳоннинг уйидин тўймайин ихрож ўлдум.

Ҳасратим миннатидин нуктаи шарҳ этсам мен,
Лашкари ғамға ажаб турфаки торож ўлдум.

Ҳадди эрмас саги кўюнгга Увайс ўлса дучор,
Бир танобона учун мен сенга муҳтож ўлдум.

Қатра-қатра қон тўқарким, интизорингдин кўзум,
Кўз тугар шаб-рўз ҳусни ошкорингдин кўзум.

Барқи бепарво нигоҳингдин етар жонға асар,
Айлағай уммид лутфи беғуборингдин кўзум.

Ёндирар ҳушумға, кўрсам кўзларинг мастонасин,
Садқа бўлмасму бу чашми пурхуморингдин кўзум.

Гар баҳор ўлса Ҳамоён, беҳабар ўлмас саҳоб,
Олмасам таҳсин эрмас ҳусни баҳорингдин кўзум.

Мақдамингға неча кўзларни нисор этти азал,
Мунда эрмас, анда ҳақ этгон нисорингдин кўзум.

Ихтиёрини кўзу кўнглин берибдур нечалар,
Ўзгалардиндур дема, беихтиёрингдин кўзум.

Сабр мактабхонасиға кирди, дил олса сабақ,
Ул сабабдиндур, фиғонким, беқарорингдин кўзум.

Кўрмағай Лайлини Мажнун кўзи бирла кимсалар,
Эй ниғори Лайливаш, ул ёдгорингдин кўзум.

Вайсий шукр айлар жабин торинча, эй мажнуншиор,
Нур зоҳир қилди ул шаб-рўз торингдин кўзум.

Ё илоҳо, берғасан ул шоҳи султонимға раҳм,
Айлағай шояд кўруб бул чашми гирёнимға раҳм.

Қилди тақдири азал Юсуф жамолидин йироқ,
Тонг эрмас, гар айласа, Яқуб Канъонимға раҳм.

Бағри хунобимға ғарқ ўлғай халойиқ бу замон,
Не бўлурким, айласанг оққан қизил қонимға раҳм?!

Лабларингға онча термулдимки, ҳаргиз демадинг:
“Айлайн мен ушбу дам расвойи нодонимға раҳм!”

Телбалиқдин гар менға раҳм этмағинг бўлса муҳол,
Гўдаки, бечорайи фарзанди ҳайронимға раҳм.

Дасти кўтаҳман, қўлум етмаклиғи душвордир,
Етғуси илкинг сенинг ул кори осонимға раҳм.

Етса шаҳаншоҳлар арзингға гар, Вайсий, нетонг?
Кўрса аҳволимни, қилса ашки боронимға раҳм.

Ёрнинг мен зора қилгон илтифоти рост экан
Ким, вафо йўлида коми босаботи рост экан.

Ваъда қилди: “Жонинг олиб, ҳажрдин айлай нажот!”
Ваъдага айлаб вафо, қилгон нажоти рост экан.

Чашмайи ашъорида маъни суви оби ҳаёт,
Дил тирилди ул судин, оби ҳаёти рост экан.

Кўрмасам онинг юзин, кўнглум деди, жонни нетай,
Ул ситамдин, эмди билдимким, мамоти рост экан.

Илтимос эттим мени муҳтож ҳуснидин закот,
Бермади менга деманг, ҳуснин закоти рост экан.

Дил сиёҳига берур ул шоҳ нутқидин барот,
То юзун кўрмай, демон: “Берган бароти рост экан”.

Дер эдим ёримнинг исмини: Масиҳодир оти,
Эмди билдим, бу жаҳонда, Вайсий, оти рост экан.

Даргоҳинга, эй моҳ, мени девона келибман,
Билмай ўзими ҳам яна мастона келибман.

Излаб туну кун, ёр каломини топай деб,
Ҳар кўчада эл оғзида афсона келибман.

Маъзур тутунг, ҳайрати ҳар Лайливашиман,
Ишқ водисида Мажнуни ҳайрона келибман.

Амрингни тутуб бодилу жон ҳазратингаким,
Жон сўз ики шогирд ила парвона келибман.

Бир булбули бебол, бу гулзора етолмай,
Ҳукминг қафас айлаб, анга журмона келибман.

Кўз ила ҳасаддин бу Увайсийни амон эт,
Ё раб, бу шаҳи лутфи фаровона келибман.

Меҳнату аламларга мубтало Увайсийман,
Қайда дард эди бўлса, ошно Увайсийман.

Истадим бу оламини, топмадим вафо аҳлин,
Барчадин юмуб кўзни, муддао Увайсийман.

Уз дилинг тааллуқдин, банд қил худо сори,
То деғил кеча-кундуз: “Мосиво Увайсийман!”

Кечалар фиғонимдин тинмади кавокиблар,
Арз то само узра можаро Увайсийман.

То кўриб хароботин, таъна этма, эй зоҳид,
Бир нафас эрмас холи иқтидо Увайсийман.

Фақр боргоҳига қўйса гар қадам ҳар ким,
Бош агар керак бўлса, жон фидо Увайсийман.

Вайсий бериёзат деб саҳл тутма, эй ориф,
Ишқ аро ниҳон, дарди бедаво Увайсийман.

Мақсуди кўнгул – лаъли майи нобинга қулман,
Андин сочилан ул дури ноёбинга қулман.

Эл сажда қилур масжид деворига ҳар дам,
Ўлгунча бош олмон, қоши меҳробинга қулман.

Билмаслигим ифшосин эшитмаклигим учун
Бахтим каби ул кокули қуллобинга қулман.

Рутбанги фалак тоқида, эй бадри саодат,
Зотингга етолмай, сени моҳтобинга қулман.

Бул даҳр аро туш каби умримни кечурдим,
Нечун очилур билмаган ул хобинга қулман.

Вайсий бу Жаҳон амрича иш қилди туну кун,
То айди Жаҳон Вайсийға: “Одобинга қулман!”

Фалак таадисининг зулмидин паришонман,
Боқонча ўзума-ўзим, чу масту ҳайронман.

Ўрулди¹ кажга фалак рашк этиб, мулойиб учун,
Бу Миср кунжидаким чун Азизи Канъонман.

Бу чарх аду сифат айлаб, ўзини билгурди,
Фалакни рашкидамен, гарчиким Сулаймонман.

Бошимга сочти бу гардун гаму алам тухмин,
Дил ичра хирмани ғам, анга мисли деҳқонман.

Ўзумни тангрига ташлаб, мусобирин туттим,
Вале бу водий аро мубталойи ҳижронман.

Ғамим жамоли рафиқим, дину кўзум – монезъ,
Худо ризоси шулар бўлса, лек хандонман.

Сабо салом етур улки соябонимга,
Ҳумойи сояси бошимда, шуқр султонман.

---

¹ Ўрулди – ўгирулди, айланди.

Фигони – айб, оҳи – таъна, бир бечора маҳзунман
Ки, бир Лайли париваш шоҳға аввора Мажнунман.

Дили мотам, қади хам, табъи номавзуну беидрок,
Лабиди кулгу-ю, бағрида қон, кўз ёши – Жайхунман.

Санам жоми муҳаббат берди, зоҳидлиғни тарк эттим,
Путумда ишқ занжири, маломат ичра турғунман.

Фамидин нозил ўлмиш ҳар куни юз шоду юз мотам,
Улус, айб этмағил, дардидин аҳволи дигаргунман.

Намозинг фосид эрмиш, зоҳидо, дўзахни ваҳмидин,
Қариби ломакондур, ул муҳаббат бирла мамнунман.

Жиму ҳею алифким, мен киму, дардинг юки бирлан,
Дилида нуқта-ю, бағримда доғим, лойиқи нунман.¹

Ҳадиси лабларинг изҳор қилмоқлиқға маҳрам йўқ,
Кеча-кундуз жигар хунобасидин дийда пурхунман.

Увайсинг нутқи бетаъсириға сол гўши покинғи,
Бағир қон ўлғанимча айладим бир неча мазмун ман.

---

¹ Арабча жим, ҳе, алиф ва нун ҳарфлари биргаликда қўшиб ёзилса, Увайсийнинг асл исми – Жаҳон ҳосил бўлади.

Васл ўлса, жаҳон хўби, фироғинг соғинурман
Ким, анжумане ичра сўроғинг соғинурман.

Жамшидни жоми менга гар бўлса муяссар,
Кўйинг итидурманки, ялоғинг соғинурман.

Пайк элти кўнгул ушбу забонимни, нигоро,
Сир муждасидин дерға қулоғинг соғинурман.

Дил манзарини пок қилур эрди нигоҳинг,
Не тонг, не ажаб, деса: “Қароғинг соғинурман!”

Ҳижрон туни ҳамроҳ хаёлингни етурдим,
То топқучаким, васли чароғинг соғинурман.

Кўйингга муқарраб қилу ё ол бу жоним,
Қонлиғ юрагим дерки: “Пичоғинг соғинурман!”

Ишқ ўти фузунроқми ва ё ҳажрини дуди?
Эй ўт, чидамас дудиға, доғинг соғинурман.

Эй соқийи беҳуш, нетай ўзга қадаҳни,
Лаъли майидин куйған оёғинг соғинурман.

Ағёр элидин хотири жамъ ўлмади Вайсий,
Жамъ эткали зулфингни тароғинг соғинурман.

Фаросат бобида хун дилсан-у, бир дурри яктосан,
Валоят ичра сен мактуби меҳмони муаммосан.

Изингни излабон эл, топмайин тупроққа тенг бўлғай,
Латофат бўстонида гул-у, лекин ҳувайдосан.

Сўзунга сўз мувофиқлар деган эллар ғалат билдим,
Ибо этмасму мисли қатралар, сен чунки дарёсан.

Чу булбул не сабабдин мунчаким ширин мақол этмиш,
Дили хун, ашки ол-у, сийна пора, булбулососан.

Ўтурдинг салтанат тахтида, эй шаҳаншоҳи даврон,
Қилибсан ўзни Искандарваш-у, фарзанди Доросан.

Чистон назмини вайрон десам, густоҳлиқ бўлғай,
Либоси фақр аро мисли валийи рутба болосан.

Увайсий “син”ли мисраъ бошиға бар ҳарф тож этти,
Мурод улдур: чиқар бир исм, ўқур бўлсанг баимлосан.

* * *

Қайданам тутгим ўшал шўхи ситамгар этагин?
Ситам этганча кўнгул ушлади дилбар этагин.

Этагин тутса фано бўлса керак зарра каби,
Тута олғойму киши хуршиди анвар этагин?

Белинги боғла, шакарлаб сифатин ёзмоқ учун,
Тут анинг ҳимматидин хирмани шаккар этагин.

Кўзу қошинг, лабу зулфунг тутадур дўст кўнгул,
Етгуси Кавсара, гар тутса бу ҳайдар этагин.

Айласа ушбу равиш, келса муҳайё сорига,
Айлағайму бу Увайсийға муяссар этагин?

Сочилди не сабабдин жолалар чашми хуморингдин,
Олибдур баҳра ўз мардумларинг ҳусни баҳорингдин.

Иборат доми узра сочти хоманг донайи мазмун,
Қутулғайму кўнгул шаҳбози бу ранглиғ шикорингдин?

Фурури ҳусн ўлуб, қилма тағофил қолини дарбар,
Хабар тут тангри-чун, эй шўх, ҳоли интизорингдин.

Қадам дийдамға қўйғил, хоки пойингдин умид улдур,
Жило топқай кўзум ойинаси гарди ғуборингдин.

Увайсий бошини халқ айлаған кимдурки, хор этма,
Чу помол айламакда ваҳм қил парвардигорингдин.

Эй дил, нега уммид этасан раҳм санамдин,
Албатта, раво кўрмагуси ўзга аламдин.

Жононима устод ўқитур ишқ китобин,
Ул хатта вафодин эса, таҳрири – ситамдин.

Кўз лаҳза жамолидин ўлуб эрди чу сероб,
Не баҳра эрур, холи эрмас ўлғучи намдин.

Бир донайи шод ишқ тузогида кўринди,
То амри муҳол ўлмоғи озод бу ғамдин.

Кулбамға келиб-кетти-ю, дилбар изи қолди,
Бечора кўнгул баҳра олур пойи қадамдин.

Вуслат туни хамёзи гарон келди кўнгулға,
Жононимни йўқтур хабари ушбу гиламдин.

Шукр айла, Увайсий, бу жаҳон шоду ғамиға,
Пешонаға не келғуси – тақдири қаламдин.

Кўнгул уйида чу эҳром айла, айланайин,
Тараҳҳум ила ширин ком айла, айланайин.

Азизимаки дурушт рўй бўлмағил, эй гул,
Юзингни мен сори гулфом айла, айланайин.

Ғариб кўнглуми билгунгдурурки – байтуллоҳ,
Бу сўз била ани икром айла, айланайин.

Дили шикастани ҳақнинг қошида қадри бор
Ки, шахд сўз ила эълوم айла, айланайин.

Сенингдаин, эй фалаким, меҳри шоҳидинг тиларам,
Кўнгулни шоҳинга сен дом айла, айланайин.

Муяссар ўлса сенинг дарғаҳинг, юзум суртай,
Дилимни заррасин ором айла, айланайин.

Увайсий хаста, заиф, нутқининг хатоси кўп,
Кечурки, ишни саранжом айла, айланайин.

Мени жамолингга кўп зор қилма, айланайин,
Қилибки зор, яна қилма хор, айланайин.

Ўзум ўзунга десам сўзни, бовар этмассан,
Сабони сўзиға инкор қилма, айланайин.

Мудом ташна лаб ўттум, валеқ ғайриға
Висол жомини изҳор қилма, айланайин.

Юзунг тажаллиси бирла кўзумни равшан қил,
Дилимни ҳажр аро зангор қилма, айланайин.

Туганди исми ҳуруфи, сен ўтма тўрт хатдин,
Дилингни қабз ила бемор қилма, айланайин.

Олингки, айланайин, мисраи бошин ҳарфин,
Бу исм ҳаққи мени хор қилма, айланайин.

Қошларинг қибланамодур, назар этмай нетайин?
Кирпигинг тири балодур, ҳазар этмай нетайин?

“Қўҳқан!” дебки, нидо айлади Фарҳодиға ул,
Бу ширин сўзиға жондин гузар этмай нетайин?

Мен каби ҳеч кимининг кўксини захм этгани йўқ,
То маломат ўқиға мен сипар этмай нетайин?

Лабининг ҳасратида бўлди гизо хуни дил,
Яқоми ол сиришким-ла тар этмай нетайин?

Шоҳ даргоҳиға йўл бермади, найлай, на қилай,
Мен гадо ўзни бугун дарбадар этмай нетайин?

Учраса пурдили, сўзлашмағими айб этма,
Қариби ҳақ эса, они падар этмай нетайин?

Ботини тунни хаёли йиқилур бўлса, не тонг,
Назм шамъи била хавфу хатар этмай нетайин?

Масту беҳушлиғими узрини етказмак учун
Ақлу комилларға хуни жигар этмай нетайин?

Лайливаш ёдида ёнди юрагим, оҳим ила
Ўзими Мажнун этибон хабар этмай нетайин?

Вайсий, бонеш дилозорлиғингдин, ваҳким,
Сўзни занбур каби мен шакар этмай нетайин?

Ғам тунин равшан қилан шамъи шабистониммукин?
Сўрғон аҳволимниким, лутф ила султониммукин?

Кўнглум ичра юз туман дардини изҳор айлағон
Тиғи нодон илкидин чоки гирибониммукин?

Билмадим, юз мен каби девонани қилди ҳалок,
Гўй этиб бошини майдон ичра, чавгониммукин?

Келди кўйингга фалаклардин малак арз эткали,
Ё ани тинчитмаған фарёду афғониммукин?

Ҳасратимни зарра изҳор айлаған вақтимдаким,
Бир табассум айлади, ул лаъли хандониммукин?

Дайр аро бир неча доноларни гуфторини банд
Айлади, ул тўтийи ширин сухандониммукин?

Айлади афғон Увайсий бу жудолиғ ранжидин,
Демадинг бир, маҳвашим: “Ул хонавайрониммукин?”

Қайси соқийдур, сабукашликда саршор ўлмагон?
Қайси дайр аҳли эрур, лабташна – хуммор ўлмагон?

Қатрайи майдин агар бозори ишқи топса нур,
Қайси ҳушёр аҳлидур, жамъи харидор ўлмагон?

Ёрнинг исломи зулфидин қурилса ҳалқае,
Қайси зоҳиддур, ёнилмай банди зуннор ўлмагон?

Ишқдин қилди ҳазар, тоқат қилолмай тоғу тош,
Қайси жисмедурки, бу дард ила бемор ўлмагон?

Ёр қаддидин зуҳур ўлса тажалли, кимдур ул,
Соя янглиғ қомати бирла пуранвор ўлмагон?

Васл миръоти агар ағёрдин топса ғубор,
Қайси дилдур, ҳажр аро кўзгуси зангор ўлмагон?

Ё азиз бошини матлубига қилса поймол,
Қайси толибдурки, эл бошига дастор ўлмагон?

Ул куни Одам яратти, ёпти ғафлат пардасин,
Аҳли ҳақлар олдида кимдурки, бедор ўлмагон?

Вайсий хўблар суҳбатин топмай қилур доим наво,
Заҳр ютса кимдур ул, нутқи шакарвор ўлмагон?

Найлай, бу ҳазин кўнглума ишқинг хабар ўлғон,
Сийнамки, маломат ўқиға, ваҳ, сипар ўлғон.

Зийнат беран ул манзари афлоклар узра,
Кавкаб эрмас, ул оҳи саҳардин шарар ўлғон.

Ширин дею Фарҳод ҳақиқатға уланди,
Мансур каби жонидин охир гузар ўлғон.

Тегди асаре Лайли паричеҳрасидинким,
Қайс эрди не учун ўзидин беҳабар ўлғон.

Дард аҳли мени тожи сар этса ажаб эрмас,
Жисмим неча кун эрдик, то хоки дар ўлғон.

Солма назаре суду зиёнимға, халойиқ,
Ишқ аҳлини кори кеча-кундуз зарар ўлғон.

Эй дил, нега уммид этасан раҳм санамдин,
Аввалда ситамгар диликим, кал – ҳажар ўлғон.

Ул рутбайи Вайсийға жаҳон пўя урубдур,
Кимё назарим манзурида хок зар ўлғон.

Қай куни учради бир шўхи ситамгар мавзун,
Кўзи бирла қоши ўйнар, ўзи дилбар мавзун.

Не ажаб, ушбу димоғимни муаттар этти,
Тарқатибдурму экан зулфи муанбар мавзун.

Ики ялдоки, бир ой соридин инди қадинга,
Билмадим мен ани қад бирла баробар мавзун.

Ваъда қилдинг менга сен: “Бир борайин!” деб, эй гул,
Унутибсан аниким, эй моҳи анвар, мавзун.

Рашкинг ила мени жонимға солибсан оташ,
Не учун айладинг оламини мусаххар мавзун.

Соқие, ташналиғим ила хуморим дафъин
Айлади мугбачайи ул лаби шаккар мавзун.

Вайсий шаб-рўз не ажаб бўлса сенинг ҳайронинг,
Қадинги ишвасидур ғайри мукаррар мавзун.

Чу булбул шавқи гул бирлан фиғон этмай, нечук қилсун?
Тикан захми билан кўксини қон этмай, нечук қилсун?

Бу умри бебақо даврида ҳижрони ганиматдур,
Кўрар ҳижронча васлини баён этмай, нечук қилсун?

Алишмас ҳеч ғами Лайлини Мажнун шодмонлиқға,
Бу ғам ширинлиғидан тарки жон этмай, нечук қилсун?

Балосиз роҳат излар элнинг имони хатардурким,
Киши донодур андоқ, имтиҳон этмай, нечук қилсун?

Халойиқдин дил узғанни халойиқ излағай шаб-рўз,
Аларға зикри тилдин бул нишон этмай, нечук қилсун?

Муҳаббатнинг ахири ёр висолиға ҳижоб ўлғай,
Ани ҳам тарк этиб, руҳин равон этмай, нечук қилсун?

Увайсий мажлиси табъида васфи ёр мазмуни,
Анинг тавсифини вирда забон этмай, нечук қилсун?

Урма дам, бедард аҳли, дилға ғам қўзғолмасун,
Гўйиё захми вужудимға алам қўзғолмасун.

Ишқ мазмунин кўнгул лавҳиғаким ёзди азал,
Котиби поёнадин қоши қалам қўзғолмасун.

Куфрдин ёндурма, эй носеҳ, кўруб зуннорни,
Ташламон, бўйнимдин ул нозук санам қўзғолмасун.

Базми бунёдингни сели ашки вайрон айлағай,
Жон тасаддуқ сенга, ағёра карам қўзғолмасун.

Орзумандона бормоқлиғ не ҳожатдур сенга?
Мен борай олдингға ўлтурсанг, қадам қўзғолмасун.

Топти жон лаълинг Масиҳидин кими – бўлмас мамот,
Қобиз илкида ажалнинг жоми ҳам қўзғолмасун.

Зарра изҳор этма, эй Вайсий, Қуёшинг нуридин,
Тоб эта олмай Араб бирла Ажам қўзғолмасун.

Ҳеч кимса мен каби оламда расво ўлмасун,
Ёр васлин излабон ҳар лаҳза шайдо ўлмасун.

Бир пари рухсорасинда донаи холу хатин
Кўрғач, ул дам банди зулфи анбаросо ўлмасун.

Тун аро Лайло дебои Мажнуни бесомонадек,
Доимо аввораи дашт ила саҳро ўлмасун.

Сийнам ичра мавж урар ҳар лаҳзаким тўфони ғам,
Бесафина мурча ғарқ амвожи дарё ўлмасун.

Зоҳидо, таън этмағил олам аро расволиғим,
Ҳеч ким ҳайрони бир ҳусни мужалло ўлмасун.

Соғари саҳро юзунда жилвагар жононимиз,
Нашъайи жоми мулу пири муалло ўлмасун.

Зарфи ҳуш ўлди мабодоким жунун паймонини,
Ақлдин бегонау сармаст воло ўлмасун.

Ёр кўйидин етар ҳар дам нидои “Фасбиру!”
Мубталойи дарду доғи бемудово ўлмасун.

Шуълайи оҳим шарори чархи нилийдин гузар –
Айлағай, ҳаргиз менингдек оташосо ўлмасун.

Бу менинг ҳайронлиғимга ёр аксидур сабаб,
Мисли Вайсий ҳайрати маҳви тамошо ўлмасун.

Пандим ол, эй, мардумнинг ул хусна биноланмасун,
Гарчи биноланса ҳам, таҳтидин ифшоланмасун.

Кўз саҳоби ичса сув таҳтул жало дарёсидин,
Ашк борони мабодо ёғса, дарёланмасун.

Мен сори юз онча бепарволиг этсанг, розиман,
Жон тасаддуқдур сенга, ағёра парволанмасун.

Тешайи рашким бошим қатл айламакка қасди бор,
Бестун тоғида ул Фарҳод танҳоланмасун.

Ишқ даштида неча пинҳона ноҳақ қатл эди,
Йўл юр, ушшоқ аҳлига ғавғоси барполанмасун.

Етмайин васлинг баҳосиға чун саргардондурман,
Сен билан қаллож ҳаргиз, ваҳки, савдоланмасун.

Ёр кўнглун истабон, дил муддаосидин кечиб,
Мен каби бу рутбада ҳеч кимса адноланмасун.

Гарчи Вайсий лафзида хос-у, эрур маънида ом,
Эмди матлубим бу даҳр ичра муаммоланмасун.

Ўзга сўз зикр айласам, гуфтор раъноланмасун,
Бўлса савдо ғайр ила, бозор раъноланмасун.

Тушти зулфинг бўйнима, дин кетти илкимдин, нетай,
Айтқали то куфрким, зуннор раъноланмасун.

Дилрабодурсан санам, олдурди дил ишқ аҳликим,
Даҳр аро бошдин-оёқ дилдор раъноланмасун.

Не ажаб тарёқдурман, заҳр то кор этмағай,
Қасд этарға ушбу кун ағёр раъноланмасун.

Ишқ афсун айласа, этма халойиқдин умид,
Ишқ бир чуғзе эрур, меъмор раъноланмасун.

Туррайи зулфиға остим, найлайн мен хаста дил,
Чиқти жон рашкида, кўп туммор раъноланмасун.

Вайсий назми васфинга, жонон, қасам: биллоҳким,
Ўзга сўз зикр айласам, гуфтор раъноланмасун.

Муҳаббат ўтини жисмимга ёқ, бағрим кабоб ўлсун,
Кўзум ҳуснунга сероб айла андоқким, пуроб ўлсун.

Тузатқил базминги ораста, эй хўблар шоҳи,
Таронайи наю танбур ҳам чангту рубоб ўлсун.

Сенга бир нукта изҳор айлаин дардимдин, эй котиб,
Қилиб ҳал кўзларим, ёзғил мижам бирла, китоб ўлсун.

Насиб эт жоми майдин зуҳд элига қатра, эй соқий,
Назора қилмай аҳволимга, доим масти хоб ўлсун.

Хуш улким, то дари мақсуддин гар анда во бўлса,
Юзумга бир тарафдин мунда гар масдуд боб ўлсун.

Агар сен – орзу дийдори, эй кўз мардуми, тинмай
Ки, андоқ йиғла, ашқинг мисли борони саҳоб ўлсун.

Увайсий, гар қадам қўйсанг муҳаббат боргоҳига,
Саки аҳли сафо бўлғилки, то жисминг туроб ўлсун.

Тан кишварида мурғи жон гулзоринг айлар орзу,
Кўз манзариди мардуми рухсоринг айлар орзу.

Нутқи улусдин ҳар замон бўлғай бу кўнглум талх ком,
Дил сомё, эй ширинзабон, гуфторинг айлар орзу.

Бошимни қўйдим саждаға, дил гардини қилмас қабул,
Эй ҳожиби қибланамо, зунноринг айлар орзу.

Раҳм этмағил, эй зулмгар, роҳат анга манзур деб,
Юз захм ила урён таним озоринг айлар орзу.

Тангри мени халқ айлади, бўлдум харидоринг сенинг,
Бошим менинг қон тўккали бозоринг айлар орзу.

Домоним ўлди лолазор, кўз бўлғонидин интизор,
Қаддинг хаёлимға дучор, рафторинг айлар орзу.

Вайсийни навмид этмағил гулзордин, эй боғбон,
Гар бўлмаса ул гул баҳам, то хоринг айлар орзу.

Хўқанд шаҳридин келганлар, кафшим йўқолди, сандаму?
Ҳоли дилимни билганлар, кафшим йўқолди, сандаму?

Ул кун келдик шаҳри Хўжанд, кўнгул бўлди анча хурсанд,
Ўратепа “Муғи баланд”, кафшим йўқолди, сандаму?

Бағридадур лола доғи, баҳосидур юз минг боғи,
Тамошо жо Кўҳак тоғи, кафшим йўқолди, сандаму?

Бу гамда йўқ манда ҳамдам, йўқ-йўқотдим, дийдамда нам,
Кўкабиби – жонга марҳам, кафшим йўқолди, сандаму?

Кўтар мани, эй Нозукшо, Муғ йўлида қабарди по,
Улфат бегим, бўлғил огоҳ, кафшим йўқолди, сандаму?

Манзур эрмас бўлак кавуш, илқимда йўқтур бир кумуш,
Жондан ортиқ Шодмон бувуш, кафшим йўқолди, сандаму?

Ўғлим ўтугин эскиси, чармлаган эрди бир касе,
Тўқайжон иссиқ нафаси, кафшим йўқолди, сандаму?

Кафшим учун куйди дилим, бор ҳам бўлса йўқтур пулим,
Айланайин Давлат бегим, кафшим йўқолди, сандаму?

Фарибпарвардурсан, бегим, бекафш қолди бул пойим,
Қулоқ солғил, Қозоқ ойим, кафшим йўқолди, сандаму?

Ман – жисмдурман, сан – жоним, ташлаб кетганим – армоним,
Арзим эшит, Қўзихоним, кафшим йўқолди, сандаму?

Шояд хабардор ўлса шоҳ, тўққуз фалақдин ўтти оқ,
Дуо қилғил, Вайсий – гумроҳ, кафшим йўқолди, сандаму?

Манам Фарҳод-у, сан Ширин, соғиндим ман соғиндингму?
Санам, дин кетти илкимдин, соғиндим ман, соғиндингму?

На сўз сайёд эрур сандин, дариг этмай инондим ман,
Аё, эй ёри сўзи чин, соғиндим ман, соғиндингму?

Муяссар бўлса васлинг гар, на ҳожат ҳолими айтмак
Ки, ҳолим пурс, рангим бин, соғиндим ман, соғиндингму?

Санингсиз ўтган умрим сўрсанг, эй сиймин бадан, токим,
На таҳрик ила на сокин, соғиндим ман, соғиндингму?

Сўзинг таъсири онча: ёки бедор, ё эрур уйқу,
Қулоғимга келур форин, соғиндим ман, соғиндингму?

Ёзибман руқъайи таҳсин, нигори нозанин, лекин
Кўнгул сарф айламиш меҳрин, соғиндим ман, соғиндингму?

Кўзини интизор айлаб, йўлингга телмуруб ҳар кун,
Увайсий айламиш тамкин, соғиндим ман, соғиндингму?

Интизор ушшоқлар ўлди, нигор уйғондиму?
Ёзилиб мужгонлари, чашми хумор уйғондиму?

Эй ҳарим аҳли, юқи жойига қил дохил мени,
Тортибон хамёзасин, ул ёр наҳор уйғондиму?

Уйқуни маҳрам этиб, бизларни маҳрум айлади,
Уйқу дастидин кўнгулдур беқарор, уйғондиму?

Мен нечук бирёну сўзон ўлмаин ҳажр ўтида,
Ғайр базми ичра шамъи барқарор уйғондиму?

Андалибосолиғимдин инжиғай ҳар жонивар,
Ғунчалар қон боғлади, ул гулузор уйғондиму?

Ваъда қилди неча лутфидин Увайсий зорға,
Ваъдаға қилса вафо, ул номдор уйғондиму?

Мен булбули шўрида, бу гулзордин айру,
Туштум кўз очиб-юмғунча дилдордин айру.

Эрдим мен азалдинки жамолиға харидор,
Тушти бошима мотами, бозордин айру.

Васлинда билурдим: фалак эрмиш менга помол,
Идбора тушуб, толеим ул ёрдин айру.

Билмонки, фалак рашки ва ё жоми қадардин,
Хўроким ўлуб ғам мени, ғамхордин айру.

Илкимда алам соғаридин оғуйи ғамни
Ичмақдур ишим, нутқи шакарбордин айру.

Йўқтур аламиндин бу Увайсийға амоне,
Тушмак не маҳол ўлди сазовордин айру.

Қай куни менга бўлди дарди ногаҳон ўтру,
Ул сабабдин, эй дўстлар, бағрим ила қон ўтру.

Бир нигоҳидин юз минг отти дил аро ўқлар,
Заҳм – ошкорадур, новаки – ниҳон ўтру.

Англағил, бўлур шояд, толиб эрсанг, эй кўнгул,
Юзи гул, лабидур – мул, зулфи – зарфишон ўтру.

Тонг эрмас агар қилсам, тарки базморолиғ,
Гайра базм аросинда ғамзаси аён ўтру.

Кимни айладим мунис, бошими асир айлаб,
Бўлди то алардин минг жонима зиён ўтру.

Ишқида ўланларға даҳл этма, эй зоҳид,
Бўлмағай сенга бу дам хуни ошиқон ўтру.

Бир кеча ҳаром этгил, Вайсий, кўзға ғафлатни,
Бўлғуси саҳар охир ёри меҳрибон ўтру.

Эйки, ишқ атфолисан, қадди ниҳолидин ўқу,
Тонибон қаддини, ондин сўнг хаёлидин ўқу.

То Зулайходек сазовор ўлмай, урма лофу қоф,
Мажмари ишқ ила сен Юсуф жамолидин ўқу.

Қозмағил беҳуда ғам тоғини, меҳнаткаш кўнгул,
Касби Фарҳод ила Ширин лаъли болидин ўқу.

Ташналиқ дафъина, эй дил, иштиёр эттинг бугун,
Тинмайин рўз ила шаб, кавсар зулолидин ўқу.

Ишқ мактабхонасига кирсанг, эй аҳли хирад,
Токи устодингнинг аввал хатгу холидин ўқу.

Гулрухунг васли муяссар бўлса, эй булбул мисол,
Гоҳи қон ют, гаҳ юзун авроқи олидин ўқу.

Вайсий, илми қол ўқуб, ҳеч уқмадинг бу даҳр аро,
Пири дайр ичра бориб, сен илми ҳолидин ўқу.

Оҳ, гулрухсора жонон, хордурман ишқида,
Дил аро қон, сийнаси афгордурман ишқида.

Кечалар кирдим чаман, вақти саҳар зор айладим,
Қумрию ҳам андалиби зордурман ишқида.

Хотирим тай қилса ногаҳ наргиси ул масти хоб,
Кавкаби сайёрадек бедордурман ишқида.

Мўрдек помолдурманким, саломат аҳлиға,
Дард аҳлиға бу дам сардордурман ишқида.

Ақлу фаҳму ҳушу идроким сазовор ўлдиким,
Мажмари бардош ичинда нордурман ишқида.

Истасам марҳам, ажаб эрмаски, сендин, эй табиб,
Дардсизлар захмидин бемордурман ишқида.

Соқие, берғил алимға соғареким хосдин,
Соғиниб ул соф май, хуммордурман ишқида.

Гул юзи ўхшарму ул гул юзиға, эй боғбон,
Оч даринг, кўрмаклиғим душвордурман ишқида.

Хотирим зулфиға банду ихтиёрим ҳусниға,
Дин ила пайваст ул зуннордурман ишқида.

Қилма, эй зоҳид, кўруб, аҳволима сен сарзаниш,
Нозу истиғноли, сўзбардордурман ишқида.

Гар киши бўлса харидори, Увайсий, ичра бор
Ул матойи рамзға бозордурман ишқида.

Мажнунлиг асир айлади жонон эшикинда,
Хуш мардуд эрур борича имкон эшикинда.

Бўйнимга солиб тавқ, не хуш, бандалиг этсам,
Қумри сифат ул сарвихиромон эшикинда.

Фурқат билан умрим гули во бўлмайин ўтти,
Илким талаби чоки гирибон эшикинда.

Ўзлук асарин топмағум ул ой ҳарамидин,
Обод катон йўқ моҳи тобон эшикинда.

Дил мавти ҳаво топса Масиҳингдин, ажаб йўқ,
Тан фазли эрурким, шарафи жон эшикинда.

Фикрим белини боғлади авсофинги дерга,
Албатта, шакар ёғди найистон эшикинда.

Яъқуб фалак дастидин этмиш нега фарёд?
Ул Миср шаҳин Юсуфи Канъон эшикинда.

Бедониш эли даргаҳидин мардуд эрмасдур,
Қўйгойму рамуз аҳлини нодон эшикинда?

Зухд аҳли, ажаб, ишқи санам қўйинини кўрмай,
Дард аҳли эрмас, юрмаса Луқмон эшикинда.

Роғиб бўлибон Вайсий фано кўйини кезди,
Марғубин ола олғуси султон эшикинда.

Мувашшаҳ айладим бир моҳпайкар интизоринда,
Шикори ҳарф этарға иштиёқи шаҳсуворинда.

Хирад, идрок, ҳушу ақл зойил айладим, ваҳким,
Ўшал ширин даҳаннинг нашъалиғ нутқин хуморинда.

Закоти ҳуснидин уммид этиб, мен хоки раҳ узра,
Шаҳаншоҳимки, давлат бирла тахт узра қароринда.

Висолидин муродим: сурма қилсам хоки пойини,
Жило топқай кўзум ойинаси гардин губоринда.

Муаттардур жаҳон, ҳуснунг китоби ошкор ўлғоч,
Ёшурмиш нофайи ишқ ўзни хатти мушқборинда.

Вафо паймонасин ижод этарға илтижо этсанг
Ки, топқай хаста кўнглум баҳрае лутфун баҳоринда.

Жамолин кўзгусида Мажнуосо кўрдим аҳволим,
Нечун Лайлинамолиғ шевайи ул гулузоринда.

Нигорим қайда бўлса, ҳозир ўлсам, тонг эрмасдурким,
Дилим давринда фитрокинда ул чобук шикоринда.

Таважжуҳ хотир айлаб, олсалар ҳар байт бошидин,
Ҳуруфи жамъ ўлиб, исми чиқар Вайсий шиоринда.

Фосид эрмиш сенга қилмоғи мени зор гила,
Агар ўтса менидин, афв қил, эй ёр, гила.

Гила борин тўла қўйса, гила қилмай не учун?
Расмдур айламаки бизлара дилдор гила.

Кеча қон ютгиму телмурдиму жонон лабига,
Саҳар ўткарди, қилур субҳда изҳор гила.

Айладингим, дини исломими барбод яна,
Ўлдурубдур мени, эй кокули зуннор, гила.

Қайси феълимни қилай кўнглун очорға мифтоҳ?
Хира қилди дили миръотини зангор гила.

Сурма қилғум гила тоғин не учун кўзларима?
Ўлди меърожи ҳазин жонима асрор гила.

Чиқадур исми азим, мисраи бор қофиялиғ,
Наср қилдим бошини, айлама ғамхор гила.

Эй, мени беҳисоб инжитма,
Мубталлоу хароб инжитма.

Айла эмди ҳазар бу оҳимдин,
Бағрим ўлди кабоб, инжитма.

Эй ситамгар, нигори бад андеш,
Қилма мунча азоб, инжитма.

Ҳажрдин нотавон ўлубдурман,
Дард ила печу тоб, инжитма.

Не бўлур музтарибни шод этсанг,
Бу ишингдур – савоб, инжитма.

Мени зора саволу қаҳр эттинг,
Дейин эмди жавоб, инжитма.

Интизор аҳлидин ўтуруб юз,
Айладинг юз ҳижоб, инжитма.

Новакингдин бу сийнадур мажруҳ,
Хуни дилдур – шароб, инжитма.

Мунча зулму ситам, Увайсий, недур?
Қолмади сабру тоб, инжитма.

* * *

Ёр, йўлингда оқорғон, қўйки мақдам устина,
Гарди пойинг тўтиё бу чашми пурнам устина.

Фурқатида мубтало, ҳажр илкида эрдим асир,
Дарда марҳам бўлди гўё, ҳамдамим ғам устина.

Бошига тож ўлди оҳим, кўзга бағрим қони – мил,
Тож бар сар, хуш келибсан нури дийдам устина.

Вайсийсан, ағёра майл этсанг, гузар қил доимо,
Ҳажру васли ичра доим ул Мадинам устина.

Хиром айлар гулистон ичра мастона-мастона,
Табассумдан намоён айлабон дурдона-дурдона.

Тамошо чоғида монёдурур кўздин юрак қони,
Бу ҳасратдин тўкар мардумларим маржона-маржона.

Майи гулранг ародур жилвагар рухсори, эй соқий,
Тавақуф айламай сунғил яна паймона-паймона.

Ўшал шўхи ситамгарни бўлурму ошно деб ҳеч?
Рақиб-ла иттифоқ айлар, менга бегона-бегона.

Менга то болу пар эрди хаданги тийри пайкониғ,
Етолмам ошёнингғаки, бол афшона-афшона.

Қаю бир тун аро рухсори жонона назар солғоч,
Бу кўз ойинаси ҳусниға, ҳур ҳайрона-ҳайрона.

Хати Хизр ила ораз даврида зулфи зарафшони,
Гул атрофида гўё сунбулу райҳона-райҳона.

Мени девонаниғ бу хирқа фақр олудасидур беҳ,
Ани бермам ҳарири кисвати султона-султона.

Увайсийдур рафиқи дард, ҳижронадурур мунис,
Ғами дилдор бирлан доимо ҳамхона-ҳамхона.

Забонингни кетурғил, эй шакарлаб, тўти гуфтора,
Нечунким, марҳамат бўлсин неча мендек дилафкора!

Нигоҳинг ташлагил, лутф айлабон, эй шўхи бепарво,
Йўлингда интизор ўлгон менингдек ошиқи зора.

Мени “Лоядхулу” деб маҳрум этма, боғбон аҳли,
Азал деҳқони бағрим қонини сочган шу гулзора.

Харидор ўлдум ул “Наҳну қасамно!” да сенга, дилбар,
Замон аҳлини ҳам деб, солма кўп ҳуснунгни бозора.

Алимда бош ила жон, хориж ўлғум икки оламдин,
Кўруб қаллошлиғ, кўрсатма зулмингни харидора.

Бағир қоним эди саҳрода буткан лолайи рангин,
Биҳамдиллаҳ, не соид кун эди, санчилди дастора.

Хабардор ўл харобот аҳли ичра, соқийи даврон,
Паё-пай тут оёғинг, ташналаб ўлгон бу хуммора.

Муяссар бўлмаса гар тоқи абрў саждагоҳингдин,
Не ҳосил сенга, зоҳид, ташлагил бўйнингни зуннора.

Увайсий, юз жафо кўрсанг ҳақиқат ёридин доим,
Ўгурма юзни ондин, солма кўзни ўзга дилдора.

Ёр бир соат мени ҳуснига меҳмон айласа,
Кўнглуми зиндона солғум, ёна армон айласа.

Эй дило, кўп чекмағил меҳнат оёғида алам,
Шояд ул душворни ҳақ бизга осон айласа.

Шона урсам гайр зулфиға, чақилсун қўлларим,
Қайси бир машшота ҳам зулфунг паришон айласа.

Етмайин мақсадға, ўзга ишқига ўлсам сувор,
Ўйнатиб шавқинг самандин кимки туғён айласа.

Маҳрам ўлсам халқ асрориға, мен марҳум ўлай
Ким, ҳараминг сиррини ахбора эълон айласа.

Гайрға ўлсам гулом, ўлсин бошим тандин жудо,
Бандалиғда кимки тавқингни гирибон айласа.

Тонг эрмас, лаълинг Масиҳидин Увайсий топса жон,
Жонини абру ҳилолинг сори қурбон айласа.

Ҳажрида хушнудман қонимни гулзор айласа,
Васлида мардуд, ҳирмона сазовор айласа.

Кимки жонондин йироқ ўлғонда, меҳридин йироқ,
Меҳри ортар ёна ҳуснига мени зор айласа.

Узгаман жондин умид, ул дилбағи нозукбадан –
Сурмани зоғул-басарға васл ҳар бор айласа.

Чоки сийнамдин равон ўлғой жигар хунобаси,
Май ичиб ағёр бирла, чеҳра гулнор айласа.

Ёр жабр ила мени қилса оёқ остида хор,
Ортиқ эрмиш менга ул, бул халқ сардор айласа.

Васл гардини тополмон излабон, ўлмай нетай,
Ҳажр чоҳида кўнгул кўзгуси зангор айласа.

Ташламай ўзни нетай Тангри таолоға бугун,
Ёр ағёримни ёр-у, бизни ағёр айласа.

Бир назар солгойму деб, бўлди танним охир туроб,
Тупрағим элтинг, мабодо хос меъмор айласа.

Вайсий, ҳақ сориға ён, ваҳким, ёнардин илгари –
Анда иш бўлғай, сенинг жойинг қизил нор айласа.

Муарриз таҳсил айлай, шояд ул соҳибқирон сўрса
Ки, андин сўнг бу аҳволимни султони жаҳон сўрса.

Муҳаббат онча мадфун айламишким жисми уреним,
Топо олмон ўзумдин, мендин ул ному нишон сўрса.

Олурман гоҳ-ногаҳ ядди ноқобилға танбурим,
Тариқатдин биякногаҳ неча сўз орифон сўрса.

Бугун иқрорман танбур ила масту аластимға,
Маломатдин деса бўҳтон, бу шамъи нурфишон сўрса.

Борай олдиға йиғлаб, дод этиб мен муҳтасиблардин,
Қаронғу бўлди дил бул сўзға, хуршиди замон сўрса.

Чақимчилар чақибдурлар мени ул муҳтасибларға
Ки, тун-кун муҳтасиблар анда таҳқиқин равон сўрса.

Бориб кулбамға Нуруллоҳ хўжам, ўн беш киши бирлан
Кирибдур кулбама, ёлғуз киши мендин баён сўрса.

Кириб беважҳи шаръий кўп киши, бу кулба қулфи йўқ,
Не дерсан, билмамиш ул шаҳнайи охирзамон сўрса.

Олиб танбурини қўлга, мени айлаб ҳақоратлар
Ки, тўнғуз бўлса пўст ташлар эмиш, лафзи забон сўрса.

Менга ул ситамгари пуржафо ситами жафоси қачонгача?
Яналарга ваъда карам этиб, карами вафоси қачонгача?

Юз ўгурмиш ул моҳи меҳрваш менидинки журму хато кўруб,
Гар эса хатоси бу зарраинг, аниким жазоси қачонгача?

Бу фироқ ўтида қуюб кўнгул, етиб эрди жисмима заъфлиғ,
Яна бул тағофил ўти билан жигарим яроси қачонгача?

Назар этса аҳли сафо менга, оқарур бу бахти билан кўнгул,
Ани суҳбатин нечун изламай, икисин қароси қачонгача?

Дили ҳаққидин топибон асар, тила шаръдин берибон хабар,
Сўз этар чоғида икисининг тўла можароси қачонгача?

Гули гунчайи нашукуфтага ета олмай они фироқида,
Чу ҳазин бу жисми фиғор ароки, бу жон навоси қачонгача?

Бу Увайсий баҳрина ғўта ур, хабар ол ўзунг дури ганжидин,
Дилидин етурғуси ҳолини бу забон сабоси қачонгача?

Айлади нури бир ой дилни мунаввар бу кеча,
Ой эрмас, тобиши бир хуршиди анвар бу кеча.

Гурбат аҳлин дили ер бирла тенг эрди, ваҳким,
То кўтарди дилини шоҳи диловар бу кеча.

Лутфу эҳсона қадам қўйди талабгорлар учун,
Ҳотами Тойин кўрунг, ўлди муқаррар бу кеча.

Соя солди бошим узра бу ҳумоюн қушким,
Қилди иқболими аъло қуши шаҳпар бу кеча.

Ёр кундинму бўлуб, топти таваллуд ойдин,
Ани-чун бўлди бу гумраҳлара раҳбар бу кеча.

Ҳусни баҳрида садаф ичра ниҳон эрди сўзи,
Лабидин сочти шакарлик дуру гавҳар бу кеча.

Неча кундин бери Вайсийға фироқ эрди насиб,
Базми султони бериб, бўлди муяссар бу кеча.

Хоки раҳ бўлғил санам йўлида, раҳбар бўлғуча,
Оташи ишқ айлағил жисмингни, мажмар бўлғуча.

Хусн шоҳининг юзидин соқлағил кўз мардумин,
Мубталойи банди ул зулфи муанбар бўлғуча.

Бир нигоҳи юз туман оламни тасхир айлади,
Қил ҳазар ул чашми жодудин, мусаххар бўлғуча.

Ҳоли зорингдин тўла фош этма қиртос узраким,
Муттаҳам ағёрға, ёра мукаррар бўлғуча.

Шиква қилма қошу кўзу юзу зулфу лаълидин,
Иштиқоқ этмакка дард аҳлиға масдар бўлғуча.

Гайрдин бир хас хаёлинг ичра тамкин бермағил,
Пок қил дил уйини манзури дилбар бўлғуча.

Орзуйи васли жонон ўлма, Вайсий, негаким,
Мубталойи доғи ҳирмон ноз пайкар бўлғуча.

Бўлдим дучор кўнгли қатиг, бағри тошқа,
Эй дил эли, кўнгулни берингким синошқа.

Меҳрим чунонки собит эрур хулқ хўйига,
Билмон, не бўлди, ёримидур меҳри бошқа.

Келди муҳаббатинг кўйи, туштум юзим тубан,
Ҳар ким йиқилса, тўймади ҳаргиз курошқа.

Васлингда мен ўзумни йўқотсам, ажаб эрмас,
Моҳ ёндашарда йўқ асари ҳеч қуёшқа.

Кўз қуйруғи билан боқасан, эътироз аро,
Жоним қачон фидо бўлур ушбу қарошқа?

Эл гуфтугўйин остида хору залилман,
Ҳаргиз тараддуд этмадим илми маошқа.

Чарха дутар кафини, Масиҳинг берарға жон,
Истар кўзунгки қатлими: қолдим талошқа.

Ҳуснунда фарз адосини баржо этибдурман,
Кўзга муҳаббат эттиму, ҳам сажда бошқа.

Зоҳид, табоҳ ҳолима сен этма сарзаниш,
Махлуқ билмағай не келурини бошқа.

Вайсий жаҳондин ўтти, мурсдиға етмади,
Тўймоққа расм йўқду қорин суйған ошқа.

Муҳаббат рамзидин ифшо этам ул ой жанобиға,
Не ойким, зарралиғ касбин этурғон офтобиға.

Риёзат тухмини дил мазраъиға ишқ деҳқони –
Сочан, кўз ашки, жон меҳриду лозим офтобиға.

Зулоли оби ҳайвон изларам монанди Искандар,
Ҳаёти Хизр учун дил жустужўйи лаъли нобиға.

Азалда ишқ дарсидин сабоқ олғон эди руҳим,
Анинг-чун орзудур бу кўзум ҳуснинг китобиға,

Русуми хўблар андоқки, толибға жафо қилмоқ,
Дило, сабр айлағил лойиқ кўран ҳар на азобиға.

Ҳад эрмас менга кўз очсам юзига шаҳсуворимнинг,
Бу давлат кам эрмас, сурсам кўзумни мен рикобиға.

Йироқдин термулуб ушшоқлар, маъшуқи сангин дил
Тағофил хирғаҳида олғай ўз сатри ҳижобиға.

Мақоми ишқдин бир зарра рамз айларға монеъман,
Таҳаммул айлаёлмасманки зоҳид эҳтисобиға.

Хароби ёр ўлан, ҳам рашк ўтида куйған эрларнинг
Тараҳҳум айламас ҳолиға, ё бағри кабобиға.

Алам ҳумродин айланг, қони бағримдин хабар топсун,
Қиё кўз солса сарви қад ҳазин жисмим туробиға.

Ниёз эт мисраъи аввал бошин ҳарфи мусаммодин,
Фанофиссайр мазлум Вайсийнинг табъин жавобиға.¹

---

¹ Бу газал мувашшах усулида ёзилган бўлиб, байтлар бошидаги ҳарфлардан Мирзо Раҳимхон исми ҳосил бўлади.

Кўнгулга ўқин отти бегона ногаҳ,
Оқиб қон бўлур жори ҳар ёна ногаҳ.

Бўлуб муҳтасибдек менга ваҳшат ангез,
Йўлуқти жафобахш жонона ногаҳ.

Синуқ кўнглума тушти ташвиш ларзон,
Ўзум ташладим анда субҳона ногаҳ.

Тараҳҳум тушуб кўнглига, сўрди ҳолим,
Қилиб афв, эрдимки журмона ногаҳ.

Ки Мажнунлиғимдин маломат қуши ҳам
Бошим узра солмишди кошона ногаҳ.

Агар дардинг ўлса, тонг эрмасдур улфат,
Бўлубдур гаминг менга ҳамхона ногаҳ.

Сўзумға, не тонгдур, йўқотгай ўзини,
Йўлуқса гадо, шоҳу султона, ногаҳ.

Кечурғил бугун ҳасратидин дам урса,
Келиб олдинга Вайсий девона ногаҳ.

Бу нодонлар аро оқил эли бўлгунча, Мажнун беҳ,
Жунун хайлига манзилгоҳ учун тоғ ила хомун беҳ.

Муҳаббат Карбалосида киши бўлса шаҳиди ишқ,
Анингдек марднинг пирохани байзоси гулгун беҳ.

Раво йўқ шаънига фурқат йўлида назъи жон бўлсам,
Масиҳим, то сенга сўрмоқлиқ аҳволи дигаргун беҳ.

Бу кулбам сориға, эй нури дийдам, юзланур бўлсанг,
Қадам қўйсанг – оқарғон интизордин чашми пурхун беҳ.

Суғорғил, зоҳидо, кўз мардумин баҳри муҳаббатдин
Ки, ҳусн аҳлини даргоҳи аро то ашки Жайхун беҳ.

Дедим: “Эй, соғаре, тутқил, тўлубдур қонға дил зарфи!”
Деди: “Лабташнайи хуммор агар бўлса жигархун беҳ!”

Ки, эй Вайсий, муҳаббатдин агар юз минг жафо кўрсанг,
Насиб эткай таолаллоҳки, то ўлгунча мамнун беҳ.

Не балоли чарх экан ушбу дун, менга ҳажридин ватан айлади,
Ватан ичра боз не тириклигим, яна дардини кафан айлади.

Не бало бу Золни қасдини, не билай бу чархни дардини
Ки, улус қўлида қизил гули иликимда гуж тикан айлади.

Ета олмадим чу вафосига, қоча олмадим бу жафосидин,
Биларам, азалда муҳаббатин оёғим сори кишан айлади.

Йитириб эдим бу ҳушу диним, қарасам, санамни қошидадур,
Бу асири бўйнума қуфл этиб, ики зулфидин расан айлади.

Чиқибон сувор ўла ул пари, бу кўнгул қушин қўла қўндуриб,
Олибон ниқобини юзидин, хати сабзасин чаман айлади.

Бўлди хористон кўнгул боғи, рухи гул келмади,
Ҳам фиғон этмай нетай ҳажрида, булбул келмади.

Интизор ўлдум мани машшотайи то хаста дил,
Ноз ила анбарфишонлиғ зулфи сунбул келмади.

Кўнглум истар ҳар тараф жавлонгаҳин бебок ўлуб,
Тушкали занжири ишқдин бўйнима гул келмади.

То димоғимдур муаттарким, келиб бўйи насим,
Кўз тутарман телмуруб, алвож кокул келмади.

Ташналиғ афсун этибдур, соқиё, недур илож?
Найлайн, муғбаччайи лаъли лаби мул келмади.

Қосидо, борғил бу дам ул меҳриниғ кўйи сори,
Бизлара номехрибон, бегона кўнгул келмади.

Келғуси ҳар кунда Вайсий зорға минг кулфати,
Бўлди хористон кўнгул, боғи рухи гул келмади.

Чаманда гул – юзига қул, қадига – сарви озоди,
Кўзу зулфига – наргис бирла сунбул, бир паризоди.

Ҳумойи авжи иззат соясин то бошима солди,
Бошимни кўкка еткурди, ҳамул дам етти имдоди.

Этиб зуннори зулфин дому холин айлабон дэна,
Кўнгулнинг қушларининг сайдиғадур турфа сайёди.

Нигорим қўлга дуторин олиб, ноз ила соз этғач,
Кўнгулдин сабру тоқат борди, бошдин ҳуш барбоди.

Бериб жон лаъли ҳар дам, кўзларин қасди жон олмоқға,
Ажаб бебок шўх-у, қаҳри лутфомиз жаллоди.

Юзу зулфин, қади раъносини кўрғонда дермишман:
“Ҳам ул гулдур, ҳам ул сунбул, ҳам ул бир нахли шамшоди”.

Бир оқшом масти бепарво келиб, кўнглумға ўт солди,
Ҳазин жонимға онча қилди бедод узра бедоди.

Ямон кўз тегмасун деб, ошиқин кўнглин сипанд этти,
Бу найранг ила куйдурди, ким ул шогирд устоди?

Малаклар дода етти Вайсийнинг доду фиғонидин,
Фироқингдин етушти чарх узра оҳу фарёди.

Висоли ёдида дўстларга мен зор ўлдум ўхшайди,
Фироқ андуҳидин душманлара хор ўлдум ўхшайди.

Қатиг савдо тушуб бошимга, мен бўлдум харидори,
Ололмай матлабим, расвойи бозор ўлдум ўхшайди.

Солибдур зулфи торин бўйнима, ё бандалик тавқи,
Ваё ислом ичинда банди зуннор ўлдум ўхшайди.

Кўнгул сиррин тила¹ мазкур қилдим, кимга дод айлай?
Гила кимдин? Ўзум-ўзумга ағёр ўлдум ўхшайди.

Азалда руҳи нодоним суюбдур ёр ишқини,
Анинг-чун дарду ғам бирлан гирифтор ўлдум ўхшайди.

Париваш сайри боғ этмиш, тутиб ағёр илкини
Ки, ғайр аҳли ҳама гул шохида хор ўлдум ўхшайди.

Нигоро, не бўлурким, мен ғариб васлингда жон берсам?
Неча кундур фироқ илкида озор ўлдум ўхшайди.

Увайсий орзу қилмиш сенинг олдингда ўлмакни,
Тушубон мастлиг(им)дин, эмди ҳушёр ўлдум ўхшайди.

---

¹ Тила – тилга маъносида.

Ки булбул нола, афғон айламакни мендин ўрганди,
Вужудин шамъи сўзон айламакни мендин ўрганди.

Бориб саҳроға, қон бағримдин изҳор айладим бир кун,
Фалак бағрин қизил қон айламакни мендин ўрганди.

Шафақ хун бўлгуси дил, ёр меҳри гар ниҳон бўлса,
Само гулгуни домон айламакни мендин ўрганди.

Қўруб абру ҳилолинг, жон фидо қилдим жамолингга,
Ул ой ҳусниға қурбон айламакни мендин ўрганди.

Фигонким, ғам тарағи хаста кўнглум реш-реш этти,
Санам зулфин паришон айламакни мендин ўрганди.

Сени изларман андоқким, қуёш дийдорин изларда,
Кезиб тун-кун, шитобон айламакни мендин ўрганди.

Қаноат қилди Вайсий, топғи дилдин гавҳари назмин:
Садаф ҳам дурри ғалтон айламакни мендин ўрганди.

Кўруб рашик оташин бир тун дили ғамнок сесканди,
Ҳароратдин, қадам ер узра қўйсам, хок сесканди.

Таваҳҳум бирла ёқ ҳирмон ўтин бағримға, эй шоҳо,
Чиқан оҳим шароридин хасу хошок сесканди.

Дамодам ишқ сиридин самъи дилға айлади ифшо,
Анинг-чун ақлу ҳушу фаҳм ила идрок сесканди.

Қочиб ғам хайлидин бу дам Масиҳо сори юзландим,
Бу шўр ангезлиқдин етти қат афлок сесканди.

Уқубат бирла тўкти қоними раҳм этмай ул сайёд,
Таним захмини кўрғач, осғали фитрок сесканди.

Агарчи бохабарсан, фашши дасторингдин, эй зоҳид,
Валекин ботинингдин юз туман бебок сесканди.

Саломат аҳли, Вайсий, бағри хунобингда ғарқ ўлгай,
Сиришкинг қонидин бу дийдаи намнок сесканди.

Бугун бу нолайи зоримдин ул дилдор уйғонди,
Биҳамдиллаҳ, юқудин кўзлари хуммор уйғонди.

Таваккул шишасин кийсамки, урсам ғўта баҳри ишқ,
Садаф батнида гўё гавҳари шаҳвор уйғонди.

Ғамим ҳаддин ошиб, беморлиғ билгурди жисмиъга,
Табиби жона дору, ҳам яна ғамхор уйғонди.

Кўзи уйқуға борса ёр, ишқ аҳли тирик эрмас,
Ҳаёт обин ичурмакка Масиҳ минқор уйғонди.

Бу оқшом бодайи раҳм ичти лутфи журъаси бирла,
Саҳар шодоблиғ бирла юзи гулнор уйғонди.

Увайсий, сабр қилдинг, уйқудин бир кун очар деб кўз,
Карам хамёзин айлаб, соҳиби асрор уйғонди.

Қай чаман раъносидинсан, гулузорингға бали,
Қайси дарё мавжидинсан, табъи жорингға бали.

Тўлдириб афлоклар, ичсанг муҳаббат бодасин,
Қонёъ ўлмас лаъли нобингким, хуморингға бали.

Кўз саводи интизорингда оқаргай эрдиким,
Сақлади мардумларин, кўйи губорингға бали.

Етти авроқи фалакдин ўтти афғоним уни,
Ул малойиклар деғайлар: “Оҳу зорингға бали!”

Эй Увайсий, мунча дилозор бадхўлиғ билан
Ҳақ таоло раҳмидин уммидворингға бали.

Биҳамдиллаҳ, саодатдур менга ул дўст пайғоми,
Хаёли лавҳидин зойил эрмас чунким гуландоми.

Забоним шонаси, эй соқий, юрмас сочи ториға,
Нечун нутқи шакаррези хумори бода ошоми.

Шакебо масканин симоб обод этса, эрмас тснг,
Туроби остонанг фавжи дард аҳлиға ороми.

Ниқоби сунбулингдин таъни пинҳонман, насими гар –
Карам фазлидин ўлса то ҳувайдо, бўлса гулфоми.

Дема, эй зоҳид аҳли, доимо бебода маст ўлдунг,
Қўнгул боғида ғам муғбаччасининг илкида жоми.

Туганмас донайи ғам, дил қушиға қут ҳар соат,
Қоча олман фироқидин, умиди васл эрур доми.

Кўруб расволиғимни, айтма, зоҳид, боғи ҳуснида –
Гирифтор этти Вайсий дилрабонинг чашми бодоми.

Бу оламға келиб бир одамиким сурди даврони,
Бўлубдур ушбу дунё ўзгаларға турфа зиндони.

Било олмон: ёрурму субҳи иқболим висолидин,
Адо қилди мени бир дилрабонинг шоми ҳижрони.

Ибороти ғамимда гар хатсе бўлса, афв эткил,
Сенга бир зарра изҳор айлайн, эй маънилар кони.

Кел, эй ҳамдам, бугун сен ҳамнафаслиғ истама, лекин
Тириклик менда йўқ, жононға жоним бўлди қурбони.

Табибо, сен даво топмакни қилма ихтиёреким,
Муҳаббат дардиға ҳеч кимса топғон йўқду дармони.

Ниқоби сунбулинг ичра юзунг тимсоли андоқким,
Қаронғу кечани равшан этибдур моҳи тобони.

Увайсий, эътиқод оламға қўймоқлиғ хатоедур,
Келибсан ушбу дунё ичра, билсанг, мисли меҳмони.

Ор этар мен телбадин ул шўхларнинг сарвари,
Авжи афлоки саодат, ё нужуми муштари.

Банди фитрок ўлмоғидин мурғи жондур беҳабар,
Дом – зулфи, дона – холи, турфа бир афсунгари.

Расмдур сайёд оҳу сайд этмак, турфаким,
Сайд этар сайёдни ул оҳуйи мавзунтари.

Қилса афсун кўнглими, мушкул эрур қутқармағим,
Макргар, айёр, ҳам сарфитна, ҳам жодугари.

Ҳарфи матлаб мисраъи қофиялиғ бошидадур,
Деди бу сўзни бугун Вайсий – фуломи камтари.

Ҳажр дуди бирла ёздим ушбу пайғом, эй пари,
Қайси соатда тушубдур сенга бу ном, эй пари?

Охтариб кўйингга бордим, қочтинг, эй ваҳший, мудом,
Мен ғариб – маъюсқа ҳеч бўлмадинг ром, эй пари.

Ишқ хумдони аро мен мунда ўзни ташладим,
Сен фароғат богида, ваъданг эрур хом, эй пари.

Гул – юзинг, нарғис – кўзинг, ширин – сўзинг, мунис – ўзинг,
Лабларинг мен хастага чун бода ошом, эй пари.

Дардлик кўнглумни мунда тоқати тоқ айладинг,
Анда ўз кўнглунгга сабр ичра саранжом, эй пари.

Қилмадинг гоҳ-гоҳ бир номанг била кўнглумни шод,
Боғладим андоқ хаёлинг мисли эҳром, эй пари.

Сен каби сайёддин, Вайсий, халос ўлмоқ недур?
Коқулинг юз мен каби сайдигадур дом, эй пари.

Кўнгул ойинасини кўрмадим зангордин ғайри,
Анга сайқал беролмас ашк ул дилдордин ғайри.

Нечунким рашк ботин, лутф музмардур хушо, эй дил,
Топа олмон базохир доимо озордин ғайри.

Ҳақиқат рамзидин савдо агар қилса харидэри,
Муҳаббат расмида йўқдур куни бозордин ғайри.

Нечук дод айламай дайр ичра ул муғбачча давринда,
Борорға тоб этолмон, кўрмадим ағёрдин ғайри.

Кел, эй соқий, муҳаббат жомини пур айла ҳусниға,
Неча кундур: кўзу кўнглум эрмас хуммордин ғайри.

Мабодо ул санам васлиға мақруб айласа бир кун,
Демаким, зоҳидо, бўйнуьмға сол зуннордин ғайри.

Увайсийнинг фиғонин ёнмағи онча муҳол эрмиш,
Сочи – сунбул, юзи – гул, бўйи – мул, гулзордин ғайри.

Кўзум сарчашмасидин дам-бадам оби равон жорий,
Нечунким, ул ситамгардин менга жабри ниҳон жорий.

Кўнгулга қони тамкин ўлди оби замзамидекким,
Анинг-чун зоҳид аҳлин кўнгли соридин гумон жорий.

Кўзум ул зеби оқоқиниким ҳуснига пурхун, чун
Анинг васфи руҳига ақлу фаҳму ҳам забон жорий.

Баногаҳ жўйи дилдин майл жори бўлса, тонг эрмас,
Ўзин қаддиғаким ўз гисуйи анбарфишон жорий.

Тафаккур қилма ғайб илкига сен, куфрига еткургай,
Недин аҳволима, эй ҳуш аҳли, имтиҳон жорий.

Бугун май тўлдирур ул муғбача зарфиға, эй соқий,
Неча мендек бағир хуноба чашмидинки қон жорий.

Нечун қон йиғламай бир нечалар кулгусидин, ё раб
Ки, чиққач лабларидин ғайр, лутфиға аён жорий.

Узотиб илкима чарх узра шамсосо мақомиға,
Фалакка ер юзидин дам-бадам оҳу фиғон жори.

Увайсий, истасангким, сен карамдин сер ўлмакни,
Мақомоти фанода раҳм андоқ меҳрибон жори.

Учради қайдин менга, чун Ой ила Кун иккиси,
Кўрдум аҳволин: алар Фарҳоду Мажнун иккиси.

Зеҳни ғаввосимни солдим фазл баҳрин қаърига,
Чун садаф батнида онлар дурри макнун иккиси.

Шаҳри дилда ақл шоҳин лашкаридур бешумор,
Юз туман лашкарға келтирди шабихун иккиси.

Тушмасун ўт кулбаға, саҳронишин, айланг ҳазар,
Сайр этарға ҳайфким, ул тоғу ҳомун иккиси.

Келдиким икки пари гўё талаб айлаб қанот,
Илм кони ичра, Вайсий, бўлди мамнун иккиси.

Келди васлингдин, нетайким, бу кеча ҳижрон иси,
Ул сабаб эрди: табассумдин келур гирён иси.

Гарчи мен ҳуснунга Мажнун, зарфи дил, саршори ғам,
Шавқи лаълингдин бағирдин келғуси бирён иси.

Оҳким, гайри машомига мабодо этмасун,
Субҳ дам вақтида уйғотти мени райҳон иси.

Гар табассум этса гул, булбулға ором ўлмағай,
Лабларинг то хандадур, мендин келур афғон иси.

Юсуфи соний фироқидин, не тонг, топсам хабар,
Уйқу ичра чун Зулайхоға етиб Канъон иси.

Заъф эди жисмим муҳаббат ранжидин бир неча кун,
Шукрлиллаҳ, келди тандин ушбу дам Луқмон иси.

Бўлма ҳайрон Вайсийнинг олдинда қабзият кўруб,
Келди васлингдин, нетайким, бу кеча ҳижрон иси.

Васлинг туни ошиқларинг ул масти хоб ўлтурғуси,
Бедорлиг чоғи яна шарми ҳижоб ўлтурғуси.

Кўзлар саводи бўлдиким мисли қумучроқ баҳрда,
Таъни халойиқ ичраким, ашки ҳубоб ўлтурғуси.

Сундум алим бўйниға, то чирмашди зулфи турраси,
Оромсиз кўнглумниким, ул печу тоб ўлтурғуси.

Сўрсам санамдин васлини, доим менга бермас жавоб,
Тебратмайин лаъли лабин, нозу итоб ўлтурғуси.

Базм ичра келса қаҳриким, қилса ҳақорат бир қулин,
Ҳар бир сўзидин бизлара минг бир хитоб ўлтурғуси.

Даргоҳиға келмаклиғим, билсам, адасиз – бешумор,
Манъ этғали даргоҳидин, ваҳким, ҳисоб ўлтурғуси.

Вайсий белин боғлабдурур ёзмақда васфин найсифат,
Кўз васфини қилмай тамом умри шитоб ўлтурғуси.

* * *

Рашкида бағрим қон этиб, зебо санам ўлтурғуси,
Сабр айласам бардош этиб, дарду алам ўлтурғуси.

Мен дарбадар ўлмаклигим ишқ изтиробидин, билинг,
Тамкин гар этсам бир замон, ғам узра ғам ўлтурғуси.

Дарди менгодур ғамгусор, дсғи менгодур лолазор,
Жабри – менга унси барор, қилмай ситам ўлтурғуси.

Дил сирридин дам урмағим ҳаргиз раво йўқтур, валек
Тил зикрининг ғавғосидин халқи Ажам ўлтурғуси.

Бир кўнгул икки дўстни марғуб этиб ҳусни аро,
Кўзиға роғиб ўлса дил, тиғи дудам ўлтурғуси.

Сарви равонлар суҳбатин, Вайсий, қилурсан орзу,
Кўнглунг агарчандики ёш, бул қадди хам ўлтурғуси.

Замона кулфатидин бу кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди,
Бу чархи бемурувватдин кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди.

Жароҳат бўлди бағрим тиги бедоди рақиблардин,
Бу кўтаҳфаҳм мардумдин нофаҳмдин кўнгул доғ ўлди,
доғ ўлди.

Бу гулзори фано ичра маҳалли беҳалал йўқтур,
Ҳамиша хорадин захм-у, кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди.

Фано мардумларини сирридин ҳеч кимса йўқ огоҳ,
Қабиҳ гуфтор мардумдин кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди.

Кўнгул қони бу роҳи дийдадин бир лаҳза банд ўлмаз,
Вужудим изтироб айлаб, кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди.

Тўлубдур бағрим ичра қон мисоли гунча найлармен,
Очилмай гул сифат ушбу кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди.

Сўзимдин хотиринг узра гумони ўзга еткурма
Ки, изҳор айламай найлай, кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди.

Мени расвои оламдин мабодо ихтироз этма,
Такаллум бирла шод айла, кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди.

Кўнгулни оташин бежо қилубдур нутқи гуфтори,
Қаю боғ андалибдин кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди.

Бу сўзни айлади барпо ажаб густоҳлиқ бирла,
Малоли хотир ўлвойму, кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди.

Ажаб ашғори мавзун боғлади Вайсий ҳасаддин ким,
Умархон зуфнуниким, кўнгул доғ ўлди, доғ ўлди.

Фалак субҳимни шом этти-ю, хуршидим ниҳон этти,
Шафақ янглиғ ниҳонким, бул ҳазин кўнглумни қон этти.

Тонг эрмас, нола қилсам қон ютуб мен зор гардундин,
Шакарком айлади элни, мени талхи даҳон этти.

Тириклик баҳрида, афсуским, боди самум еткач,
Муродим киштини, билмамки, қай сори равон этти.

Гул ишқин доғидаким, андалиб кўксиға бўлгон жо,
Фигонин шомдин то субҳ тинмай дoston этти.

Ажаб эрмас, мени бедард аҳли саргардон кўрса,
Маломат шоҳбози бошим узра ошён этти.

Дило, шукр айла, ғам чекканча қилсанг хослиғ даъво,
Худойим бандасини дарду ғамда имтиҳон этти.

Увайсий, сабр қил қисмат ишиға пири Канъондек,
Азизи Мисрға аввалда зиндонни макон этти.

Жунун дашти ажаб муҳлик, чиқарга жон ёвуқлашти,
Умиди васли андоқ чоғдаким, имкон ёвуқлашти.

Жигар – хуноб, чеҳрам – зард, ашким жорий андоқким,
Сориғ чеҳрамга сарчашмим саридин қон ёвуқлашти.

Дило, сен шиква қилма хўбрўлар эътирозидин,
Лабиға лаб аролаб, ғунчайи хандон ёвуқлашти.

Азизи Мисрсан, эй ҳусн шоҳи, оч ниқобингни,
Юзунгнинг иштиёқида моҳи Канъон ёвуқлашти.

Кўнгулни ғам фалосинда тузаб, жон интизор ўлди,
Киши бўлғаймуким, бориб дегай: “Меҳмон ёвуқлашти!”

Тамасхур этма умр ўткармакимга, зоҳиди ғофил,
Сенга ҳуру қусур-у, менга ул жонон ёвуқлашти.

Бугун ул дайр пири истагай мақбуллик мендин,
Фано обод ўлурму, мосиво вайрон ёвуқлашти.

Муҳаббат сабзаси пажмурда ўлди дил аро, ваҳким,
Биҳамдиллаҳ, барин белға уруб, деҳқон ёвуқлашти.

Увайсий, мард ўл бедор, ғафлатда заиф ўлма,
Неча кун интизор ўлгон ўшал эҳсон ёвуқлашти.

Лаби лаълинг ҳадисидин шакар минқорадур тўти,
Ҳикоёти юзунг-ла, баски, хуш гуфторадур тўти.

Бисоти базморо боғ ичинда барги гулдиндур,
Фигон айлаб, кўзида чашмайи хунборадур тўти.

Бу кома талх гўё шарбати ҳижрон аёғинда,
Мазоқ истаб бу жона, роҳати озорадур тўти.

Дариғо, шохсор узра қўюб ангушт ҳар зоғи,
Бу доғ ила малоли хотири бечорадур тўти.

Дами шамшири каж абру ила гўё шаҳид этти,
Пару боли ила чун қатра хунафшонадур тўти.

Фигони андалиб аммо бу гул хамёзасидиндир,
Шакаррези лабингда доимо хумморадур тўти.

Хаданги новакингда пар чиқориб қуш болосидек,
Ўлуб темир қаноти, толпиниб авворадур тўти.

Шакар тасвирини хотирдин айлаб маҳву маъдума,
Мазоқи шарбати лаълинг била афгорадур тўти.

Гулистон ичра ҳар соат сен, эй қумри, наво соз эт,
Нафас роҳидин аммо барқи оташборадур тўти.

Нетайким, андалиби Вайсий зиндони қафас ичра,
Ажаб маъюс, доим дийдадин хунборадур тўти.

Кўнгул боғи аро ҳусн аҳли жавлон айлаган бўлғай,
Бу вола ақлими ҳуснига ҳайрон айлаган бўлғай.

Саҳар вақти димоғимга насимидин етиб бўйи,
Тараҳҳум ушбу тун ул хатти райҳон айлаган бўлғай.

Дило, сен уймағил¹ гафлатта, ҳар тун бўлғил огоҳи,
Мабодо фақр элига шоҳ эҳсон айлаган бўлғай.

Хабар берди бу туш рашк офатидин тун аро, ваҳким,
Бу оқшом гайр элин кўйиға меҳмон айлаган бўлғай.

Дема саҳрода бутган лолайи рангин, фироқинда
Оқон ёшим билан гулгуни домон айлаган бўлғай.

Қаронгу бўлди олам, оҳким, иқбол тоқинда –
Мавосил кун қуёшим юзни пинҳон айлаган бўлғай.

Мунаввар айлади кўнглумни меҳринг, эй шаҳаншоҳим
Ки, гўё ҳажр шомин моҳ тобон айлаган бўлғай.

Увайсий, истама тандин тириклик, ёр ағёра
Бўланда ҳамнишин, рашк ила қурбон айлаган бўлғай.

---

¹ Уймағил – уйқуламағил.

Бошимга ёғдурурсан, эй фалак, борони ғам токай?
Ёзарсан паст иқболимни, эй лавҳи қалам, токай?

Ўзумдинму, фалакдинму ва ё иқболи пастимдин,
Тулу кун дўстдин озору душмандин ситам токай?

Араб тупроғини сур кўзга, сен ул ёна риҳлат қил,
Бу не кўтоҳ умринггаки ғавғойи Ажам токай?

Нечунким, орзу қилмай анинг йўлида ўлмакни,
Жароҳатлиғ кўнгулға халқ нутқидин алам токай?

Фалак хонида афғор ўлди ўхшар савми ботинким,
Висолидин бўлуб маҳрум, ҳажридин баҳам токай?

Қилибон суратин табдил ул малъун бадбахти,
Дило, бир пуштипо ур, бўлғуси жисмингга рам токай?

Муҳаббат бўлса сенда, тангри билмас йўқду ҳеч кори,
Қилурсан назмдин табъингга сен ҳою ҳашам токай?

Оёғинг остига боқ, чоҳи зулмоти қозилмишдур,
Қўярсан беҳабарча устига ушбу қадам токай?

Қилиб меҳнат, дури мақсад олиб дарёи ишқидин,
Йитурсанг боз илқингдин, қилур тангри карам токай?

Нафас берди неча юз минг, харид этғил ўзин ёдин,
Чиқар зоеъ давомал-қут итмоми дирам токай?

Увайсий, қолгон умринг ол юзунгга қиблайи мақсуд,
Хирад бозорида қилғунгду савдойи санам токай?

Юурсан соҳиби хуни жигардин беҳабар токай?
Мағас аҳволиға раҳм айламай, эй шери нар, токай?

Тааллуқ бодасин тожи азиз бошингға йўл топти,
Хирад тарёкин ол комингға, ваҳким, дарди сар токай?

Қишиким, аҳли дилдур, дўстлиғ давриға кўз очса,
Йироқ аҳли яқинлиғда эрурлар мўътабар токай?

Билурму аҳли ғафлат, кавкаби бедор иниб дер,
Кечалар тортған оҳимдин фалак узра шарар токай?

Қаноатда садаф батнида дурдин беҳабардурлар,
Чўмуб ғаввос сочғай санги диллардин гуҳар токай?

Увайсий, қалб миръотиға кўргуз дил юзин, эй шўх,
Қилурсан бу жаҳоннинг нек номидин ҳазар токай?

Дилрабо, ўлтур, бошингдин мисли гардун ўргулай,
Ақлими барбод этиб, гўёки Мажнун ўргулай.

Итларинг бағримни ерда қилди бағрим реш-реш,
Жорий айлаб қонларимни, жома гулгун ўргулай.

То кўруб расволигим, ор этсанг, эй ҳуш маъдани,
Бовар этғил кеча-кундузларда, Макнун¹, ўргулай!

Лабларинг ҳажрида бағрим лахта-лахта қон эрур,
Оқизиб кўз чашмасидин ашки пурхун ўргулай.

Соқийё, жон етти лабға, ваъда қил лаълин майин,
Гарчи мен лабташнайи хуммор, Мажнун ўргулай.

Тангри халқ этмиш мени муфлис – гадолардин, нетай?
Йўқ дирам, йўқ тоатим, кўз ёши Жайхун, ўргулай.

Демағил Вайсийни сен: “Ул Вайсийи бехонумон!”
Фаҳм қилғил ҳасратим, ҳолим дигаргун, ўргулай.

---

¹ Макнун – Нодирабегим.

Висолинг ёдида бағрим тўла қон этмадим билмай,
Оқизиб ашки хун, ҳумройи домон этмадим билмай.

Тирик юрмоқлигимдин таъни эл бисёрлар қўрдум,
Фидо жонимни ул зулфи паришон этмадим билмай.

Муқаррар билдим: эски даҳрнинг бу молу дунёсин
Фано йўлида дард аҳлиға эҳсон этмадим билмай.

Дариғо, ишқ сирридин хабар топмас кишилардин
Фигону оҳу сўзонимни пинҳон этмадим билмай.

Саломат хонаси обод бўлмишким маломатдин –
Талаб айлаб, қўнгул мулкини вайрон этмадим билмай.

Чиқиб саҳролага, арзимни айтиб санги хороға,
Ғамимдин қон этиб бағримни, маржон этмадим билмай.

Етар ҳар кунда юз маҳзун қўнгулға кулфати ағёр,
Увайсий, нега аввал тарки жонон этмадим билмай?

Телмуруб, қон йиғлабон, мен ошиқона кўз тутай,
Юзи – гул, лаъли лаби – мул жона-жона кўз тутай.

Эй улус, манъ айла кўз, келгай самандин ўйнатиб,
Интизорида қолан шўхи замона кўз тутай.

Ғам танаъум эрди доим фурқати дилдор аро,
Васл хонидин бугун хурду калона кўз тутай.

Кимса бадгўёнидин топти кўнгул ҳар дам вафот,
Ҳар сўзидур бир Масих, ширинзабона кўз тутай.

Зоҳидо, кўз тутмагимдин келмасун сенга губор,
Сирри ихфоси анингким – бегумона кўз тутай.

Сифлайи дундин бугун ашким бўлубдур лолагун,
Ҳам ўзи сарроф, ҳам бо имтиҳона кўз тутай.

Пайкари бадҳол равзан зоҳир ўлмиш бешумор,
Жумлайи сўроҳдин руҳи равона кўз тутай.

Бошима солса маломат қушлари кошонае,
Ишқида ашкимни айлаб дона-дона кўз тутай.

Соқие, ўлтурса, соғар бер Увайсий илкина,
Чехрайи майдин мен акси меҳрибона кўз тутай.

Мустазод

* * *

Бу ҳоли гадони шаҳи султоним эшитсун, эй ҳукми равоним,
Гар бўлмаса таъсир, жигар қоним эшитсун, дей арзу
фигоним.

Мен – гарчи гадо, ёр – сенидек шоҳи жаҳоним, мен ўз
ғарибингман,
Бул арзи дилимни шаҳи давроним эшитсун, Жамшид
нишоним.

Мен сенга дуоғўй шабу рўз эрурман, шукри ҳақи жондур,
Жонсўзлим ҳоқими ҳўбоним эшитсун, йўқ шакку гумоним.

Олди мендин чоряку ўн олти кумушни, раҳм айлағил, эй гул,
Боиси “танобона”ки, бул хоним эшитсун, эй шамъи
жаҳоним!

Хонзодами даврида “танобона”ни бермак зебанда кўрунмас,
Келдим қошинга, ул моҳи тобоним эшитсун, сен –
ўзими хоним.

Мухаммаслар

* * *

Эл дегай ғаввос, кўздин гавҳар афшоним кўруб,
Билмайн гавҳар соғингай ашки маржоним кўруб,
Иктисоб этти чу булбул оҳу афғоним кўруб,
Раҳм қилмаз, найлай, ул гул чашми гирёним кўруб,
Ҳолима қилмаз назар бу жисми урёним кўруб.

Раҳм вожиб ҳолима, бан бир қуши беболман,
Шукрлиллаҳ, ҳусн хуршидинг ёзанда долман,
Сарв қаддингга ҳамиша сояйи помолман,
Бод тебратдуқча зулфунгни паришонҳолман,
Бир тараҳҳум этмадинг ҳоли паришоним кўруб.

Ҳеч ким огоҳ эмаз, эй дўстлар, бан зордан,
Жаврларким, ёғди бошимга фалак ғаддордан,
Нешларким етти сийнам узра, эй гул, хордан,
Зулмларким, тегди ишқида банга ағёрдан,
Арзим айтай, адл тахти узра султоним кўруб.

Онча излар дил, тополмаз ақлу ҳуш, идрокини,
Тонг эмаз, масти муҳаббат изласа тарёкини,
Ёшура олмон алидан кўзларим намнокини,
Неча пинҳон айласа ишқида кўксум чокини,
Фаҳм айлар ул баним чоки гирибоним кўруб.

Ул на хуш гундур, дучор ўлдимки жононим била,
Рамзидан мақсуди дилни анда гелтирдим тила,
Айлайин бу толеи пастимни бан кимдан гила,
Ваъдаи васл айлади, ҳамхона айлаб ҳажр ила,
Эй сабо, еткур салом ул аҳди ёлғоним кўруб.

Пойи гардини билурман кўзларимга нуртак,
Истарам ширин сўзин бол истаган занбуртак,
Ул Фалотун табъига бу руқъа номанзуртак,
Ул азиз ул-қадр олдида эрурман мўртак,
Мўр арзин айтур эл борму Сулаймоним кўруб?

Манфаат олди табиат ёрнинг бозоридан,
Касб қилди бу сияҳ зарра анинг анворидан,
Саҳв кўрсанг афв қилғил Вайсийнинг ашъоридан,
Зарра ул ой ҳажрида жону тану деворидан,
Мурда жисмим топти руҳ ул лаъли хандоним кўруб.

Амирий газалига мухаммас

Билмадим мен, не сабаб гул юзидин томди гулоб,
Рашкидин дил меҳрида тутмиш кудуратдин саҳоб,
Ушбу сўз мафҳум ўланча бўйнима мушкин таноб,
Тушти то зулфунг юзунгдин, кўнглум ичра тушти тоб,
Айламиш кўксум аро симоб янглиғ изтироб.

Нечалар пандинг баногўш айлади – топти камол,
Нечаларга қаҳр тигингдин етардаким завол,
Неча кун хоки раҳингга жисмим ўлди помол,
Нечаким, лаъли лабингдин бўсае қилдим савол,
Бермадинг, эй шўх, истиғно камолидин жавоб.

Жон етибдур лабга, эй дилбар, бугун ғурбат билан,
Етмадим васлингга бошим узра бу рифъат билан,
Ошиқи бечорани куйдурма кўп ҳасрат билан,
Ғайр сориға борурсен, мен қолиб меҳнат билан,
Ғайр базмида жамолинг шамъидин очма ниқоб.

Мен нечук дашт ичра Мажнунларга маҳрам бўлмайин,
Мен нечук ҳуш аҳли ўтрусида мубҳам бўлмайин,
Мен нечук ҳажрингни бозорида пурғам бўлмайин,
Мен нечук савдо билан расвойи олам бўлмайин,
Телба бўлғай моҳ рухсорингни кўрса офтоб.

Бир нафасда айлағай тағйир афъоли фалак,
Лола гул барги яқосидурки тимсоли фалак,
Кўп қади сарви равонни қилди чун доли фалак,
Кўп йигитни қилди пири нотавон золи фалак,
Эй суманбарлар, фанимат сизга айёми шабоб.

Васл аро сен нозу истиғнода, мен ҳасрат билан,
Кўзларинг тўкмакда қоним, кўзларим маҳват билан,
Ул замон абвоби дил фатҳи эрур нусрат билан,
Терлаған рухсоринги кўрғач дедим, ҳайрат билан:
“Турфа гулдурким, чекар ондин ҳаё ноби гулоб!”

Ҳажр бедодида йиғлатма, аё афсунгари,
Сенки, эй хуршид, мен зарра – гуломи камтари,
Раҳм қил, қилма ниҳон ҳуснунгни меҳри ховари,
Кўз ёшим кўрдунг, фалакдин қўл юғил, эй Муштари,
Бир нафасдин ортуқ эрмасдур сув устида ҳубоб!

Қумридек сайри гулистон менга, булбулдек наво,
Орзуи ҳуснинг-чун эшикингда бўлдум чун гадо,
Узди ҳар ёндин рағи уммидими, бўлдум адо,
Ҳалқайи зулфунгга осилди кўнгул, эй бевафо,
Гўйиё тушмиш бу мискин бўйнима мушкин таноб.

Маскан айлабдурки оташ ичра номусу ҳаё,
Кавсар атрофида лаъл ила дури қиймат баҳо,
Ваҳм этар кўнглум қуши толпинсалар бози қаро,
Икки зулфунгни баногўшингда титратмиш сабо,
Уйлаким, очиб қанотин қор уза ўйнар ғуроб.

Қилма манзил дил аро, дилдор, сен айлаб ҳазар,
Не учунким, ишқ ўтидин кўп эрур ўтлиғ шарар,
Куймасун болу паринг, то бўлмасун сенга зарар,
Сен парининг манзили вайрон керак, ё чашмалар,
Маскан эттинг кўз ила кўнглумда, қилмай ижтиноб.

Кимки қилди хоки роҳиға кўзин ашкин нисор,
Кимки қилди оҳу афғон шавқида гул, гулузор,
Кимки қилди танни помол ишқида гул шаҳсувор,
Кимки қилди ёр кўйида гадолиғ ихтиёр,
Салтанат иқлимида дерлар Амири комёб.

Навоий газалига мухаммас

Мен хастау зорингни бирор айламадинг ёд,
Султон – сен-у, ҳоким – сен-у, мен кимға дейин дод?
Умримни камолини ғаминг айлади барбод,
Эй орази насрин, сочи – сунбул, қади – шамшод,
Булбул киби ҳажрингда ишим нолау фарёд!

Дил куймаса, илкимда шаробим тўқулурму?
Афсус мунғаким, тўқулан коса тўлурму?
Сайёд эли қайд айламай, ороми бўлурму?
Сайд ўлди кўнгул кўзлариға, ваҳ, қутулурму?
Бир қушки, анинг қасдида бўлган ики сайёд.

Эл билмади мен Мажнуни мумтоз рамузин,
Кўрса киши ваҳм этғуси дорбоз рамузин,
Сарф айламадинг мен била дамсоз рамузин,
Ул мактаб ароким, ўқуда ноз рамузин,
Гўёки вафо илмин унутмиш эди устод.

Муҳтож эрурман туну кун аҳли сафоға,
Шояд яди покин кўтарур бўлса дуоға,
Раҳм этмади мен булбули шўрида навоға,
Ашкимни кўруб, тез бўлур майли жафоға,
Оре итимас, чунки суви бўлмаса фўлод.

Топти бу кўнгул заррае Лайли хабаридин,
Қон бўлди хўроким мени Мажнун ҳунаридин,
Фарҳод қутулди ўлубон дарди саридин,
Мингдин бир эрмас ўз юраким захмларидин,
Ҳар нечаки, тоғ бағрини захм айлади Фарҳод.

Оташқа сазовориға, улким, сенга мақрун,
Озоринга ожиз келибон, ҳоли дигаргун,
Бир боқмоға мавқуф неча фонийи гулгун,
Ўлукни киши дафн эта олмас, вале ҳар кун
Юз тиг қилур дафн, кўзунг бўлғоли жаллод.

Захмим менинг изҳор эрмасдур бадан ичра,
Изҳор агар ўлса, эрур пираҳан ичра,
Булбул не фиғон айламасунким, тикан ичра,
Гул япроғи – тирноқлар эрур бу чаман ичра,
Булбул пару болини юлуб, берғали барбод.

Ким журъайи май ичмаса, мастоналиғ этса,
Бир чуғздек обод аро вайроналиғ этса,
Вайс эгри қўюб бўркини, мардоналиғ этса,
Не айб, Навоий киби девоналиғ этса,
Ҳар одамининг ёри агар бўлса паризод.

Мулаббаб боргоҳингда ажаб лутфу карам таҳсин,
Қилурлар умр борича араб бирла ажам таҳсин,
Гурури шоҳлиғда ишқ дардидин баҳам таҳсин,
Адолат борчаға, ушшоқ аҳлиға ситам, таҳсин,
Майи ҳуснунгга мустағрақ кун илкимда рақам таҳсин.

Деб эрмишсан кўруб аҳволими: “Девонайи расво!”
Не аҳвол ўлсун аҳволимки, солдинг бошима савдо,
Табассум айлағил нолам насимиға, гули раъно
Ки, гулзори фироқ ичра мен эрдим булбули гўё,
Ҳама шодоб аҳли ичра туштим пур алам, таҳсин!

Ажойиб офтоби давр эрур, олида улфатлар,
Ҳама пиру жавон, шоҳу гадоларға эрур сарвар,
Назора қилса, ҳар ёнға боқиб, ул кўзлари гавҳар,
Баногаҳ кимни кўрса, сўз қотиб, кўнглини хуш айлар,
Мунингдек подшаҳ олдида Вайсий еса ғам, таҳсин.

Кулбама қўйди қадам дўст, шоду хандонман бугун,
 Гарди пойи тож бар сар, балки султонман бугун,
 Ғам, нари тур, шодлиғ тахтида меҳмонман бугун,
 Ҳаддан афзундурки, жавридин паришонман бугун,
 Чархи кажрафтор зулми бирла ҳайронман бугун.

Кўнглум эрди ҳажру фурқат захми бирла ёралиғ,
 Айлади андуҳу мотам, ёна пора-поралиғ,
 Қай бириға йиғларам, бир ёнда бахти қоралиғ,
 Менга юз кўргузди олам ичра юз авворалиғ,
 Дашту саҳрода қуондек асру сарсонман бугун.

Мажнуни беҳуш боши узра хошокин дегил,
 Кўҳқан – Фарҳоднинг фарқи сари чокин дегил,
 Нечалар аҳли замондин кўзда намнокин дегил,
 Ақлу ҳушим даҳр хайли биймидин сокин дегил,¹
 Айб қилманг, эй фатонат аҳли, нодонман бугун.

Асрадим жонда шакаргуфтор ҳажрин, қон ютуб,
 Сақладим дийдамда хушрафтор ҳажрин, қон ютуб,
 Боғладим ноламға гулрухсор ҳажрин, қон ютуб,
 Айладим музмар кўнгулда ёр ҳажрин, қон ютуб,
 Ғунчадек жайби тафаккур ичра пинҳонман бугун.

Учради бир шаҳсувори ботағофил, шўх-шанг,
 Айлади аҳволи зоримға менинг номусу нанг,
 Бағр қоним акси эрди – урди пирохонга ранг,
 Гулгун этсам ашки хуноб ила домоним, не тонг?
 Лоладек саҳройи ғамда доғи ҳижронман бугун.

Истасанг кўнглум қушин кошонайи гулхан аро,
 Сўрсанг ақлим гавҳарин, вайронани махзан аро,
 Шамъ жонимдур менинг, билсанг, чу маҳфил – тан аро,
 Оҳу афғоним дегил булбул каби гулшан аро,
 Бир сиҳи қад сарвининг ишқида нолонман бугун.

¹ Дегил – озарбайжонча “дегил” – “эрмас” маъносида.

Дилрабойи, навниҳоли, сарв қомат, рустахез,
Сенга, хўбони жаҳон, баъзи қулу баъзи каниз,
Маҳваши тўти такаллум, дилбари жондин лазиз,
Не сабабдин сўрмадинг ҳоли дилимни, эй азиз,
Бастайи занжири зулфи, чашми гирёнман бугун.

Тоғу ҳомун соҳиби Фарҳоду Мажнун дўстлар,
Мажнуну Фарҳод жойи тоғу ҳомун, дўстлар,
Кундузим – тун, кўкрагим – хун, қоматим – нун, дўстлар,
Даҳр – дун, ҳолим – забун, иқбол – вожун, дўстлар,
Меҳнати ғам бирла чун дасти гирибонман бугун,

Вайсий чун занбур, гарчи фаҳми мисли болким,
Жазб бозорини савдоси аро ҳаммолким,
Йиғлади ҳолини кўрғачдин анга раммолким,
Ёр ҳажри заррани айлаб бисоти молким,
Фурқат ўти тобидин чун мўй печонман бугун.

Амирий газалига мухаммас

Шифо расмин тузубон, эй табиб, ишқингда бемор эт,
Шиорим ёд эт-у, жон риштасин танбурунга тор эт,
Масих анфосдурсенким, мамот аҳлига гуфтор эт,
Лабингдин ком олурда чини зулфингни намудор эт,
Қадаҳ тут, маст қил, андин кейин таклифи зуннор эт.

Етубдур сенга, эй жонон, мақоми даври офоқи,
Суми рахшингда помол ўлди ул афлоклар тоқи,
Сўзингнинг нашъасидин бўлдилар бир нечалар боқи,
Сенга беҳудлиғ ила ёрлиғ истармен, эй соқий,
Қадаҳ тутқил менга, ул бодани афюн ила ёр эт.

Ниқобингни қўтар, эй гулрухим, сайри гулистон қил,
Кулуб ҳар ёна боқғил, зеб ила ҳар сори жавлон қил,
Қилиб ҳайратдаким, ҳуснингга булбул бағрини қон қил,
Юзунгнинг рашкидин гул хотири жамъин паришон қил,
Табассум айла, ғамдин ғунчаларнинг кўнглини тор эт.

Ажал хуммориға жон шарбатин паймонада сўндум,
Кўруб май софин агёр илкида, ғам зарфиға тўлдум,
Бўлуб ўксуклик, ул муғбаччанинг илкиға телмурдум,
Ичиб дурди май, эй пири муғон, майхонада ўлдум,
Таним тупроғи бирла дайр таъмириға девор эт.

Қадам ишқиға қўйдум, доимо ашки равон ўлдум,
Тузаб рашкинг маконин, эй пари, бехонумон ўлдум,
Лабингнинг фурқатида кеча-кундуз бағри қон ўлдум,
Тилар кўнглумки, ошиқлиғда расвойи жаҳон ўлдум,
Ул ойнинг ҳусниға, ё раб, мени мундин батар зор эт!

Топа олмам, сўроғ солсам жаҳон, кўнглунгдек армонлиғ,
Ул ойнинг орзусида бу жон ҳар кунда қурбонлиғ,
Менга қолғонда дилбар тарк қилди расми жононлиғ,
Кўнгул, аввора бўлким, монеъи васл ўлди нодонлиғ,
Сенга ким айди: “Агёр олдида ишқингни изҳор эт!”

Мунаввар қилди дил, гўё қаронгу кечани моҳе,
Фалакнинг дастидин дод айлағондек урди бир оҳе,
Деди: “Лутф айлаким, Вайсийға, бўл бу сўздин огоҳе!”
Ямон кўз тегмасун ҳуснингға, эй маҳбублар шоҳи,
Амир ашъоридин бу руқъани бўйнингға туммор эт.

Навий газалига мухаммас

Бўлди бул кун менга ул сарви хиромон ўтру,
Жонима руҳи равон, жисмима дармон ўтру,
Кўнглума шавқ, забоним сори афгон ўтру,
Тиф тортиб чу келур қатлима жонон ўтру,
Ҳар дам оғзимга етар чиқмоғ учун жон ўтру.

Қаҳринги зоҳир этиб, лутфинги кўп қилма ниҳон,
Фурқатинг сийнам аро айлагон эрди тўла қон,
Ҳажринги маскан этубдурмен, аё руҳи равон,
Кўнглума келса хаёлинг, чиқар ўтрусиға жон,
Эл чиқар, уйға кирар вақтида меҳмон ўтру.

Васл этмакка ўшал шоҳни нозим бўлсанг,
Шояд ул муғбача базми аро бозим бўлсанг,
Мақсад ул ўлмаға васл ичраки, жозим бўлсанг,
Истабон васл қачон кўйиға озим бўлсанг,
Келмас оллингға бажуз новаки мижгон ўтру.

Қўйса ким ишққа қадам, ваҳки, гадо бўлғуси шоҳ,
Шамъ бўлса агар, ул бўлғай ики олама моҳ,
Очилур фақру фанодинки, худо сорига роҳ,
Ул қуёш ҳажрида отсанг кечалар новаки оҳ,
Ҳоладек чарх тутар дафъиға қалқон ўтру.

Ҳажринг афсун этиб, қўймади бир зарра мажол,
Чехрами зард этиб, айлади ҳам ашкими ол,
Лайли ишқидин ўшал Қайс ажаб топти камол,
Дашт девонасиға мен қилурам истиқбол,
Чиқса Мажнунға, не тонг, гули биёбон ўтру.

Ташналар май учун оҳи саҳар ўлмиш, не ажаб,
Излабон шому саҳар, дарбадар ўлмиш, не ажаб,
Нашъасидин неча зеру забар ўлмиш, не ажаб,
Майда соқий юзидин жилвагар ўлмиш, не ажаб,
Тутсам ул кўзгуни илкимда фаровон ўтру.

Ишқ ўтин ғайр эли кўнглумдин ўчурғач, ёнди,
Сепкали ашк сувин дийда кетурғач, ёнди,
Вайсий ҳолин деса хўб эрдик, сўрғач, ёнди,
Келадур эрди ҳабибим, мени кўрғач, ёнди,
Эй Навоий, нега чиқтим мени нодон ўтру?!

Шаржебағлар

* * *

Қил амон, ё раб, адулар можаросидин мени,
Сақлағил осий бу мардумнинг изосидин мени,
Сер айла лутфи султонлар атосидин мени,
Қил жудо бул бахту толеълар қаросидин мени,
Қутқар, эй хоним, Ҳасан боққол балосидин мени,
Қилғон ул беҳуда ҳам жабру жафосидин мени.

Кошғар юрти бузулди – келди, бердим хонумон.
Бош суқарға жой тополмай юрған эркан бемакон,
Яхшилиқ қилдим, уйимға, этмадим доду фиғон,
Чиқмайн жойи имомдин, айлади бағримни қон,
Қутқар, эй хоним, Ҳасан боққол балосидин мени,
Қилғон ул беҳуда ҳам жабру жафосидин мени.

Ул мударрис сотги деб, солди бу кўнглумға губор,
Охири бўлди алар кори қошингда ошкор,
Раҳм этиб, арзимға еттинг сен, дединг: “Эй Тунқатор,
Йўқ замонимда менинг зўрлиқ!” – дединг, эй шаҳриёр,
Қутқар, эй хоним, Ҳасан боққол балосидин мени,
Қилғон ул беҳуда ҳам жабру жафосидин мени.

Қозилар олдида бердим ўн ики тиллосини,
Ёна беш тиллони бердим, мен пулин фойдосини,
Рози қилди қозилар, манъ айлади иғвосини,
Ёна чиқмас жойидин, ялғон қилур даъвосини,
Қутқар, эй хоним, Ҳасан боққол балосидин мени,
Қилғон ул беҳуда ҳам жабру жафосидин мени.

“Чиқ!” десам, албатта олдимға болосин ташлағай,
Сўрасам, оғзин очиб, албатта илким тишлағай,
Қўрқарам: тухмат қилиб, бир менга ғавғо бошлағай,
Қилди савдойи мени, шаб-рўз кўнглум ғашлағай,
Қутқар, эй хоним, Ҳасан боққол балосидин мени,
Қилғон, ул беҳуда ҳам жабру жафосидин мени.

Бир неча мендек ғарибларнинг атоси сендусан,
Мушкул иш осон қилурда муддаоси сендусан,
Вайсийи бечоранинг дардин давоси сендусан,
Ет менинг фарёдима: эл подшоиси сендусан,
Қутқар, эй хоним, Ҳасан боққол балосидин мени,
Қилгон ул беҳуда қам жабру жафосидин мени.

Май бериб, маст қил, эй муғбача, султон ўлай,
 Бу гадолиғ унугай, мен Жамшиди даврон ўлай,
 Раҳм қил ҳолима, мақрубайи жонон ўлай,
 Ё тирик дафн қилинг, халққа пинҳон ўлай,
 Токи ишқ ўти аро қил каби сўзон ўлай,
 Ё ажал жомини тутқил, бугун осон ўлай.

То бугун жонима жонона ситам билгурди,
 Фурқатидин дили маҳзунима ғам билгурди,
 Жисми уреними захмиға алам билгурди,
 Бу ғариб ҳолимаким, таън Ажам билгурди,
 Токи ишқ ўти аро қил каби сўзон ўлай,
 Ё ажал жомини тутқил, бугун осон ўлай.

Ё раб, ул ёри ситамгарға гирифтор эттинг,
 Мунча бераҳм, жафожўйи дилозор эттинг,
 Куфр этиб, зулфини то бўйнима зуннор эттинг,
 Мисли парвонадек ўтиға сазовор эттинг,
 Токи ишқ ўти аро қил каби сўзон ўлай,
 Ё ажал жомини тутқил, бугун осон ўлай.

Сангдил, берма зарар дилға, хаёлинг чоғи,
 Ҳажрдин берма хабар токи висолинг чоғи,
 Талх ком этма бугун оби зулолинг чоғи,
 Айшима берма хазон қадди ниҳолинг чоғи,
 Токи ишқ ўти аро қил каби сўзон ўлай,
 Ё ажал жомини тутқил, бугун осон ўлай.

Мастлиғдин хабар этти, мени Мажнун айлаб,
 Мени расво кўзиминг ёшини Жайҳун айлаб,
 Мавж урдурди ҳамон Қулзуми пурхун айлаб,
 Дод этай шоҳима, домоними гулгун айлаб,
 Токи ишқ ўти аро қил каби сўзон ўлай,
 Ё ажал жомини тутқил, бугун осон ўлай.

Ё раб, ўз ҳоли паришонима токай йиғлай?
Тўқуб олдимға бағир қонима токай йиғлай?
Тинмайин тундағи афғонима токай йиғлай?
Сўрмағон ҳолими султонима токай йиғлай?
Токи ишқ ўти аро қил каби сўзон ўлай,
Ё ажал жомини тутқил, бугун осон ўлай.

Соқийё, ташнайи хумморини билған яхши,
Давр аёғи била аҳволини сўрған яхши,
Сағ ўлуб, Вайсий, бу майхонада турған яхши,
Бермаса, ташнаси даргоҳида ўлған яхши,
Токи ишқ ўти аро қил каби сўзон ўлай,
Ё ажал жомини тутқил, бугун осон ўлай.

Авалло, мен ушбу дунёнинг вафосин билмадим,
Вожгун золи фалакнинг муддаосин билмадим,
Дўстлигининг неча гамға ибтилосин билмадим,
Ваҳки, беҳуда улуснинг можаросин билмадим,
Бу дили ашкостадин ўтган хатосин билмадим,
Бу жудолиқға не боис интиҳосин билмадим.

Бул йироқли, ваҳки, ноқобиллигимдинму экин,
Ё магар ҳақ амриға қоҳиллигимдинму экин,
Мосиволарға яна мойиллигимдинму экин,
Мен гариб бечорайи сойиллигимдинму экин?
Бу дили ашкостадин ўтган хатосин билмадим,
Бу жудолиқға не боис интиҳосин билмадим.

Бу замона аҳлининг кориға ҳайронман баса,
Чун саҳобида ниқобиға бафармонман баса,
Офати беҳудадин чоки гирибонман баса,
Ўз ғулумингман сенинг, хотир паришонман баса.
Бу дили ашкостадин ўтган хатосин билмадим,
Бу жудолиқға не боис интиҳосин билмадим.

Ўлган эрдим, ҳамдамимдин шаммайи топдим ҳаёт,
Билманам, борму экин топган ҳаётимда сабот,
Хотирин бир гўшасидин қилди шоҳим илтифот,
Ул сабаб табъим қуши парвозға топди қанот,
Бу дили ашкостадин ўтган хатосин билмадим,
Бу жудолиқға не боис интиҳосин билмадим.

Эй дило, бе амри ҳақ бир дона қум бежо эрмас,
Банда ғофилдур, муқаддам аҳли бепарво эрмас,
Тоғдаги кўк майсаларға ҳожати дарё эрмас,
Вайсий, бир зарра фаросатдин сенга ифшо эрмас,
Бу дили ашкостадин ўтган хатосин билмадим,
Бу жудолиқға не боис интиҳосин билмадим.

Бағрими сўрсанг, мисоли лола гул япроғидур,
Ваҳки, япроғи на ўлсун, бағрин ичра доғидур,
Кўҳқандек қозғоним Ҳомун аро ғам тоғидур,
Қўлдағи тешамни сўрсанг, сабрнинг тирноғидур,
Жисму жоним остони дарғаҳинг тупроғидур,
Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур.

Бўлгон ул “Қолу бало!” да руҳи Мажнунворман,
Онинг учун бу жаҳонда толиби дийдорман,
Васфини этмақда доим соҳиби ашғорман,
Орзуи ҳуснунг айлаб, рўзу шаб беморман,
Жисму жоним остони дарғаҳинг тупроғидур,
Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур.

Аввало, жаври фалак бирла бузулди хону мон,
Билмадим, меҳнат қуши бошимға қилмиш ошён,
Лутфинг истаб доимо юрдум жаҳонда бағри қон,
Қил мадад мен зора, эй шаҳаншоҳи соҳибқирон,
Жисму жоним остони дарғаҳинг тупроғидур,
Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур.

Муҳтасиби ишқ айлабдур жаҳон аввораси,
Ул сабабдур рўзгорим бирла бахтим қораси,
Кўйинг ичра итларингнинг мандуман бечораси,
Сен эурсан доимо бечора кўнглум чораси,
Жисму жоним остони дарғаҳинг тупроғидур,
Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур.

Арзи дилдин бир неча ашғор мен қилдим рақам,
Кўз саводин ҳал қилиб, шояд юзи бўлса баҳам,
Тилға мазкур айласа, бўлғайму дилнинг дарди кам,
Бўлма, дил, навмид, шояд қилса султонинг карам,
Жисму жоним остони дарғаҳинг тупроғидур,
Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур.

Ҳасрати олам била кўнглум хасу хошоклик,
Яъслиғ тифида кўксумдур ҳамиша чоклик,
Ишқ ўтиға, найлайн, бисмил танам фитроклик,
Орзуйи ҳуснунг учун кўзларим намноклик,
Жисму жоним остони дарғаҳинг тупроғидур,
Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур.

Корвон йўлдин одошса, кеча моҳини тилар,
Кимки аъмодур, кўрарға нур роҳини тилар,
Бўлса ҳожатманд ким, бузрук паноҳини тилар,
Вайсийи бечора – Мажнун қул нигоҳини тилар,
Жисму жоним остони дарғаҳинг тупроғидур,
Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур.

Шаркидбанг

* * *

Бир кеча солди соясини, рахшидур саманд
Ким, сарв – қадди, сўзи – асал, лаъли нўшханд,
Ул тилға келди оғзин очиб, шоҳи аржуманд,
Бир аждарини кўрдим анинг, гирдидур каманд,
Сўрдим: “Магар бу мор – афъидур”, – дедим, деди:
“Йўқким йилон, билки, азобингдурур санинг!”

Сарви қадини дейму ва ё каж қулоҳини,
Хунхор новакиниму, чашми сиёҳини,
Ёким тавил зулфини, ё важҳи моҳини,
Ё раб, қабул қилки гарибингнинг оҳини,
“Кавсар бошидаким на шафақдур?” – дедим, деди:
“Йўх-йўх, шафақки, бағри хунобингдурур санинг!”

Юз шукр айларамки, висоли фароғина,
Юз бўса айларамки, топонда оёғина,
Юз онча шукр, чорладиким васли боғина,
Ё раб, бу сўзни деса бўлурму қулоғина:
“Кун юзина ёзан на сабақдур?” – дедим, деди:
“Қилғон азал насиб китобингдурур санинг!”

Гул юзли, шаҳд сўзли, қаро кўзли ул нигор,
Наргислари узори аро мисли навбаҳор,
Юз мингта жон бир ниғаҳиғадурур нисор,
Ё раб, қачонда ёр билан айлағунг дучор?
“Ҳажри раҳини турфа узоқдур!” – дедим, деди:
“Сабр айлаёлмағанки, шитобингдурур санинг!”

Чистонлар

I

Ул на гунбаздур, эшигу туйнугидин йўқ нишон,
Неча гулгунпўш қизлар манзил айлабдур макон?
Синдириб гумбазни, қизлар ҳолидин олсам хабар,
Юзларига парда тортилган, ётурлар бағри қон!

“Анор”

II

Ул на: боши тўрт, бўйни олтидур, соҳиб сухан,
Бели тўрт юз, пойи бир, жони ики юз роҳзан?
Тонг эрмас, дил муддаоиси бўлса ҳосил, эй гадо,
Бул Азизи Мисрдурким, Юсуфи гулпираҳан.

“Дутор”

III

Ул на шаҳридур: йигирма боб, бир бозори бор,
Булбули мингдур, ажойиб етти юз гулзори бор?
Ёна вафи шаҳри Румдур, ҳиндулар тутмиш ватан,
Ташна сўрса, боғи абжаддин чиқар анҳори бор!

“Қоғоз”

IV

Ул надурким, сабз тўнлиқ, ёз ёғочнинг бошида,
Қиш яланғоч айлағай барча халойиқ қошида?
Барча қушларнинг сўнгоки ичида,
Ул на қушдурким сўнгоки тошида.

“Ёнғоқ”

V

Ул надурким, икки дарёи ажаб хунхордур,
Эл ҳалокин қасдиға мавж урмишин кўрдум букун?
Ул на қушдурким: уёсида, болалар ташқари,
Дон берур вақтидағи толпинмишин кўрдум букун.

“Кўз”

VI

Ул надурким, бир келин ўзи чўтир,
Етти қат парда ичида мисли ҳур?

“Маккажўхори”

VII

Икки маҳбубини кўрдум, бир-бирисин кўрмаған,
Иккисининг ўртасиға, дўстлар, қил сиғмаған.

“Кун ва тун”

VIII

Икки маҳбубини кўрдум, иккисин киндиги бир,
Иккисин орасиға тушсанг, топадурсан касир.

“Қайчи”

IX

Ул надурким, пойи йўқ, юрса боши бирла юрар,
Юрганида хок сурмай, онча устолик қилар?

“Сув”

ЛУФАТ

А

Абвоб – боблар, эшиклар (бирлиги – боб).

Авсоф – мақташлар, васфлар, таърифлашлар.

Ади – жаннат.

Адно – паст

Аднон – Ҳижоз ва Нажд (оқин сувга бой жойлар)даги тоза қонли араблар; гўзал манзарали жойларга ишора.

Адноний – жаннатга тегишли.

Аду – душман.

Ажам – Арабдан ташқари Шарқ мамлакатлари.

Ажр – эваз, бадал.

Алвож – 1) кўнгилга олиш, дард чекиш; 2) яхши жойлар, ложалар.

Алойиқ – алоқалар.

Алтоф – лутфлар, одамгарчиликлар.

Амвож – мавжлар, тўлқинлар.

Ангабин – 1) асал; 2) узум шарбати.

Анжум – юлдузлар, бирлиги – нажм.

Анкабут – ўргимчак.

Арус – келинчак.

Асҳоб – улфатлар, дўстлар, суҳбатдошлар.

Атфол – болалар, гўдаклар; бирлиги – тифл.

Афвож – гўдалар, гуруҳлар; бирлиги – фавж.

Афсаҳ – жуда ширин (ёқимли) сўзлаш.

Афъи – заҳарли илон.

Афъол – феъллар, хатти-ҳаракатлар.

Ашкаста – шикаста, эзилган.

Б

Бадр – тўлин ой.

Байзо – 1) оқ, оқ рангли, ялтироқ; 2) тухум; яди байзо – оқ билак; Мусо пайғамбарнинг қўлига ишора.

Барот – озодлик, оқланганлик; **хатти барот** – оқланганлик тўғрисидаги ёрлиқ.

Бажуз – бундан бошқа.

Батн – қўйин, қорин, ички қисм (масалан, садафнинг ичи).

Баякбор – бирдан, кутилмаганда.

Бебок – бебош, ҳаёсиз.

Бестун – 1) жуда баланд тоғ; 2) Фарҳод канал қазиган тоғ.

Бечун – 1) ўхшашсиз, ўхшаши йўқ; 2) тангри.

Бисмил – сўйиш, бошини кесиш; сўйилган, жон бераётган.

Бобат ул-васл (а) – ёқа.

Боз – овчи қуш.

Ботин – қалб, ички дунё.

В

Важҳ – юз, бет.

Вайси – камситилган, хор, ғариб.

Васеъ – кенг.

Висоқ – уй, жой, макон.

Во – очиқ.

Вожгун, вожун – терс, тескари, чаппа.

Восиф – мақтовчи, васф қилувчи.

Вофир – мўл, жуда кўп, фаровон; аруз баҳрларидан бири.

Г

Гила – ўпкалаш (гина сўзининг юмшоқ маъно оттенкаси).

Гиреҳ – тугун, чигал, ўрим.

Гудоз – куйиш, эриш; **сўзу гудоз** – куйиш ва эриш, тоблавиш.

Густох – беодоб.

Гўй – тўп, чавгон ўйинидаги тўп.

Д

Давом ал-қут – вақтнинг доимийлиги.

Даввор – айланувчи; **гумбази даввор** – айланувчи гумбаз, осмонга ишора.

Дайр – 1) бутхона; 2) майхона; 3) бевафо дунёдан нолиш.

Дар – эшик, дарвоза.

Дастор – салла.

Дирам – дирҳам; кўп ҳолларда умуман пул маъносида келади.

Доман – этак, бар, кийимнинг этаги.

Дун – паст, тубан, пасткаш;

дунёйи дун – пасткаш дунё.

Дунёу мофиҳо – дунё ва ундаги нарсалар, бутун борлиқ.

Ё

Ё айюҳал-ҳабиб – эй дўстлар!

Ж

Жабин – манглай, пешона.

Жанда – эски, йиртиқ кийим.

Жинон – жаннатлар.

Жозим – интилувчи, жазм этувчи.

Жубур – жабрлар.

Журъа – қултум, ютум.

Жусту жу, жустужўй – изламоқ, ҳаракат қилмоқ.

Жўйбор – ариқ.

Жуҳул – жаҳллар; **аҳли жуҳул** – жоҳиллар, жаҳолат аҳли.

Жўлида – тўзғиган (кийим тўғрисида).

З

Залил – оёқ ости қилинган, хор.

Зан, зани – гумон, тахмин.

Занбур – асалари.

Зард – сариф.

Зарф – идиш, май қуйиладиган кўзача.

Заъф – кучсизлик, хасталик.

Забанда – ярашиқ, ярашимли.

Зил – соя; **зиллуллоҳ** – тангрининг сояси.

Зойил – йўқолиш.

Зогал-басар – қора кўз, баъзан “кўз қорачиги” маъносида ҳам келади.

Зул-жалол – улуғлик эгаси, худо.

Зуннор – бут, солиб.

И

Идбор – бахтсизлик, иқболнинг антоними, зидди.

Иштиноб – тортиниш, сақлавиш, ҳазар қилиш.

Ийсор – очиш.

Иклил – 1) тож; 2) зийнатли.

Иктисоб – ўрганиш, юқтириш, касб этиш.

Илми ҳол – ўқиб ўрганиладиган илм.

Илми ҳол – риёзат билан ақлан ўрганиладиган илм.

Имдод – мадад бериш.
Имсок – 1) бахиллик, мумсиклик; 2) сақлаш.
Ину он – “у-бу”, ҳар хил “калта-култа” гаплар.
Инфиол – хижолатчилик.
Исми зот – худонинг исмлари.
Иштиқоқ – 1) ишлаб чиқариш; 2) келиб чиқиш, келтириб чиқариш; 3) араб тилида бир ўзакдан 18 кўринишда янги сўзлар ҳосил қилиш (яшаш ва ўзгартиш); 4)этимология.
Ихрож – чиқариш, ташқарига чиқариш; сургун қилиш.
Ихфо– яширин.

К

Каж – эгри, тескари.
Кажрав – тескари юрувчи.
Кал-ҳажар – тошга ўхшаш.
Касир – кўп; майда.
Катон – каноп толаларидан анча нафис қилиб тўқилган мато, шу матодан тиксилган аёллар кийими.
Кашол – чигал, мушкул.
Килк – қалам, қамиш қалам.
Кисват – қимматбаҳо, тоза кийим.
Киште – кема.
Кулл – барча, ҳамма, тўла.
Кун – бўл.
Кунун (ф-т) – энди.
Куфв – тенглик, мувофиқлик.
Кўтоҳ – калта, қисқа.
Кўтқан – 1) тоғ қазувчи; 2) Фарҳоднинг лақаби.

Л

Ламъа – ёғду, шувъла.

Ларзиш – қоқилиш, тойилиш, довдираш.
Лолубола – ўзини эркин тутиш, бебоклик.
Лоша – ўлакса, ўлимтик.
Лоядхулу – кирманглар.
Лоянзуруна – кўринмайди.

М

Мавосил – етишадиган жой.
Мавт – ўлум.
Мавқуф – тўхтатилган.
Магас – чивин.
Мажмар – 1) манқал; 2) мушк, анбар, исириқ каби хушбўй тўтатқилар солиб тутатиладиган идиш.
Мазраъ – экин жойи; пушта, марза.
Макнун – яширинган, беркитилган.
Малбус – кийим; кийинтирилган.
Мамот – ўлим.
Мансури Ҳаллоҷ – сўфийлик ниқобида эркин фикрлаб, зулмга қарши чиққани учун подшоҳлар томонидан дорга осиб ёки терисини шилиб ўлдирилган тўртта мусулмон файласуфларидан бири.
Мардуд – рад этилган.
Марқад – гўр, қабр.
Масдар – ҳаракат номи, аслида сўз ўзаги.
Масдуд – тўсилган, ёпилган; ўзаги – сад.
Масеҳ, Масиҳо – 1) соғлиқ бағишловчи; 2) ўликни тирилтирувчи; 3) Исо пайғамбарнинг лақаби.
Масожид – масжидлар.

Матлуъ – юз кўрсатган, ту-
луъ қилган.

Мафҳум – англашилган, фаҳм-
ланган.

Машом – димоғ, ҳидлаш аъзо-
си.

Машшота – пардозчи, гри-
мёр.

Маъдум – йўқотилган, йўқ
қилиб ташланган, ўзаги – адам.

Маҳрун – яқинлаштирилган,
ўзаги – қарин.

Мағок – гор.

Маҳват – қўрқитиқ, ваҳм.

Маҳзар – ариза (ёзув маъно-
сида).

Маҳфил – тўпланиш, йиғи-
лиш, суҳбат жойи.

Маҳфилоро – ўлтиришни бе-
зовчи, мажлис ярашиғи.

Мино – 1) шиша; 2) кўкимтир
тус; 3) осмонга ишора.

Минҳор – қушларнинг тумшу-
ғи.

Мифтоҳ – очқич, калит.

Мосиво – 1) нарсалардан ке-
чиш; 2) ўзидан кечиш.

Мобихо – мавжуд нарсалар.

Муалло – юксак, юқори; ўзаги
аъло.

Муарриз – аризачи, даъвогар.

Мубҳам – ноаниқ, яширин.

Мувосил – етишиш; ўзаги –
васл.

Мудово – даволанган.

Мужалло – ярқираган, жило-
ланган.

Мужрим – гуноҳкор, айбдор;
ўзаги – журм.

Муза – этик.

Музд – ҳақ, кира пули.

Музмар – яширинган, остига
яширинган.

Музтариб – хижолатда қол-
ган, осойишталигини йўқотган,
изтиробли.

Мукаррар – қайтарилган, так-
рорланган.

Мул – шарбат, шароб.

Мунодий – жарчи, нидо
қилувчи.

Мунқатеъ – узилган, кесил-
ган.

Муравваж – ривожланаётган,
ривожланишдаги.

Мурассаъ – безакли, (қим-
матбаҳо тошлар билан) беза-
тилган.

Мусаббир, мусобир – сабр
қилувчи, чидовчи.

Мусаммо – номланган, исмлан-
ган.

Мусобеҳ – ёритувчи, равшан-
лаштирувчи; ўзаги – субҳ.

Мустағрақ – чўмилган (ҳай-
ратга), ҳайратланган; ўзаги –
ғарқ.

Мусҳаф – 1) саҳифаланган,
китоб; 2) Қуръон.

Мутаассир – таъсирланган.

Муҳтасиб – тафтишчи; шари-
атга риоя қилинишини назорат
қилувчи.

Мўрча – чумоли.

Н

Назъ – жон бериш пайти,
охирги нафаслар.

Найсон – апрель ойи (римлик-
лар календарининг еттинчи
ойи); **абри найсон** – баҳорги
ёмғирли булут; **оби найсон** –
баҳор ёмғири.

Накҳат – ёқимли ҳид, хуш
бўй.

Нассож – 1) тўқувчи; 2) ўрилган, сочдон ва соч ўрувчига ишора.

Наҳну қасамно (а) – асли қисмат, азалдаги.

Новак – камон ўқи, найзаси.

Нозим – 1) назм айтувчи – шоир; 2) тартиб-интизомга солувчи.

Нол – қамиш қалам ичидаги тола.

Нофа – киндигининг қонидан хушбўй мушк олинадиган (асосан, Такла-Макан чўлларидидаги) кийикнинг киндик ости беzi.

Нофайи тотор – ўша киндик қонидан олишадиган энг хушбўй мушк.

Ношакеболик – чидамсизлик, тоқатсизлик.

Нўшханд – чиройли кулгу, ёқимли табассум.

О

Озим – борувчи.

Озурда – ранжиган, озорланган.

Олуда – булганган.

П

Пайк – чопар, хабарчи.

Печу тоб – 1) буралган, тўлганган; 2) соч ўримининг тўлганиши.

Пираҳан, пирохан – кўйлак.

Побаст, пойбаст, побаста – оёғи боғланган, кишанланган.

Пуштпо – 1) тепки, орқасига тепмак; 2) юз ўтурмак, кечмак.

Пўта, фўта – белбоғ, лунги.

Пўшак – ёпинчиқ, кийим маъносида ҳам ишлатидади.

Р

Раб, рабб – 1) тарбия қилувчи; 2) хўжайин, жаноб, эга; 3) тангри.

Равза – 1) боғ, бўстон; 2) уй; 3) жаннат.

Равзан – туйнук.

Рам – чўчиш, кўрқув, ҳуркиш, бир томонга қочиш.

Раммол – фолбин (қумда фол очувчи).

Рамз, рамуз – ишора, бирор фикрни ишорат билан билдириш.

Расан – боғич, боғлагич, арғамчи.

Рагшон – ярқировчи, ялтировчи.

Раҳзан, роҳзан – қароқчи, йўлтўсар.

Резон – тўкилувчи.

Реш – яратилинган.

Реша – илдиз, томир.

Ринд – 1) инжиқ, табиати нозик; 2) дунё нарсалари, пулу мол ва мансабни писанд қилмайдиган киши; 3) бебош, бебок.

Руд – 1) ариқ, дарё; 2) чолғу асбоби,

Рутба – киши эгаллаган жой, мавқе, мартаба, мансаб.

Рўзи жазо – жазо куни, қиёмат.

Рўсиёҳ, рўйсияҳ, рўсияҳ – юзи қоралик.

С

Сабҳа, субҳа – тасбеҳ.

Савм, сиём – рўза.

Сад ҳазор сол – юз минг йил.

Сайҳа – қичқириқ.

Салламно – қойилмиз, офарин.
Самъ, самъи – 1) эшитгич, қулоқ; 2) эшитиш, тинглаш.
Сарзаниш – дашном, койиш.
Саршор – тўла, сероблик.
Сафина – кема.
Саъб – қийинчилик.
Саҳоб – булут.
Саҳронишиш – саҳрода яшовчи.
Сиво – бўлак, бошқа.
Сижн – қамоқхона, зиндон.
Сипанд – исириқ, исириқнинг уруғи.
Сифла – паст.
Собит – 1) турғун, барқарор; 2) исбот этилган, аниқланган; 3) қутб юлдузи.
Соид – билак, қўл.
Солиқ – ислом фалсафасида бирор оқимга мансуб, сўфиликда бирор йўналишни тан олган ва унга амал қилувчи.
Согар – 1) пиёла, май ичиладиган идиш; 2) бир пиёла май.
Субур – сабр.
Сувор, сувора – 1) отлик; 2) муסיқий йўллардан бири.
Сулук – 1) ислом фалсафасидаги бирор йўл, оқим; 2) ғоя.
Сум, сумм – туёқ.
Суман, ёсуман – хушбўй оқ гул.
Сурох, сурохий – май идиши.
Сўзон – куйган, куйиб турган.
Сўрох – тешик.

Т

Тааллуқ – 1) боғланиш, тегишлилик; 2) рўзгор тутиш, уйланиш.

Таассур – тушунча, таассурот.
Тааққул – ўйлаш, ақл билан мулоҳаза қилиш.
Табдил – алмашиниш, ўзгариш, ўзгартиш, ўзаги – бадал.
Табоҳ – ёмон, оғир.
Таваққуф – тўхталиш, кутиш.
Таваҳҳум – ташвишланиш, ваҳм қилиш.
Тавил – чўзилган, узун.
Тажаллий – кўриниш, жилваланиш; улугворлик.
Тазарруғ – ялиниш, зорланиш.
Тазвир – алдов, найранг, ҳийла.
Талт – аччиқ.
Талтком – ҳаёти аччиқ.
Талъат – кўриниш; юз, чеҳра, гўзаллик, чирой.
Тамасгур – масхаралаш.
Танобона – ердан олинадиган солиқ.
Тарёк, таряк – афюн, заҳарли дори.
Таржеҳ, таржиҳ – 1) афзалият; 2) эҳтимоллик.
Тасомеъ – тинглаш, эшитиш.
Тасхир – эгаллаш, қўлга киритиш.
Татовил, татовул – чўзилган, жуда узун; ўзаги – тавил.
Тафриқа – ажралиш, сочилиш, ажралиб кетмоқ.
Тафсир – изоҳ, шарҳлаш, кенг баён этиш.
Тағйир – ўзгариш.
Тариқ – қўзғолиш, ҳаракатга келиш.
Таҳт – ост, таги.
Тобиш – 1) товланиш, жилваланиш, ярқираш; 2) иссиқ.

Торик – қоронғи.
Торож – совуриш, барбод бериш.
Тунқатор – хон амалдорларидан бири, миршаблар бошлиғи.
Турбат, туроб – тупроқ.
Турра – сочнинг тугуни, жингалаги, соч гажаги.
Тузма – емиш, овқат, таом.

У

Урён – яланғоч.
Усру – 1) жуда, энг; 2) кўп.
Уқбо – нариги дунё, охират.
Уқул – ақллар.

Ф

Фавт – йўқолиш, ўтиш, ўлиш.
Фа йўғтал-жазо – сенга яхши жазо ато қилсин!
Фано – йўқ бўлиш.
Фанойи фил-вужуд – ўзлигини йўқотиш, тириклигича ўзини йўқотиш.
Фанойи фил-аътам – йўқотилган, жудо қилинган; туннинг аввалги қисмида йўқотилган киши.
Фано фис-сайр – сайр воситасида йўқолмоқ.
Фараҳ – севинч, шодлик.
Фарзона – доно, билимдон, мард.
Фасбиру – сабр қилинғлар.
Фатонат – зийраклик, тушунтиш, ақл.
Фатҳ – 1) очиш; 2) қўлга киритиш.
Фашш – салланинг чап томондан осилиб турадиган учи.
Фигор – 1) яраланган; 2) азобланган.

Фитрок – қанжирға (эгарнинг орқа қисмида овланган қушларни илиб қўйишга мосланган қайиш).
Форин – 1) тешиб ўтувчи; 2) отилиб, қайнаб чиқадиган (масалан, фаввора сувлари).
Фосид – бузуқ, ёмон, ярамас, ножўя (хаёлга нисбатан).
Фузун, афзун – ортиқча, кўп.
Фусун, афсун – сеҳрлаш, жоду.

Х

Хамёза – эснаш.
Хайл – тўп, тўда.
Хасм – ёв, душман, рақиб.
Хат, хатт (а) – 1) хат, битик; 2) гўзаллар лаблари атрофидаги билинар-билинемас тук; 3) янги чиққан мўйлаб.
Хирад – ақл.
Хиргоҳ – чодир.
Хирқа – дарвешлар кийими; содда, эски кийим.
Хифта – енгил ҳаракат; 2) аччиқланиш; 3) қош билан қилинадиган турли ишоралар.
Ховар – Шарқ.
Хор – тикан.
Хора; хоро – қаттиқ тош.
Хузра – 1) кўклик, кўк ранг; 2) кўк ўт, майса; 3) ўсмали қош.
Хурд – кичик; **хурду калон** – катта-кичик.
Хутур – хотирлаш.

Ч

Чакас – овчи қушлар учун махсус қўлда қўтариб юриладиган кичик қўндоқ.

Чаро – неҗа, нима учун?
Чобук – чаққон, тез; **чобук сувор** – уста чавандоз.

Ш

Шаб – тун, кеча.
Шабгир – тунда олувчи.
Шабихун – тунда қилинадиган хужум.
Шабоб – ёшлик, йигитлик.
Шарар, шарор, шарора – учқун, аланга, ўт, чўр.
Шармгин – уятли, одобли.
Шарр – ёмонлик, ёмон йўл.
Шаръ – шариат.
Шаъшаъа – ёғду, ярқираш, ёруғлик, шуъла.
Шаҳбоз – лочин; умуман, овчи қуш.
Шихеб, шихебо – чидам, тоқат, қаноат, сабр.
Шокир – шукр қилувчи.
Шона – тароқ.
Шутур – туя.
Шўрида – гангиган, ўзини йўқотган, ҳаяжонланган.

Э

Эҳё – тирик, тирилиш.
Эҳром – ҳаж маросимида боғланадиган лунги; эҳром боғламоқ – бирор ишга киришиш учун тайёрлик кўриш.

Я

Яд – қўл, **яди байзо** – оқ биллак.
Якто – тенгсиз, ягона.
Ялдо – қишнинг энг узун ва қоронғу кечаси; 22 декабрга тўғри келади.
Янзуруна – кўринадиган, кўринувчи; ўзаги – назар.

Яъс – кўнгли чўкиклик, қайғу, эзилиш, маъюслик.

Ў

Ўксук – озлик, етишмовчилик, камчилик.
Ўтру – рўбарў.

Қ

Қабл – олдин, илгари; **қабл анта мамот** – ўлимингдан илгари.
Қадр туни – “лайлат улқадр” кечаси.
Қаллож, қуллож – бирор нарсани куч билан ўзига тортиш.
Қаллош – 1) ялқов; 2) бузуқ, беҳаё; 3) камбағал, ҳеч нарсани ва ҳеч кимни писанд қилмайдиган; 4) бепарво, беор.
Қилу қол – гап-сўз.
Қиртос – 1) қоғоз варағи; 2) қоғоз ўрови (сочилувчилар); 3) устига қоғоз қўйиб, йўли белгилаб ёзиладиган лавҳа.
Қолу бало – азал, тақдир, қисмат.
Қосид – хабарчи.
Қулзум – Қизил денгиз (форсларда).
Қуллоб – 1) чангак, қармоқ; 2) маҳбуба сочининг учудаги жингалак (қўнғироқ)ка ишора.
Қумурчоқ – итбалиқ.

Ғ

Ғалтон – юмалоқ (дурга нисбатан); кўз ёшига ишора.
Ғули биёбон – саҳройи одам, одамнинг ёввойиси.
Ғуроб – қарға.
Ғўта – сувда сузиш.

Ҳ

Ҳадаф – нишон.

Ҳадид – тез, ўткир.

Ҳадиқа – боғ, жаннат.

Ҳажар – тош.

Ҳамнишин – бирга ўлтирувчи, ҳамсухбат.

Ҳашр – қиёмат.

Ҳижоб – парда.

Ҳирмон, ҳирман – 1) маҳрумлик; 2) жудолик; четлашиш; 3) тақиқланиш, рад этилиш.

Ҳожиб – 1) хизматчи, чодирнинг пардаларини очиб турувчи пардадор;

2) дарвозабон, қоровул; 3) четки жой, қирғоқ; 4) парда, тўсиқ; 5) қош.

Ҳола – ой ва қуёш атропоида

ёғиндан аввал ҳосил бўладиган “қўрғон”.

Ҳомун – 1) текис сатҳ, текислик; 2) қуруқ қумлик, қўриқ; дашт; 3) тоғи ҳомун – кимса бормаидиган ясситоғликка ишора; 4) Мажнун кезган дашт.

Ҳосид – ҳасадчи.

Ҳубоб – кўпик.

Хувайдо – кўриниб турган; пайдо бўлган.

Ҳумо – афсонавий бахт келтирувчи қуш.

Ҳумоюн – 1) қутлуғ қадам; 2) подшоҳларга тегишли нарсаларга шу сифат қўшилган. Масалан, “кутубхонайи ҳумоюн” – подшоҳ кутубхонаси.

Ҳумро – қизил, қип-қизил.

МУНДАРИЖА

Жаҳон Отин Увайсий.....	3
Ғазаллар.....	7
Мустазод.....	190
Мухаммаслар.....	191
Таржеъбандлар.....	204
Таркиббанд.....	211
Чистонлар.....	212
Луғат.....	214

Адабий-бадiiй нашр

УВАЙСИЙ

МАЗМУН МАЪДАНИ

Шеърлар

Муҳаррир: Абдулла ШАРОПОВ
Мусаҳҳиҳ: Хуршид ИБРОҲИМОВ
Бадiiй муҳаррир: Феруза НАЗАРОВА
Техник муҳаррир: ШАҲРИЁР

Нашриёт лицензияси: АI №134, 27.04.2009.

Теришга 14.09.2010 йилда берилди. Босишга рухсат этилди:
01.10.2010 й. Офсет қоғози. Қоғоз бичими: 84x108 1/32. Journal
гарнитураси. Офсет усулида босилди. Ҳисоб-нашриёт т.: 5,4.
Шартли б.т.: 11,76. Адади: 1500 нусха.

Буюртма № 245

«AKADEMNASHR» нашриётида нашрга тайёрланди.
100156, Тошкент шаҳри, Чилонзор тумани, 20^А-мавзе, 42-уй.
Тел: (+998 97) 331-56-22 **E-mail:** akademnashr@mail.ru

“КО‘НИ NUR” МЧЖ босмаҳонасида чоп этилди.
Тошкент-шаҳри, Машинасозлар мавзеси, 4-уй.